

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”**

Випуск 22

Львів – 2024

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”**

Випуск 22

Виходить з 2010 року

**Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2024**

УДК [37+37.013.32]-057.87
ББК Ч 30/49 я 431 (063)
М – 33

Рекомендовано до друку
кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 4 від 12.11.2024.)

Відповідальний за випуск

Ольга Біляковська

Упорядник

Марія Крива

Комп'ютерне макетування

Марія Крива

М 33

Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи “Актуальні проблеми української освіти” / Відп. за вип. О. Квас, упоряд. М. Крива. Вип. 22. Львів: Малий видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2024. – 138 с.

До збірки увійшли відібрані тези доповідей Двадцять Четвертої всеукраїнської студентської наукової конференції “Актуальні проблеми освіти в Україні”.

© Матеріали студентських наукових конференцій, 2024

З М І С Т

Волос Олеся. Моральні якості педагога в контексті навчально-виховної діяльності.....	7
Жукова Анастасія. Формування в учнів початкової школи навичок екологічної поведінки в довкіллі засобом дидактичної гри.....	10
Дурняк Максим. Академічна доброчесність у використанні великих мовних моделей в освіті.....	13
Терещенко Анна. Розвиток креативності учнів 2 класів на уроках мистецтва в умовах воєнного стану.....	16
Ковалишина Діана. Інноваційні засоби формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя.....	21
Сулейманова Влада. Особливості комунікації в умовах кризового управління в закладах освіти.....	28
Дегтяр Ольга. Особливості формування мистецьких знань учнів молодшого шкільного віку.....	30
Діянчук Дмитро. Організаційні структури підтримки освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в аспекті діджіталізації.....	33
Нікітан Анна. Саморегуляція та самоорганізація як психолого-педагогічна проблема виховання молоді.....	35
Гладаренко Катерина. Застосування інноваційних засобів у процесі організації дослідницької діяльності учнів як наукова проблема.....	38
Бочуля Максим. Шкільний підручник історії як засіб формування у школярів аксіологічної компетентності.....	42
Слонівська Соломія. Впровадження STEM-освіти в освітні заклади України.....	45
В'юнник Вікторія. Особливості формування в учнів початкових класів основ інформаційної культури в умовах НУШ.....	48
Смик Аліна. Формування алгоритмічного мислення в учнів початкових класів на уроках інформатики за допомогою онлайн-сервісів	52
Громик Вікторія, Куценко Анастасія, Хороша Катерина, Шпирко Ярина Аналіз міжнародних освітніх програм академічної мобільності студентів ЛНУ ім. І. Франка.....	56
Дністрян Марія. Етичний розвиток педагога як основа професійної компетентності.....	60
Блищик Ірина. Формування етичних норм у педагогічному колективі.....	62
Якимець Марія. Етичні засади вирішення конфліктних ситуацій у початковій школі.....	65

Мороз Юлія. Моральна відповідальність педагога як основа формування етичної свідомості та культури учнів.....	68
Мурза Дарина. Youtube як цифровий інструмент навчання.....	71
Кравець Ольга. Цифровізація освітнього простору закладів загальної середньої освіти.....	74
Николишин Надія. Роль педагога у формуванні цінностей учнів.....	76
Волкова Діана. Структурна модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів.....	79
Корбут Кароліна. Моніторинг пізнавальних інтересів як інструмент психолого-педагогічного супроводу учнів початкової школи.....	84
Маслак Анастасія. Організація роботи вчителя з розвитку в учнів 2 класу вмінь сприймати й аналізувати усну інформацію на уроках читання.....	86
Пшенишна Іванна. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до виховної роботи в школі.....	90
Присяжнюк Дарина. Використання медіа-продуктів на уроках читання.....	94
Віт Діана. Формування в учнів позитивної мотивації до читання.....	96
Цівончук Іванна. Патріотичне виховання молодших школярів засобами художньої літератури.....	98
Мельник Назар Актуальність вивчення курсу “Історія Львівського університету” як загальноуніверситетської дисципліни.....	100
Батіг Галина. Цифрові інструменти для підтримки дистанційного навчання в Україні.....	104
Троханяк Оксана. Пам’ять та її роль у процесі засвоєння знань.....	107
Клименчук Аліна. Процес розвитку гнучкості у застосуванні знання.....	111
Шевчик Богдан. Використання зарубіжного досвіду для моделювання управлінської компетентності майбутніх менеджерів освіти.....	114
Пономаренко Анастасія. Формування компетентності педагогічного партнерства з батьками у майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.....	117
Грицай Марія. Професійне середовище розвитку критичного мислення.....	120
Сверид Ганна. Методи організації корекційного середовища для дітей з порушенням розвитку.....	122
Іванченко Катрін. Інтеграція емпатійної культури в освітній процес.....	126
Оленська Єлизавета. Гендерні стереотипи у вихованні дітей молодшого шкільного віку.....	130
Ціж Мар’яна. Особливості застосування технологій занурення та діджиталізації у	

музейно-педагогічній діяльності.....	132
Лазарчик Василь. Способи ефективного самонавчання здобувачів освіти.....	134

Волос Олеся (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. філос. наук, доц. Матковський М. Й.

МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Морально-світоглядні засади педагога є особливо важливими для успішного навчально-педагогічного процесу. Вони дають підґрунтя для моральних цінностей щодо бачення світу дитини. Світогляд буде ясніший та яскравіший, коли у педагога добре виражені високоморальні цінності. Моральні якості педагога визначають його професійну ефективність та вплив на учнів. Виховання не може бути успішним без моральної відповідності вчителя, оскільки він є не лише носієм знань, але й взірцем поведінки для своїх учнів. На думку В. Сухомлинського “учитель, який любить свій предмет, має одну надзвичайно цінну якість. Він не тільки передає своїм вихованцям фактичні знання, але й пробуджує в них думку про знання. До цього прагнуть усі викладачі, які хочуть виховувати знаннями, любов’ю до предмета”. [3, с. 560]. Моральні якості педагога є надзвичайно важливими для успішного навчального виховного процесу. Морально-етичний ідеал вчителя, на мою думку повинен складатися з таких десяти якостей:

1. Відповідальність.

Відповідальний педагог усвідомлює наслідки своїх дій і рішень. Він несе відповідальність за навчальний процес і вплив, який він справляє на учнів. Відповідальність охоплює як академічний, так і особистий розвиток дитини.

2. Чесність.

Чесність є однією з ключових якостей, які вихователь повинен демонструвати. Це включає в себе чесність у навчальному процесі, справедливе оцінювання, а також відкрите і прозоре спілкування з учнями та колегами.

3. Емпатія.

Емпатійний вчитель здатний розуміти емоційний стан своїх учнів, співчувати їм та надавати підтримку. Вміння поставити себе на місце іншого створює атмосферу довіри і сприяє більш ефективному навчанню.

4. Справедливість.

Справедливість означає об’єктивність у ставленні до учнів. Учні повинні відчувати, що всі мають рівні можливості і що їх оцінюють відповідно до їхніх досягнень та зусиль, а не через особисті симпатії чи антипатії педагога.

5. Доброта.

Доброта виявляється у ввічливому, людяному ставленні до учнів, турботі про їхній благополучний розвиток. Доброта сприяє створенню позитивного клімату в класі та покращує морально-психологічний стан учнів.

6. Терпимість.

Терпимий педагог поважає різноманітність думок і культур. Він не піддається упередженням і прагне приймати інших такими, якими вони є, забезпечуючи інклюзивну атмосферу в навчальному середовищі.

7. Смиренність.

Смиренність полягає у визнанні своїх помилок і обмеженостей, а також готовності до самовдосконалення. Смиренний педагог не намагається поставити себе вище за інших, а навпаки, готовий вчитися разом з учнями.

8. Розсудливість.

Педагог, що володіє цією якістю, приймає обдумані рішення, враховуючи можливі наслідки своїх вчинків для учнів. Він прагне уникати імпульсивних дій і дотримуватися етичних стандартів.

9. Самовідданість.

Самовідданість передбачає, що педагог готовий жертвувати власним часом і зусиллями заради благополуччя своїх учнів. Це включає не тільки викладання, але й підтримку та допомогу за межами навчального процесу.

10. Повага до гідності учнів.

Ця якість передбачає визнання і повагу до особистості кожного учня, незалежно від його здібностей чи соціального статусу. Педагог повинен підтримувати і розвивати самоповагу учнів, не принижуючи їхньої гідності.

Робота над собою для досягнення моральних якостей педагога є критично важливою, оскільки вчитель не лише передає знання, але й формує морально-етичну основу учнів. Є багато причин, при яких самовдосконалення є необхідним для досягнення вищезазначених якостей. Це найперше є те, що педагог повинен бути моральним взірцем для учнів.

Учні часто наслідують поведінку своїх учителів. Якщо педагог демонструє відповідальність, чесність та справедливість, це формує у дітей позитивні моральні орієнтири. Але для того, щоб бути справжнім взірцем, педагог повинен постійно працювати над собою, щоб ці якості стали його внутрішньою сутністю. Особистий приклад учителя – це потужний і впливовий фактор, який глибоко позначається на учнях. Діти вірять тому, що вони бачать і відчувають. [2, с. 105].

Моральні якості підтримуються критеріями, які допомагають перетворювати людину в педагога, закоханого у свою працю. Педагог – це поклик серця і звання кращої людини,

творителя життя маленького створіння, яке згодом виросте у велике багато масштабне відкриття до цього світу. Цих критеріїв є безліч, можливо навіть тисячі, та згадаємо тільки про декілька:

стабільність та витривалість у професії:

Професія педагога вимагає емоційної стабільності та вміння справлятися з викликами. Робота над такими якостями, як терпимість і розсудливість, дозволяє педагогу краще реагувати на стресові ситуації, не втрачаючи здатності навчати та виховувати.

особистісний розвиток учнів:

Педагог впливає на формування не лише інтелекту, але й характеру учнів. Щоб сприяти їхньому емоційному та моральному розвитку, вчитель повинен розвивати емпатію, доброту та повагу до гідності учнів. Це вимагає глибокого розуміння себе і постійної роботи над власними емоціями та стосунками з іншими людьми.

підтримка довіри та взаємоповаги:

Якщо вчитель проявляє чесність та справедливість, учні довіряють йому та відчувають себе у безпеці. Однак, щоб бути чесним і справедливим, педагог повинен критично аналізувати власні дії та переконання, відкидаючи упередження і суб'єктивність.

створення комфортної та інклюзивної атмосфери:

Терпимість до різних культур, точок зору та індивідуальних особливостей учнів є важливою складовою сучасного навчального процесу. Вчитель, який працює над своєю терпимістю та емпатією, здатний створити таке середовище, де кожен учень відчуває себе прийнятим.

самовдосконалення – шлях до професійного зростання:

Педагог, який постійно розвиває свої моральні якості, стає більш компетентним не лише в етичному, але й у професійному плані. Самовдосконалення допомагає розвивати смиренність, що, у свою чергу, сприяє відкритості до нового досвіду та постійному навчанні.

профілактика професійного вигорання:

Робота над собою допомагає уникнути професійного вигорання. Самовідданість, терпимість і смиренність дозволяють педагогу краще справлятися з емоційними навантаженнями, зберігаючи позитивне ставлення до своєї праці.

забезпечення справедливості в оцінюванні:

Розвиваючи в собі справедливість і чесність, педагог забезпечує об'єктивне та рівноправне оцінювання учнів, що є критично важливим для їхнього академічного та особистісного розвитку.

вплив на суспільство:

Педагогічна діяльність має далекосяжний вплив на суспільство. Виховання моральних якостей у дітей сприяє формуванню відповідальних та етичних громадян. Але це неможливо без особистого прикладу вчителя, який сам є втіленням моральності.

моральна гармонія:

Постійна робота над моральними якостями призводить до гармонії між внутрішнім світом педагога і його зовнішніми діями. Це дозволяє йому бути послідовним у своїх рішеннях і діях, що позитивно впливає на загальний навчальний процес.

Отже, педагог – великий засновник нових емоцій, почуттів та відчуттів, відкриттів та звершень. Вчитель – це провідник у життя з маленького до великого. Але для цього потрібно, щоб людина з великої букви вмщала в собі найпрекрасніші якості людства, хоча й деколи ці найкращі якості можуть доповнюватися втомою, вигоранням і поганим настроєм. Але є й “ліки” до цих “болячок” – сміх та зацікавленість, любов та щирість, сяючі очі дітей. Моральне вдосконалення педагога, поглиблення його моральної свідомості, власний приклад є важливою передумовою також морально-світоглядного виховання вихованців. Цінності, які плекає вчитель передаються частинами учням, які в майбутньому теж їх будуть зрешувати та передавати. Тому дуже важливо передавати сокровенне та хороше, щоб дітки ставали кращими, ніж зараз ми.

Список використаної літератури:

1. Вознюк О. В. Професійно важливі якості сучасного вчителя як творчої особистості // Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. 400 с. С. 67–97.

2. Кафтанова, О., Штонда, О. Духовно-моральні якості як ціннісна складова сучасного педагога. Освіта збереже Україну : матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань, Харків, 14 черв. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.). Харків, 2023. с. 103–106.

3. Сухомлинський В. О. *Сто порад учителю. Вибрані твори в п'яти томах. Том другий.* Видавництво “Радянська школа”, 1976. С. 559–562.

Жукова Анастасія (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – канд. пед. наук Романенко Л. В.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НАВИЧОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДОВКІЛЛІ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Вступ. Формування навичок екологічної поведінки у початкових класах є важливим завданням сучасної освіти, оскільки воно закладає основи відповідального ставлення до природи та довкілля. Екологічна освіта в молодшому шкільному віці сприяє розвитку в учнів розуміння взаємозв'язків у природі, формує екологічну свідомість, мотивує до активних дій з охорони навколишнього середовища. Одним із ефективних засобів досягнення цієї мети є дидактичні ігри, які дозволяють поєднати навчання з грою, роблячи процес засвоєння знань захоплюючим та доступним.

Актуальність проблеми. Проблема забруднення довкілля, зниження біорізноманіття та зміна клімату стає дедалі гострішою. Усвідомлення учнями свого впливу на природу та необхідність дотримання екологічних норм поведінки є критично важливим для майбутнього сталого розвитку суспільства. У цьому контексті формування навичок екологічної поведінки з раннього віку сприяє вихованню покоління, яке буде здатне робити екологічно свідомі рішення та вчинки. Для учнів початкової школи особливо важливими є практичні заняття, що дозволяють у доступній та цікавій формі засвоювати екологічні знання. Дидактичні ігри, в свою чергу, є одним із найбільш ефективних інструментів для цього.

Виклад основного матеріалу. Дидактичні ігри – це вид діяльності, що поєднує навчальні та ігрові елементи, дозволяючи дитині краще засвоювати нові знання та розвивати практичні навички [1, с. 134]. У контексті екологічної освіти, дидактична гра виступає засобом активного впливу на свідомість учня, формуючи його ставлення до природи через емоційний досвід та переживання. Гра допомагає дитині не тільки зрозуміти важливість збереження природних ресурсів, а й закріпити навички екологічної поведінки, такі як сортування відходів, економія води та енергії, турбота про рослини та тварин.

Важливо, щоб під час проведення дидактичної гри вчитель спрямовував увагу дітей на конкретні приклади екологічної поведінки. Наприклад, у грі “Екологічна подорож” діти можуть відвідувати уявні місця (ліси, річки, поля), де їм необхідно приймати рішення, пов'язані з охороною довкілля: збирати сміття, висаджувати дерева, берегти воду. Така

діяльність активізує не лише пізнавальний інтерес учнів, а й сприяє формуванню практичних навичок та усвідомлення власної відповідальності за збереження природи.

Існує кілька видів дидактичних ігор, які можуть бути використані для формування екологічної поведінки в учнів початкової школи (Табл. 1).

Таблиця 1

Вид дидактичних ігор	Опис ігор	Приклади завдань
Сюжетно-рольові ігри	Діти виконують різні ролі, такі як дослідники природи, охоронці лісу або рятівники тварин. Ігри допомагають розвивати відповідальне ставлення до природи.	Виконання ролі охоронця лісу, що збирає сміття, або рятівника, який допомагає тваринам вижити.
Ігри-змагання	Включають елемент змагання для активізації інтересу до екологічної тематики. Закріплюють екологічні навички у веселій формі.	Змагання з сортування сміття або конкурс на економію води та енергії у повсякденному житті.
Ігри-головоломки	Стимулюють дітей вирішувати екологічні проблеми, що розвиває критичне мислення і усвідомлення екологічних викликів.	Головоломки на тему “Як зберегти чистоту планети”, пошук шляхів збереження природних ресурсів.
Екологічні квести	Учні виконують завдання та вирішують екологічні проблеми під час проходження етапів гри. Формують практичні екологічні навички.	Виконання завдань з догляду за рослинами, рішення щодо економії енергії в побуті.

Для ефективного використання дидактичних ігор в екологічному вихованні учнів початкової школи важливо дотримуватись кількох методичних рекомендацій [3, с. 345]:

- Відповідність віковим особливостям. Ігри повинні бути адаптовані до вікових можливостей дітей, враховуючи їхній рівень знань та вміння працювати в групі.
- Чітка постановка мети гри. Перед початком гри вчитель має пояснити дітям, які навички вони повинні засвоїти та які висновки зробити.
- Залучення емоційної складової. Для кращого засвоєння екологічних цінностей важливо, щоб учні отримували позитивні емоції від гри, відчували радість від співпраці та перемоги у змаганнях.

- Закріплення результатів гри. Після завершення гри вчитель має провести рефлексію, під час якої учні обговорять, що вони дізналися, та як можна застосувати отримані знання у реальному житті.

Висновки. Формування в учнів початкової школи навичок екологічної поведінки засобом дидактичної гри є ефективним методом екологічного виховання. Поєднання навчання та гри дозволяє зробити процес пізнання більш захоплюючим і водночас корисним. Дидактичні ігри сприяють розвитку в дітей почуття відповідальності за природу, формують екологічну свідомість та мотивують до екологічно доцільних дій.

Список використаної літератури:

1. Жигайло О. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи шляхом використання дидактичних та ділових ігор. Молодь і ринок. 2019. № 11 (178). С. 133–138.

2. Сопівник Р. Система дидактичних ігор як засіб ефективності навчально-виховного процесу у сучасній процесі початкової освіти. Психолого-педагогічні науки. 2016. № 4. С. 111–114.

3. Толмачова І., Олійник К. Змістова характеристика дидактичної гри як методу навчання. Молодий вчений. 2016. № 2 (29). С. 344–347.

Дурняк Максим (студент факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Біляковська О. О.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

У ВИКОРИСТАННІ ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ В ОСВІТІ

Великі мовні моделі (ВММ), такі як GPT-3, GPT-4 та інші, швидко стають важливим інструментом у вищій освіті, впливаючи на методи навчання, викладання та досліджень. Їх використання може кардинально змінити підхід до навчального процесу, зробивши його більш ефективним та персоналізованим.

Однією з ключових переваг ВММ є їх здатність надавати студентам індивідуальну підтримку в навчанні. Завдяки своєму природному розумінню мови, моделі можуть відповідати на запитання студентів у режимі реального часу, пояснювати складні концепції та допомагати в підготовці до іспитів. Це дозволяє створити інтерактивне середовище, де кожен студент отримує індивідуалізовану допомогу, незалежно від

кількості студентів у групі. Замість того, щоб чекати консультації з викладачем, студенти можуть отримати відповіді на свої запитання одразу, що значно прискорює процес навчання.

Крім того, ВММ можуть полегшити роботу викладачів, автоматизуючи деякі рутинні процеси. Наприклад, вони можуть оцінювати письмові роботи, аналізуючи структуру тексту, грамотність та відповідність завданню. Це звільняє час для викладачів, даючи їм можливість зосередитися на більш творчих аспектах своєї роботи, таких як розробка нових навчальних матеріалів або глибші дослідження. Такий підхід не лише підвищує продуктивність навчального процесу, але й дозволяє зосередитися на розвитку критичного мислення студентів.

Однак використання ВММ у вищій освіті також має певні виклики. Наприклад, існує ризик того, що студенти можуть стати занадто залежними від технологій і втратити мотивацію до самостійного мислення. Важливо забезпечити баланс між використанням інноваційних технологій і традиційними методами навчання, де викладачі відіграють роль наставників і мотиваторів.

Одним із основних ризиків використання ВММ у вищій освіті є потенціал для автоматизованого написання есе, звітів та інших письмових робіт, що може сприяти поширенню плагіату. Студенти можуть використовувати ВММ для створення текстів, не докладаючи особистих зусиль до дослідження теми або написання оригінального контенту. Такий підхід загрожує девальвацією цінності навчання, оскільки студенти можуть отримувати оцінки за роботу, яку вони фактично не виконували.

Крім того, через здатність ВММ генерувати доволі складні тексти на високому рівні, виникає складність у виявленні плагіату. Традиційні інструменти перевірки тексту на плагіат здебільшого орієнтовані на ідентифікацію скопійованих фрагментів з існуючих джерел, але тексти, згенеровані ВММ, часто є унікальними і не мають чітких відповідників в інших джерелах. Це створює нові виклики для викладачів і освітніх установ у боротьбі з академічною нечесністю.

Разом із тим, можливість використання ВММ для “допомоги” у виконанні завдань не обмежується лише написанням робіт. Студенти можуть використовувати їх для створення кодів програм, аналізу даних або виконання інших завдань, що вимагають значних інтелектуальних зусиль. Це ставить питання про те, де проходить межа між допустимим використанням технологій і академічною нечесністю. Чи є правильним вважати роботу, виконану за допомогою ВММ, самостійною? Відповідь на це питання залишається предметом дискусій.

Питання використання ВММ і академічної доброчесності достатньо актуальне, щоб на

нього звернула свою увагу держава. Так, 6 червня 2024 р. у першому читанні був прийнятий за основу “Проект Закону про академічну доброчесність”, який частково регулює використання штучного інтелекту, в тому числі ВММ, в рамках закладів вищої освіти: “Академічним плагіатом також є оприлюднення як результатів власної академічної діяльності текстів та/або результатів, сформованих (згенерованих) комп’ютерною програмою в автоматичному режимі, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього” [2].

Проте, незважаючи на те що ми потенційно визначатимемо тексти написані ВММ і видані від імені автора як плагіат, питання як ідентифікувати такі тексти залишається відкритим. В певний момент таким запитанням задавалась і сама компанія, що розробила найвідомішу ВММ GPT – OpenAI. Ще на початку 2023 р. OpenAI мала в розробці інструмент, що називався AI Classifier і був призначений для розпізнавання тексту написаного ВММ, в тому числі GPT, проте кількість позитивних результатів була надто малою і для англійських текстів становила 26 %. Проте, в червні 2023 р. OpenAI закриває AI Classifier через його ненадійність [3].

Вважаємо, що закриття AI Classifier компанією, яка сама ж розробляє ВММ і робить це доволі успішно, є показником, що такий підхід до виявлення тексту написаного ШІ є малорезультативний. Незважаючи на це в світі продовжує збільшуватись кількість таких ШІ детекторів. Одною з останніх великих новин було додавання ШІ детектора в Grammarly [1]. Проте більшість таких компаній, які пропонують послуги ШІ детекторів, вказують саме відсотки, наскільки текст ймовірно був написаний ШІ, щоб уникнути безлічі неправильних результатів. Такий підхід робить використання детекторів ШІ неможливим в рамках академічного середовища, саме тому, потрібно змінювати підхід в навчанні, а не старатись боротись з тим, що вже стало нашою повсякденністю.

Для вирішення цих проблем, академічна спільнота повинна адаптувати свої підходи до викладання та оцінювання. Замість традиційних письмових завдань, можна акцентувати увагу на інтерактивних та усних формах оцінювання, де студенти демонструють свої знання у реальному часі. Це дозволить уникнути ризиків, пов’язаних із використанням ВММ для написання робіт, і сприятиме розвитку критичного мислення та творчих навичок.

Отже, великі мовні моделі мають значний вплив на освітнє середовище, пропонуючи нові можливості для навчання, але водночас створюють виклики щодо академічної доброчесності. Для успішного їх інтегрування у вищу освіту необхідно розробити чіткі політики, які б регулювали їх використання, а також впроваджувати нові методи оцінювання, що спонукатимуть до самостійного навчання, творчого підходу та

інтелектуального розвитку здобувачів освіти.

Список використаної літератури:

1. Grammarly. AI Detector by Grammarly. Веб-сайт. URL : <https://www.grammarly.com/ai-detector> (дата звернення: 17.10.2024).
2. LIGA 360. Проект Закону України від 08.01.2024 № 10392. Веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ji10516a?an=2> (дата звернення: 17.10.2024).
3. OpenAI. New AI classifier for indicating AI-written text. Веб-сайт. URL: <https://openai.com/index/new-ai-classifier-for-indicating-ai-written-text/> (дата звернення: 17.10.2024).

Терещенко Анна (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – канд. пед. наук. Шніца Р. І.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ 2 КЛАСІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Проблема розвитку креативності не нова, але в умовах воєнного стану потребує уточнення. Наразі одним із важливих стратегічних завдань для вдосконалення всієї системи освіти є створення умов для формування освіченої, креативної, активної особистості, для розкриття та реалізації її природних задатків. Тому одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти є спрямування освітнього процесу на індивідуальну траєкторію розвитку дитини, формування креативної, самобутньої, активної особистості, створення передумов для розвитку її талантів, здібностей, що допоможе дитині успішно самореалізуватися в суспільстві. Особливої актуальності розвиток креативності набуває в умовах воєнного стану, коли діти змушені навчатися в умовах постійного стресу, повітряних тривог та обмеженого доступу до звичних освітніх ресурсів. Військова агресія створила безпрецедентні виклики для освітньої системи, коли значна частина учнів опинилася в статусі внутрішньо переміщених осіб або за кордоном, що вимагає нових, нестандартних підходів до організації навчального процесу та розвитку творчого потенціалу. Більше того, саме розвиток креативності та здатність знаходити нестандартні рішення стають ключовими навичками виживання та адаптації в умовах невизначеності та постійних змін, характерних для воєнного часу.

Розглянемо, як визначають поняття “креативність” сучасні дослідники. Так, згідно з

дослідженнями В. Павлюх, термін “креативність” у широкому розумінні доцільно тлумачити як властивість особистості, яка є динамічним явищем і розвивається впродовж усього життя, проявляючись у творчому процесі як здатність створювати різний, оригінальний, соціально важливий продукт.

У свою чергу, І. Станіславчук наголошує, що креативність є досить стійкою особливістю людини, проявом якої є творча обдарованість особистості, її схильність до творчості, оригінальність, вміння творити, винаходити щось нове.

О. Шаран розглядає креативність як внутрішній ресурс людини, який вона може застосовувати для успішного самовизначення в суспільстві.

Багато дослідників наголошують на тому, що для розвитку креативності велике значення має саме молодший шкільний вік як сенситивний та оптимальний період для цілеспрямованого розвитку креативних особистісних якостей дитини. В. Павленко переконує, що для дітей молодшого шкільного віку ще не стали домінуючими стереотипні та шаблонні форми мислення, тому вони можуть інтенсивно засвоювати нові, креативні способи діяльності.

Розглядаючи проблему розвитку креативності, науковці зосереджують увагу на описі креативного мислення. В. Павленко зауважує, що креативне мислення є визначальним для творчої спрямованості всіх видів діяльності дитини і є здатністю до продукування нових або вдосконалення вже існуючих ідей, пошуку альтернативних способів розв’язання проблем.

Щодо креативних здібностей, за визначенням С. Дорофей та О. Чайковської, їх можна тлумачити як комплексні можливості дитини під час виконання певних дій чи здійснення діяльності, спрямованих на створення нових продуктів.

Важливим зовнішнім чинником розвитку креативності у молодших школярів є професійна підготовка вчителів початкових класів. Згідно з концепцією Нової української школи сучасний учитель має бути новатором, фасилітатором, науковцем, відповідно, у педагогів мають бути сформовані дослідницькі здібності, креативність та творчість.

Креативне навчання є процесом постійної співпраці вчителя й молодшого школяра. Навчальний процес організовується як живий контакт партнерів, зацікавлених один у одному та в справі, якою вони займаються разом. Основна мета школи полягає у формуванні в учнів вміння керувати процесами творчості.

Для розвитку креативності учнів початкових класів вчитель має сам бути креативною особистістю, використовувати помилку як можливість нового погляду на щось звичне, створювати атмосферу взаємної довіри, забезпечувати незалежність у виборі та прийнятті рішень.

Важливим є опанування сучасними вчителями початкових класів креативними методами навчання. Креативні технології навчання містять чітко спланований очікуваний результат навчання, методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання.

Для розвитку креативності дітей початкових класів важливе значення має створення креативного освітньо-виховного середовища. Таке середовище передбачає надання учням широкого кола можливостей для креативного розвитку. Креативна діяльність молодших школярів повинна бути спрямована на вирішення реальних завдань: складання загадок, віршів, формулювання гіпотез, вигадкування казок, розробку ігор, генерацію шляхів вирішення різних проблем.

Необхідним є забезпечення психологічного фону на заняттях, які розвивають креативність дітей. Такі умови дозволять молодшим школярам вільно виражати емоції, навчатися в атмосфері творчості й в умовах групової взаємодії, вільно обирати засоби навчальної діяльності та творчо працювати над проектами.

Отже, креативність розглядається як складне, неоднорідне явище. Під цим поняттям розуміють властивість особистості, проявом якої є її творча обдарованість, творчі можливості, творчі здібності, які проявляються у мисленні, почуттях, діяльності. Це здатність породжувати незвичайні ідеї, відходити від традиційних алгоритмів мислення. Для розвитку креативності визначальним є розвиток креативного мислення, креативних здібностей особистості. Підтримуючи думку провідних науковців, в контексті нашого дослідження розглядаємо креативність учнів 2 класу як загальну здатність школяра до інновацій та творчості в межах вивчення інтегрованого курсу “Мистецтво”.

Зазначимо також, що розвиток креативності школярів неможливий без врахування рівня мисленневих процесів: уява, мислення, пам'ять, увага, сприйняття, відчуття, мова, інтелект, свідомість, емоції, воля.

Для розвитку креативності учнів 2 класу науковці, методисти та вчителі практики пропонують використовувати такі вправи на уроках мистецтва: **“Малюємо музику”** (учням пропонується прослухати музичний твір; під час прослуховування діти малюють свої відчуття та емоції від музики, використовують кольори та лінії, які найкраще передають характер мелодії; після завершення обговорюють свої малюнки та пояснюють, чому обрали саме такі кольори), **“Друдли”** (учням видається аркуш із намальованою незавершеною фігурою (коло, хвиляста лінія, спіраль); завдання – домалювати зображення так, щоб вийшов цілісний малюнок; можна запропонувати створити: казкового персонажа, пейзаж, абстрактну композицію; важливо заохочувати оригінальні та незвичайні рішення), **“Музичні фарби”** (вчитель готує різнокольорові картки; під час прослуховування музичного твору учні піднімають картки тих кольорів, які, на їхню

думку, відповідають характеру музики; наприклад: весела музика – жовтий, сумна – синій, урочиста – червоний; після цього варто обговорити з дітьми їхній вибір кольорів), **“Чарівні відбитки”** (учням пропонується нанести фарбу на долоню або листя дерев, зробити відбиток на папері, домалювати деталі, перетворюючи відбиток на цікавий образ, придумати історію про створений персонаж), **“Музична пантоміма”** (учням пропонується прослухати музичний фрагмент; після цього запропонувати дітям показати рухами характер музики; можна зображати: падаючий сніг, політ метелика, ріст квітки; потім намалювати те, що показували в русі).

Розглянувши та проаналізувавши вищезазначені вправи, пропонуємо для розвитку креативності школярів авторські. На нашу думку, для розвитку креативності дієвими вправами будуть: **“Музична подорож пензликом”** (учням пропонується прослухати музичну композицію, що має чітку зміну настрою (наприклад, від спокійної до енергійної); на аркуші паперу учні малюють безперервну лінію, не відриваючи пензлик від паперу, коли музика змінює характер, діти змінюють колір фарби; після завершення кожен учень отримує унікальну кольорову композицію; фінальним етапом є пошук образів у створених лініях та їх домальовування), **“Емоційний театр кольорів”** (кожен учень отримує набір карток з різними емоціями (радість, сум, здивування, захват тощо); вчитель демонструє репродукції картин відомих художників; діти обирають картку з емоцією, яку викликає картина, потім створюють власну картину, використовуючи лише ті кольори, які, на їхню думку, найкраще передають обрану емоцію; в кінці проводиться виставка робіт з обговоренням, чому саме такі кольори були обрані для певної емоції), **“Звукова палітра природи”** (учням пропонується прослухати аудіозапис звуків природи (шум дощу, спів птахів, шелест листя); Кожен звук діти асоціюють з певною текстурою та технікою малювання, наприклад: шум дощу – крапання фарбою з пензлика, спів птахів – легкі хвилясті лінії, шелест листя – відбитки зім'ятого паперу; в результаті створюється абстрактна композиція, що передає “звучання природи”.

Отже, на розвиток креативності впливають різноманітні чинники, як зовнішні, так і внутрішні, які тісно взаємодіють між собою, створюючи оптимальні умови для творчого самовираження особистості. Одним із найважливіших зовнішніх факторів є навчальне середовище. Креативність учнів початкової школи значною мірою залежить від того, наскільки освітній процес побудований так, щоб заохочувати вільне вираження ідей, творчі експерименти, пошук нових шляхів вирішення проблем. Освітнє середовище повинно стимулювати ініціативність і самостійність, створювати атмосферу підтримки і довіри, що дозволяє учням відчувати себе вільними від страху перед помилками.

Не менш важливим є використання креативних методів викладання, що забезпечують

можливість для учнів розвивати свої творчі здібності через практичну діяльність. Креативні вправи, інтерактивні завдання та проєктна діяльність дозволяють учням мислити нестандартно, генерувати нові ідеї та знаходити оригінальні підходи до вирішення завдань. Такі методи викладання сприяють активізації процесів мислення, розвитку уяви та вмінню працювати в умовах невизначеності.

Водночас, на розвиток креативності значно впливає особистість самого вчителя. Креативний вчитель, який вміє створювати умови для творчої співпраці з учнями, є вирішальним чинником для формування творчих навичок у дітей. Педагог має бути відкритим до новаторських підходів, самостійно пропонувати оригінальні рішення та стимулювати учнів до самовираження.

Важливими внутрішніми чинниками розвитку креативності є індивідуальні особливості учнів, такі як рівень розвитку мислення, уяви, пам'яті, уваги та інтелекту. Креативність нерозривно пов'язана з розвитком цих когнітивних процесів, які формують здатність до генерації нових ідей та вміння мислити в нестандартних рамках. Учні, які розвивають свою уяву та інтелектуальні здібності, здатні пропонувати оригінальні підходи, виходити за межі традиційних схем мислення.

Таким чином, креативність є складним багатофакторним явищем, розвиток якого залежить від поєднання зовнішніх умов навчання, методів викладання та внутрішніх характеристик учня. Створення креативного освітнього середовища, підтримка з боку вчителя та розвиток когнітивних здібностей є ключовими елементами, що сприяють формуванню креативного мислення, яке стає основою для майбутньої самореалізації особистості.

Список використаної літератури:

1. Бондар Т. Інноваційні методи викладання в початковій школі. Педагогічний процес: теорія і практика. 2022. Т. 10, № 4. С. 23–30.
2. Грищенко О. Розвиток креативності в умовах сучасної освіти. Наукові горизонти. 2019. Т. 5, № 1. С. 15–22.
3. Дорофей С., Чайковська О. Креативні здібності молодших школярів: теоретичні основи. Актуальні питання освіти. 2021. Т. 8, № 2. С. 56–63.
4. Концепція Нової української школи. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2016. URL : <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 25.10.2024).
5. Левченко Н. Креативне навчання: теорія та практика. Науковий вісник. 2020. Т. 9, № 3. С. 44–50.

Ковалишина Діана (студентка факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – канд. пед. наук., ст. викладач Шкуренко О. В.

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ВМІННЯ НАВЧАТИСЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Актуальність дослідження. У сучасному світі, де технології швидко розвиваються, навчання впродовж життя стає все більш важливим. Це не тільки допомагає людям залишатися конкурентоспроможними на ринку праці, але й сприяє особистісному розвитку та самореалізації.

Інноваційні засоби формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя є актуальними, оскільки вони допомагають учням розвивати навички критичного мислення, розв’язання проблем, співпраці та комунікації, які є важливими для успіху в 21-му столітті.

Ці інноваційні засоби також можуть допомогти учням розуміти, як вони навчаються, що може покращити їхню мотивацію та впевненість у собі. Крім того, вони можуть допомогти учням розвивати позитивне ставлення до навчання, що є важливим для навчання впродовж життя.

Формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя на уроках інформатики стає все більш актуальною задачею у зв’язку зі стрімким розвитком технологій та потребою учіння протягом всього життя. Аналіз нормативних документів у цій сфері дозволяє визначити основні підходи та стратегії, спрямовані на вирішення цієї проблеми.

Наприклад, Концепція “Нова українська школа” встановлює засади та принципи сучасної освіти, серед яких важливе місце відводиться розвитку компетентностей, зокрема вміння вчитися протягом життя. Нормативні документи з цієї концепції надають рекомендації щодо використання інноваційних засобів на уроках інформатики, таких як використання комп’ютерних програм, інтерактивних платформ, онлайн-ресурсів тощо, для стимулювання самостійного навчання та розвитку інформаційної грамотності.

Крім того, аналіз професійних стандартів для вчителів інформатики також вказує на необхідність розвитку в учнів компетентностей, які сприятимуть їхньому навчанню протягом життя. Зокрема, стандарти встановлюють вимоги до вчителя щодо організації навчального процесу, використання інноваційних засобів, розвитку критичного мислення та вміння працювати з інформацією.

Актуальність і своєчасність дослідження зумовлена не лише соціальною значущістю його проблематики, але й самою логікою розвитку досліджень навчання впродовж життя звертались такі зарубіжні та вітчизняні вчені як J. Bown, P. Jarvis, C. Naik, T. Williamson, J. Mezirow, E. Wenger, Д. Дзвінчук, В. Кременя, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, В. Олійника, О. Локшина, О. Дмитренко І. Бех, О. Овчарук, Л. Паращенко та ін.

Проблематика та суперечності, пов'язані з темою дослідження полягають у нерівномірному доступі до технологій, адже не всі школи мають достатньо обладнання та технічні ресурси для ефективного використання інноваційних засобів на уроках інформатики, що може створювати нерівності у доступі до навчання та розвитку навичок серед учнів. Крім того, багато вчителів можуть виявляти нестачу підготовки або впевненості у використанні інноваційних засобів на уроках інформатики, недостатнє володіння цифровими технологіями та навички викладання з їх використанням може обмежувати ефективність навчання.

Таким чином, дослідження інноваційних засобів формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя є дуже актуальним та важливим.

Інноваційні засоби розвитку в учнів уміння вчитися впродовж життя стають все більш актуальними в умовах швидко змінюваного світу. З метою формування цих навичок у молодших школярів вчителі можуть використовувати різноманітні технології та методи, які сприяють активному засвоєнню учнів у навчальному процесі та розвитку їхніх критичних та творчих здібностей. Одним з інноваційних підходів є впровадження проєктного навчання, яке дозволяє учням працювати над реальними завданнями в групах, вивчаючи при цьому додаткові навички та знання. Такий підхід сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння працювати в команді, а також критичного мислення, після чого учні мають аналізувати інформацію та приймати рішення.

Ще одним інструментом, який активно впроваджується в навчання, є використання інтерактивних технологій. Інтерактивні дошки, навчальні програми та онлайн-платформи створюють сприятливе середовище для активної взаємодії учнів із навчальним матеріалом, що, у свою чергу, значно підвищує ефективність навчання. Інтерактивні дошки дозволяють вчителям демонструвати різноманітні презентаційні матеріали, такі як відео, графіки та анімації, які допоможуть учням краще розуміти та запам'ятовувати інформацію. Завдяки можливостям інтерактивних дошок учні можуть активно брати участь у заняттях: виходячи до дошки, вони можуть виконувати завдання, розв'язувати проблеми або навіть створювати контент. Ця форма навчання спонукає дітей до більш глибокого залучення в процес, розвиває їхні комунікативні навички та здатність працювати в команді.

Навчальні програми, спеціально розроблені для учнів початкової школи, пропонують інтерактивні завдання, які можуть включати в себе елементи гейміфікації. Такі програми часто мають різноманітні рівні складності, що дозволяє адаптувати їх під індивідуальні потреби кожного учня. Наприклад, учні можуть підтримувати зворотний зв'язок у реальному часі, що разом з ними розуміють свої досягнення та зони, які потребують покращення. Цей підхід не лише забезпечує мотивацію дітей, але й сприяє формуванню у них навичок самостійного навчання.

Онлайн-платформи також виконують важливу роль у навчальному процесі. Вони забезпечують учням доступ до широкого спектру ресурсів, таких як відеоуроки, інтерактивні тести та форуми для обговорення, що дозволяє дітям самостійно вивчати матеріал, зокрема, у зручний для них час, що сприяє розвитку їхньої самостійності та відповідальності за власне навчання. Крім того, онлайн-інструменти дають можливість педагогам стежити за прогресом своїх учнів, що дає можливість коригувати навчальний процес відповідно до їх потреб.

Гейміфікація навчального процесу – це ще один інноваційний підхід, який інтегрує елементи гри в традиційне навчання, роблячи його більш динамічним та захоплюючим для учнів. Цей метод активно використовується для стимулювання мотивації та інтересу до навчання, оскільки він дозволяє дітям зануритися в навчальний процес через ігрові механізми, такі як бали, рівні, досягнення та нагороди. Гейміфікація створює унікальну можливість для активної взаємодії учнів з навчальним матеріалом. Завдяки ігровим елементам, учні можуть брати участь у змаганнях, виконувати завдання та проходити випробування, що стимулює їхню зацікавленість і бажання досягти успіху, що не тільки робить навчання більш приємним, але й розвиває такі важливі навички, як критичне мислення, творчий підхід до розв'язання проблем, командну роботу та комунікацію.

Ігри можуть бути як цифровими, так і настільними, і кожен із цих форматів має свої переваги. Цифрові ігри часто включають в себе інтерактивні елементи, анімацію та графіку, що робить їх візуально привабливими для дітей. Вони також можуть включати в себе можливість індивідуального навчання, оскільки учні можуть працювати у своєму темпі, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок про свої досягнення. Наприклад, інтерактивні платформи пропонують навчальні ігри, які допомагають учням вивчати основи програмування, логіку, алгоритми та інші ключові концепції інформатики.

Настільні ігри, у свій час, сприяють розвитку соціальних навичок та взаємодії серед учнів. Граючи разом, діти вчаться працювати в команді, приймати рішення, обговорювати стратегії та розвивати лідерські якості. Такі ігри можуть включати в себе картки, головоломки або спеціально розроблені сценарії, які навчають дітей на основі роботи з

комп'ютерами, а також розкривають цікаві факти про технології та їх використання в повсякденному житті.

Гейміфікація також має важливий аспект у розвитку навичок самостійного навчання. В ігровому форматі учні часто зустрічаються з викликами, які вимагають від них самостійного пошуку рішень, експериментування та прийняття рішень. Цей процес формує в них відповідальність за власне навчання, а також стимулює інтерес до нових знань та відкриттів. Гейміфікація заохочує учнів до вивчення нового матеріалу та повторення вже засвоєного, що є елементами формування вміння вчитися впродовж життя. Таким чином, гейміфікація навчального процесу не тільки сприяє інтересу і мотивації учнів, але й сприяє розвитку широкого спектру навичок, навіть для успішного навчання та життя в сучасному світі. Вона відкриває нові горизонти для вчителів, дозволяючи створювати інтерактивні та захоплюючі уроки, які відповідають потребам молодих учнів у цифрову епоху.

Інноваційні засоби формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя відіграють важливу роль у сучасному освітньому процесі. Вони допомагають учням розвивати навички критичного мислення, розв'язання проблем, співпраці та комунікації, які є важливими для успіху. Технології, групова робота, проєктне навчання, ігрові методики та особистісно-орієнтоване навчання – це лише декілька прикладів інноваційних засобів, які можуть бути використані для формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя.

Ці засоби не тільки підвищують мотивацію учнів до навчання, але й допомагають їм розуміти, як вони навчаються, що може покращити їхню впевненість у собі та позитивне ставлення до навчання.

Таким чином, інноваційні засоби формування в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя є важливими для підготовки учнів до успішного майбутнього в сучасному світі. Завдяки цим засобам учні зможуть адаптуватися до швидко змінюваного світу та продовжувати навчання впродовж усього життя.

Під час оцінки готовності вчителів початкової школи до використання інноваційних засобів навчання на уроках інформатики було виявлено кілька суттєвих проблем. Одна з основних проблем виникає на низькому рівні технічної підготовки вчителів. Багато педагогів не мають достатніх знань і навичок для ефективного використання сучасних інноваційних технологій, що стосується не тільки загальної цифрової грамотності, але й опанування конкретних програм та інструментів, які можуть бути корисними для викладання інформатики. Крім того, лише недостатність програми підвищення кваліфікації, що стосується інтеграції нових освітніх засобів, таких як інтерактивні

платформи, освітні добавки та системи навчання, які забезпечують елементи штучного інтелекту.

Ще однією проблемою є недостатня технічна підтримка в школах. Багато освітніх закладів стикаються з браком ресурсів, що ускладнює впровадження інноваційних інструментів. Це може бути обмежений доступ до необхідного обладнання, такого як комп'ютери або інтерактивні дошки, а також показує стабільний доступ до Інтернету, що є критичним місцем для роботи з більшою частиною сучасних технологічних засобів навчання.

В окремих випадках дослідження готовності вчителів початкових класів до використання інноваційних засобів навчання на уроках інформатики було видалено кілька основних проблем. Однією з них є належне забезпечення вчителів. Багато шкіл не мають необхідного обладнання, такого як сучасні комп'ютери, інтерактивні дошки та стабільний інтернет, що значно ускладнює впровадження інноваційних технологій у навчальний процес. Також існує проблема окремих систематичних тренінгів та підвищення кваліфікації для вчителів. Багато педагогів не підтримує достатньої підтримки та навчання для ефективного використання цифрових інструментів. Це відбувається через низьку мотивацію та впевненість в своїх можливостях працювати з новими технологіями.

Зважаючи на ці проблеми, ми створили посібник рекомендацій для вчителів початкової школи. У створенні процесу посібника ми зосередилися на наданні практичних порад, які дозволяють педагогам легко впроваджувати інноваційні засоби навчання. Для розробки посібника нами було проаналізовано найпоширеніші виклики, з якими стикаються вчителі, та узагальнили найкращі методи вирішення цієї проблеми.

У посібнику розроблено завдання для учнів 1–4 класів на уроках інформатики. Основний акцент зроблено на те, щоб завдання відповідали віковим особливостям учнів, були цікавими та мотивуючими, а також дозволяли їм розвивати основні навички в роботі з комп'ютером. Надано рекомендації щодо вибору програмного забезпечення та освітніх платформ, які є доступними для шкіл та можуть інтерактивно вчити інформатику в молодших класах.

Кожне завдання, яке вчитель обирає для уроку, повинно бути орієнтоване на розвиток критичного мислення, вміння аналізувати інформацію та працювати з нею. Для молодших школярів (1–4 класи) завдання мають бути інтерактивними, творчими, але при цьому простими для розуміння. Важливо, щоб вони включали елементи гри, що стимулюють інтерес до навчання. Загалом, посібник спрямований на те, щоб допомогти вчителям легко адаптуватися до нових вимог та ефективно використовувати інноваційні засоби для підвищення якості навчання та формувати вміння вчитися впродовж життя.

Через уроки інформатики учні можуть навчитися не тільки використовувати технології для виконання завдань, але й використовувати їх для пошуку інформації, її опрацювання та адаптації до різних життєвих ситуацій. Це включає навчання самостійно вирішувати проблеми, досліджувати нові теми, а також аналізувати й оцінювати отриману інформацію. Уміння працювати з даними та технологіями дозволяє дітям розвивати навички, необхідні для адаптації в умовах швидкоплинних змін у світі. Тому вчителям важливо створювати середовище, де кожен учень може не лише отримати базові знання з інформатики, але й застосувати їх у контексті самостійного навчання, аналізу та вирішення практичних завдань.

У цьому посібнику будуть представлені інноваційні засоби, які кожному вчителю створять умови для розвитку в учнів початкової школи вміння навчатися впродовж життя на уроках інформатики. Основний акцент зосереджено на використанні сучасних технологій та методик, що дозволяють залучати учнів до активного, самостійного пошуку інформації, її аналізу та застосування в практичних ситуаціях. Ці навички є великими складними майбутнього успіху дитини, однак у швидко зміненому світі здатність до самостійного навчання стає невід'ємною компетенцією для успішної реалізації.

Рекомендації в посібнику обґрунтовані на сучасних методах навчання, дослідженнях у сфері педагогіки та практичному досвіді використання цифрових інструментів. У створенні рекомендацій було враховано найкращі світові практики, адаптовані до українських реалій і потреб вчителів початкової школи. Ціль цього посібника працює в тому, щоб допомогти вчителям впроваджувати інноваційні технології таким чином, щоб вони стимулювали дітей до самостійного навчання, що досягається через інтеграцію інтерактивних вправ, творчих проєктів і цифрових платформ, які дозволяють дітям не тільки отримувати знання, але й навчитися їх використовувати в реальних життєвих ситуаціях. Особливу увагу приділено розвитку когнітивних здібностей учнів, таких як логічне мислення, увага, пам'ять та вміння працювати зі знаннями. Завдяки цьому діти будуть краще підготовлені до навчання в середній школі, а в майбутньому – до активної участі в громадському та професійному житті.

У дослідженні за розробленою авторською анкетною <https://forms.gle/m2WWeJpAGC471719>, яку проходили вчителі різного віку, ми дійшли висновку, що навчання впродовж життя стало одним із ключових тенденцій сучасного світу через стрімкі зміни в технологіях, економіці та суспільстві. Вчителі вважають, що ця концепція є необхідною для успішної адаптації до нових умов, після традиційної освіти вже не можна забезпечити знання і навички, які будуть актуальними у всьому житті.

Зміни в технологіях створюють нові вимоги до компетенцій, і щоб бути конкурентоспроможними на праці, люди мають постійно оновлювати свій ринок знань. Навчання в продовженні життя підтримує підтримку професійної гнучкості та відкриває нові можливості для кар'єрного зростання. Серед вчителів продовжують активно вдосконалювати свої знання у сфері використання інноваційних засобів навчання. одночасно, вони беруть участь у професійних тренінгах та семінарах, присвячених впровадженню сучасних технологій у навчальний процес. Наприклад, деякі вчителі опанували використання інтерактивних дошок і програм для створення інтерактивних уроків, що дозволяє зробити навчання більш залучаючим і ефективним. Інші вчителі активно вивчають та впроваджують у свою практику освітні платформи, такі як Google Classroom та Moodle, що полегшує управління навчальним процесом і забезпечує доступ до різноманітних навчальних матеріалів. Варто відзначити, що вчителі розуміють важливість постійного вдосконалення своїх компетенцій, аби відповідати вимогам сучасної освіти та ефективно готувати учнів до навчання в продовження життя.

Отже, інноваційні технології та творчі підходи у навчанні є невід'ємною частиною сучасної освітньої практики. Вони лише не забезпечують учням доступ до нових знань, але й формують у них важливі навички самостійного навчання, критичного мислення. Завдяки використанню інтерактивних платформ, гейміфікації, проектного навчання та творчих завдань учні мають можливість активно залучатися до процесу навчання, що створює їх мотив та інтерес до предмета. Такі підходи створюють сприятливе середовище для розвитку вмінь, ще більше для адаптації у швидко змінюваному світі, де безперервне навчання стає ключем до успіху. Отже, реалізація інноваційних засобів у навчанні інформатики допоможе сформувати у молодших школярів упевненість у своїх силах, сприяти розвитку навичок, які могли б їм бути активними учасниками навчального процесу та готовими до викликів майбутнього. Сподіваємось, що цей посібник стане корисним інструментом для вчителів, які прагнуть впроваджувати новітні методики навчання, що збагачують досвід учнів та допомагають їм стати успішними.

Список використаної літератури:

1. Арістова Л. С., Савченко О. Я., Трубачева С. В. Компетентність вчитися впродовж життя як ключове завдання сучасної освіти. Київ: Видавництво "Педагогічна думка", 2010. С. 178.
2. Бондар Т. С. Нові інформаційні технології у навчальному процесі початкової школи. Київ : Генеза, 2020. С. 210.
3. Даниленко І. П. Інтерактивні платформи в навчальному процесі початкової школи. Чернівці, 2021. С. 136.

4. Петрова О. А. Формування навичок навчання в продовження життя у молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Чернігів, 2018. С. 210.

Сулейманова Влада (студентка факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Квас О. В.

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Освітні установи стикаються з різноманітними кризовими ситуаціями, включаючи пандемії (COVID-19), війну, економічні та соціальні кризи, технологічні виклики (кіберзагрози, порушення роботи цифрових платформ). Кожна з цих криз вимагає особливого комунікаційного підходу для ефективного управління ними. Вивчення особливостей комунікації в контексті антикризового управління в закладах освіти є важливим для забезпечення стабільності освітнього процесу, підтримки стейкхолдерів та прийняття стратегічних рішень у кризових ситуаціях.

Мета дослідження – виявити специфіку змісту, методів і стратегій комунікації керівників установ у кризових ситуаціях та проаналізувати їхній вплив на ефективність прийняття управлінських рішень і стійкість установ до зовнішніх викликів.

У сучасних умовах навчальні заклади часто стикаються з різними видами криз: соціально-економічними, епідеміологічними, політичними та військовими. Ефективність управління навчальними закладами в таких ситуаціях значною мірою залежить від комунікативних навичок керівників та організації внутрішньої і зовнішньої комунікації.

Кризові ситуації вимагають швидких, чітких і виважених комунікаційних дій. Якості комунікації в антикризовому управлінні полягають у тому, що інформація має бути оперативною, достовірною, адаптивною та прозорою.

Важливо зазначити, що керівник установи є ключовою фігурою в комунікаційному процесі під час кризи. Побудова довіри шляхом надання чіткої та чесної інформації, емоційний інтелект при роботі з різними групами людей, вміння координувати внутрішню та зовнішню комунікацію для забезпечення цілісності інформаційних потоків, креативність у пошуку нових способів комунікації, особливо в умовах дистанційного та гібридного навчання та гнучкість – все це є важливими аспектами

його роботи. З цією метою директори шкіл повинні бути знайомі з ключовими комунікаційними інструментами антикризового управління: електронними платформами для швидкого інформування учнів, батьків і співробітників, соціальними мережами, офіційними веб-сайтам, відеозв'язком, онлайн-конференціями як засобом візуального та вербального контакту тощо. Вони повинні володіти ними досконало.

Кризові ситуації створюють низку викликів для комунікації в навчальних закладах. Серед них є непередбачуваність ситуації, що ускладнює розробку комунікаційних стратегій. Зокрема, психологічний тиск на учасників освітнього процесу, що може призвести до дезінформації та емоційних реакцій. Також варто відзначити технічні труднощі в реалізації дистанційної комунікації (наприклад, відсутність доступу до інтернету, недостатній рівень цифрової грамотності тощо).

Висновки. Ефективна комунікація в антикризовому управлінні має важливе значення для підтримання стабільності та безпеки в закладах освіти. Керівники повинні приділяти особливу увагу розробці комунікаційної стратегії в рамках підготовки до можливих кризових ситуацій. Це включає розробку плану кризової комунікації, навчання персоналу основам кризового менеджменту та комунікації, а також створення інформаційного запасу (платформ, контактів, повідомлень), який може бути задіяний у разі виникнення кризи. Крім того, покращити ситуацію допоможе готовність до постійного моніторингу ситуації та коригування комунікаційних стратегій у відповідь на нові обставини.

Таким чином, успішне управління комунікаціями під час кризової ситуації забезпечить безперервність освітнього процесу, зменшить стрес для учасників освітнього процесу та зміцнить авторитет керівництва закладу.

Список використаної літератури:

1. Вознюк Л. В. Особливості освітнього менеджменту в умовах воєнного стану / Л. В. Вознюк // Вісник Дніпровської академії неперервної освіти “Публічне управління та адміністрування”, 2022. – № 1 (2). – С. 50.
2. Кравцова Т. В. Теоретичні основи впровадження антикризового менеджменту в діяльність органів публічного управління / Т. В. Кравцова, О. В. Лащенко, О. В. Кравцов // Аспекти публічного управління, 2021. – Т. 9. – № 3. – С. 68.
3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. – Київ–Чернівці, 2022. – 140 с.

Дегтяр Ольга (студентка факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – ст. викладач Шпіца Р. І.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ЗНАНЬ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мистецькі знання учнів початкових класів – сукупність відомостей з різних видів мистецтва, засвоєних під час сприйняття та розуміння художніх явищ, інформації відповідно до програмового змісту інтегрованого курсу “Мистецтво” та відтворених у свідомості здобувача освіти у вигляді мистецьких понять, ставлень, суджень.

У формуванні мистецьких знань молодших школярів суттєву роль відіграють вікові та психологічні особливості здобувачів освіти (увага, уява). До специфічних особливостей уяви учнів початкової школи відносять її здатність створювати яскраві, барвисті та незвичайні образи. Школярі цієї вікової групи здатні уявляти собі неймовірні світи, персонажів та ситуації, фантазувати, що стає основою для їхньої художньої творчості. Також вони легко сприймають мистецькі твори, уявляти їхній контекст, додаткові деталі та продовження. Вони можуть бачити в простих лініях та кольорах цілі сюжети і сцени, перетворювати свої фантазії в малюнки, скульптури або інші форми мистецтва, відображаючи на папері або в матеріалі ті образи, що виникають у їхній уяві. Відтак, при формуванні мистецьких знань молодших школярів, вчителям варто враховувати особливості розвитку уваги учнів цієї вікової групи. Також, здобувачі освіти мають труднощі з концентрацією уваги та її переключенням під час виконання різних творчих завдань. Це призводить до важчого засвоєння навчального матеріалу. Також для формування мистецьких знань школярів 4 класу на уроках мистецтва важливо враховувати їхній сенсорний досвід, уяву, особливості емоційної сфери, специфіку групової взаємодії, підтримувати самовираження здобувачів освіти [2, с. 109].

Не менш важливими у формуванні мистецьких знань молодших школярів є їхня зацікавленість на уроках й безпосередньо емоційний вплив творів мистецтва на учнів. Оскільки молодші школярі часто реагують на мистецькі твори емоційно, це допомагає їм інтуїтивно розуміти їх зміст. Пережиті емоції допомагають здобувачам початкової освіти глибше зрозуміти зміст творів та ідеї авторів.

Окрім врахування вікових, психологічних особливостей молодших школярів, у контексті формування їх мистецьких знань не менш важливим є зміст освітніх програм, на основі яких вибудовується система роботи педагога та формуються мистецькі знання учнів початкових класів. За Типовою освітньою програмою для 3-4 класів у реакції Р. Б.

Шияна передбачено вивчення інтегрованого курсу “Мистецтво”. Він охоплює такі змістові лінії: “Художньо-практична діяльність”, “Сприймання та інтерпретація мистецтва”, “Комунікація через мистецтво”. Вивчення цього курсу спрямоване на формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі [4, с. 62–64]. У Типовій освітній програмі за редакцією О. Я. Савченко для 3-4 класів передбачено вивчення інтегрованого курсу “Мистецтво” за такими змістовими лініями: “Художньо-творча діяльність”, “Сприймання та інтерпретація мистецтва”, “Комунікація через мистецтво”. Зміст цієї програми спрямований на ознайомлення учнів з різними видами мистецтва, формування умінь сприймати твори мистецтва, презентувати власну творчу діяльність відповідно до запропонованих учням критеріїв [3, с. 90–96]

Не менш важливою є сама форма їх здобуття – урок. Урок мистецтва у початковій школі є інтегрованим. Адже інтеграція мистецтва з іншими предметами дозволяє збагатити освітній процес, стимулює творчий підхід до навчання, допомагає учням виражати свої думки та уявлення про матеріал через мистецьку форму, допомагає розвивати міжпредметні навички.

У процесі формування мистецьких знань молодших школярів на уроках використовуються різноманітні методичні інструменти. Це можуть бути ігрові елементи, практичні заняття, обговорення, демонстрації, мультимедійні презентації, навчальні ігри, квести, рольові ігри, використання інтерактивних дошок, планшетів, комп’ютерних програм і додатків. На уроках мистецтва у початковій школі також доцільним є використання візуальних матеріалів (картини, малюнки, фотографії, відео, діаграми тощо), мультимедійних засобів (мультфільми, інтерактивні казки, віртуальні екскурсії по музеях). Це стимулює уяву здобувачів освіти і дозволяє їм бачити приклади різних художніх стилів та напрямів. Не менш ефективним є використання розповідей, які викликають емоційний відгук в учнів, робота у групах або парах, що сприяє взаємному спілкуванню та обміну ідеями, створює атмосферу взаємного допомоги та підтримки, що сприяє позитивному навчанню. Позитивний вплив на формування мистецьких знань на уроках у початкових класах має активне співробітництво. Адже воно стимулює творчий процес та розвиток творчих навичок учнів.

Також важливим етапом у формуванні мистецьких знань учнів є експериментування з різними художніми техніками. Це дає можливість здобувачам освіти вибрати той спосіб виразності, який відповідає їхнім індивідуальним потребам та схильностям, допомагає

учням краще їх зрозуміти та використовувати в їхній творчості, вдосконалити свої майстерність та розширити свій художній арсенал [1, с. 72].

Не менш цінним на уроках мистецтва є вивчення творчого доробку митців. Це має значний вплив на формування мистецьких знань учнів, адже дає змогу учням засвоїти різні стилі, техніки, відтінки кольору, композиційні рішення та інші аспекти мистецтва через приклади та практичні завдання.

Серед дієвих та цікавих творчих завдань (вправ), які пропонують вчителі-практики для формування мистецьких знань є наступні. Зміст творчого завдання “Мистецький пазл” полягає в тому, що учні складають частини картин відомих художників, розвиваючи зорову пам’ять і уважність до деталей. В свою чергу, вправа “Живі картини” дозволяє учням відтворювати відомі твори мистецтва за допомогою власних тіл, формуючи розуміння композиції. Також, науковці та вчителі-методисти пропонують для засвоєння нових мистецьких термінів використовувати гру “Мистецький волейбол”, у ході якої вони обговорюють та запам’ятовують мистецькі поняття. Не менш цікавим творчим завданням є “Кольоровий марафон”. Його суть полягає в тому, що учні експериментуючи з різними кольорами та їх комбінаціями, досліджують їхні відтінки та взаємодію. Цікавою, на наш погляд, для формування знань з мистецтва вважаємо вправу “Мозаїка емоцій”. Під час її виконання, учні створюють творчі роботи, відображаючи свої почуття за допомогою кольору і форми. Також вчитель може запропонувати школярам визначити семантику кольору і таким чином краще зрозуміти свої емоції. Зазначимо, що провідну роль на уроках мистецтва у початкових класах виконує саме рефлексія. Завдяки ній, учні виражають свої емоції та враження від мистецьких творів.

Отже, розуміння та врахування вікових, психологічних особливостей в освітньому процесі допомагає створити сприятливі умови для ефективного формування мистецьких знань у молодших школярів. Основною формою здобуття молодшими школярами мистецьких знань є інтегрований урок, під час якого можуть використовуватися різні методичні інструменти. Важливими є розповіді про художників та композиторів, сприймання творів митців, дослідження робіт митців, експериментування з різними художніми техніками, активне співробітництво, колективні або групові завдання, ігрові вправи (навчальні, рольові, квести), музично-ритмічні вправи, вирізання, розфарбовування, творчі завдання, демонстрація, обговорення та аналіз мистецьких творів, використання візуальних матеріалів тощо. Не менш важливою є варіантність творчих завдань, вправ та ігор.

Список використаної літератури:

1. Демченко І. І., Пічкур М. О. Близнюк Т. О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва: монографія. Київ : Оміда, 2019. 218 с.

2. Лук'янченко О.М. Особливості формування ініціативності у молодших школярів на уроках мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 75. Т. 2. С. 28–31.

3. Типова освітня програма. 3-4 кл. О. Савченко. URL:<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).

4. Типова освітня програма. 3-4 клас. Р. Шиян. URL:<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).

Діянчук Дмитро (студент факультету дошкільної освіти та філології
Хмельницької гуманітарно–педагогічної академії)
Наук. консультант – проф. Поліщук О. С.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ ДІДЖІТАЛІЗАЦІЇ

Цифрові технології внесли зміни в характер і сферу освіти та спонукали освітні системи в усьому світі прийняти стратегії і політику щодо інтеграції ІКТ. Останнє викликало питання щодо якості викладання та навчання за допомогою ІКТ, особливо щодо розуміння, адаптації та проектування систем освіти відповідно до сучасних технологічних тенденцій. Враховуючи, що інтеграція цифрових технологій є складним і безперервним процесом, який впливає на різних суб'єктів шкільної екосистеми, існує потреба показати, як ці впливи взаємопов'язані, і визначити фактори, які можуть сприяти ефективним і результативним змінам у шкільному середовищі [3].

Існують докази того, що ефективне використання ІКТ і передача даних, пропонується широкосмуговими з'єднаннями, допомагають поліпшити адміністрування. Зокрема, було виявлено, що ІКТ забезпечують кращі системи управління для шкіл, які мають процедури збору даних. Condie and Munro повідомили про вплив використання ІКТ у школах у таких сферах: моніторинг відвідуваності, записи про оцінювання, звітність перед батьками, фінансове управління, створення репозиторіїв для навчальних ресурсів та обмін

інформацією між персоналом. Такі дані можуть бути стратегічно використані для самооцінювання та моніторингу, що, у свою чергу, може призвести до покращення закладу середньої освіти. Крім того, вони повідомили, що онлайн-доступ до інших людей з аналогічними ролями допоміг зменшити ізоляцію директорів шкіл, надаючи їм можливість поділитися думками про використання ІКТ у навчанні та викладанні, а також про те, як це може бути використано для підтримки вдосконалення закладу. Крім того, ІКТ забезпечили більш ефективні та успішні процедури управління екзаменами, а саме менш трудомісткі процеси звітності порівняно з паперовими іспитами та безперебійну комунікацію між школами та екзаменними органами за допомогою електронного обміну даними.

Zheng et al. повідомили, що використання ІКТ покращило відносини між домом і школою [5]. Крім того, Escueta et al. вказують кілька програм ІКТ, які покращили потік інформації від школи до батьків [1]. Зокрема, вони задокументували, що використання ІКТ (системи управління навчанням, електронні листи, спеціальні веб-сайти, мобільні телефони) дозволило здійснювати персоналізований та індивідуальний обмін інформацією між школами та батьками, такою як записи про відвідування, майбутні завдання на заняттях, шкільні події та оцінки учнів, що дало позитивні результати щодо результатів навчання та досягнень учнів. Такий обмін інформацією між школою та сім'ями спонукав батьків заохочувати своїх дітей докладати більше зусиль до шкільної роботи.

Крім того, згідно з результатами огляду наукових джерел, існує багато типів цифрових технологій з різними можливостями, які розвиваються з часом (наприклад, починаючи з CAIs у 2005 році до доповненої та віртуальної реальності 2020 року). Крім того, ці технології пов'язані з різними педагогічними та політичними ініціативами, які є критично важливими факторами у вивченні їх впливу [3].

Необхідно вказати, що цифрова трансформація шкіл передбачає організаційні вдосконалення на рівні внутрішніх робочих процесів, комунікації між різними зацікавленими сторонами та потенціал для співпраці. Vuorikari et al. представили докази того, що цифрові технології сприяють автоматизації адміністративних практик у школах і зменшують навантаження на адміністрацію [2020]. Існують докази того, що цифрові дані впливають на виробництво знань про школи та здатні змінити те, як відбувається шкільне навчання. Зокрема, Sellar говорить, що інфраструктура даних в освіті розвивається через попит на "інформацію про результати учнів, якість вчителів, успішність у школі та навички дорослих, пов'язану з політичними зусиллями щодо збільшення людського капіталу та практик продуктивності" [2, с. 771]. У зв'язку з цим такі практики, як датафікація, яка означає "переклад інформації про всілякі речі та процеси в кількісні

формати”, стали важливими для прийняття рішень на основі звітів про якість школи. Ці дані можуть бути перетворені на глибоке розуміння освіти або навчання з використанням ІКТ. Наприклад, вимірювання онлайн-взаємодії учнів із навчальним матеріалом і створення значущих висновків може дозволити вчителям покращити свої освітні втручання [4].

Таким чином, враховуючи вищевказане, можемо узагальнити, що вплив цифрових технологій на освіту залежить від різних суб’єктів і зачіпає багато аспектів шкільної екосистеми. Результати аналізу наукових джерел свідчать про те, що діджиталізація в закладах середньої освіти впливає не лише на успішність учнів, а й на інші аспекти, зокрема на організаційні структури підтримки освітнього процесу.

Список використаної літератури:

1. Escueta M., Quan V., Nickow A. J. Oreopoulos P. Education technology: An evidence-based review. 2017. URL: <https://ssrn.com/abstract=3031695> (дата звернення 21.10.2024)
2. Sellar S. Data infrastructure: a review of expanding accountability systems and large-scale assessments in education. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*. 2015. 36 (5). P. 765–777.
3. Timotheou S., Miliou O., Dimitriadis Y. et al. Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools’ digital capacity and transformation: A literature review. *Educ Inf Technol*. 2023. 28. P. 6695–6726
4. Vuorikari R., Punie, Y. & Cabrera M. Emerging technologies and the teaching profession: Ethical and pedagogical considerations based on near-future scenarios. 2020. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120183> (дата звернення: 22.10.2024)
5. Zheng B., Warschauer, M., Lin, C. H., & Chang, C. Learning in one-to-one laptop environments: A meta-analysis and research synthesis. *Review of Educational Research*. 2016. 86(4). P. 1052–1084.

Нікітан Анна (студентка факультету дошкільної освіти та психології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії)
Наук. консультант – доц. Кутова С. О.

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ТА САМООРГАНІЗАЦІЯ

ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Навички саморегуляції та самоорганізації сприяють досягненню успіху у навчанні,

професійній діяльності, а також у міжособистісних стосунках. Вони допомагають молодим людям бути незалежними, відповідальними та стійкими перед труднощами. Формування навичок саморегуляції та самоорганізації є однією з важливих психолого-педагогічних проблем у процесі виховання молоді. В умовах сучасного суспільства, де вимоги до молодих людей постійно зростають, здатність керувати своєю поведінкою, часом та емоціями стає необхідною складовою успішного особистого та професійного розвитку. Проблема полягає у тому, що багато молодих людей відчують труднощі в розвитку цих навичок через різноманітні соціальні, культурні та психологічні чинники.

Психолого-педагогічні проблеми, пов'язані з формуванням саморегуляції та самоорганізації. Недостатній розвиток навичок управління емоціями та поведінкою. Молоді люди часто відчують труднощі в контролюванні своїх емоцій (агресії, тривоги, стресу), що заважає їм адекватно реагувати на виклики та вирішувати проблеми. Це може негативно впливати на їхні стосунки з оточуючими, а також на досягнення поставлених цілей.

Відсутність навичок ефективного планування та управління часом. Багато підлітків та молодих людей мають проблеми з тайм-менеджментом, не вміють правильно розподіляти свій час, що призводить до прокрастинації, невиконання завдань або порушення дедлайнів.

Вплив технологій та соціальних мереж: використання смартфонів та соціальних мереж часто відволікає молодь, знижуючи їхню здатність зосереджуватися на важливих завданнях і планах. Постійний інформаційний потік ускладнює розвиток концентрації та навичок планування. Низька мотивація до самостійної діяльності. Деякі молоді люди мають проблеми з внутрішньою мотивацією, що ускладнює їхню здатність організувати себе без зовнішніх стимулів. Вони часто потребують постійного нагляду або підказок від дорослих, що не сприяє розвитку автономії. Невміння встановлювати пріоритети. Молоді люди часто стикаються з труднощами у визначенні того, що є найбільш важливим у їхньому житті та навчанні. Відсутність навички пріоритизації призводить до того, що вони витрачають час на менш важливі завдання, залишаючи більш значущі аспекти без належної уваги.

Недостатня підтримка з боку освітньої системи: Традиційна система освіти часто не приділяє належної уваги формуванню навичок саморегуляції та самоорганізації, орієнтуючись більше на академічні знання. Недолік програм з особистісного розвитку не дозволяє учням опанувати навички управління часом, постановки цілей та планування діяльності.

Надмірний контроль з боку педагогів і батьків: Якщо молодь звикає до того, що

педагоги або батьки контролюють їхні дії та рішення, вона не розвиває самостійності та відповідальності за власне навчання та дії. Надмірна опіка заважає молодим людям виробляти власні стратегії регуляції поведінки та організації діяльності. Відсутність практичної складової у навчанні: Теоретичні знання без практичних навичок не сприяють розвитку саморегуляції та самоорганізації. У навчальних програмах часто бракує вправ та практик, які б навчали учнів конкретних методів планування часу, контролю своїх емоцій, управління стресом тощо.

Недооцінка розвитку емоційного інтелекту: Брак програм, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, унеможлиблює повноцінний розвиток саморегуляції. Емоційний інтелект допомагає молоді краще розуміти себе та інших, контролювати емоційні реакції, що є важливим аспектом саморегуляції. Відсутність індивідуального підходу: Кожна молода людина має свої особистісні особливості, які слід враховувати при розвитку саморегуляції та самоорганізації. В освітній системі нерідко не вистачає індивідуальних підходів, що призводить до недостатнього розвитку цих навичок у деяких учнів.

Існує декілька шляхів подолання проблем. Впровадження програм із саморегуляції та самоорганізації: В освітніх закладах можуть бути введені спеціальні курси або тренінги, присвячені розвитку навичок управління емоціями, тайм-менеджменту, самоконтролю та планування діяльності. Розвиток емоційного інтелекту: Залучення психологічних практик, спрямованих на розуміння власних емоцій, розвиток емпатії та навчання навичкам ефективного спілкування, допоможе учням покращити свою здатність до саморегуляції. Розвиток емоційного інтелекту є важливим аспектом формування особистісних якостей, що сприяє успішній соціальній взаємодії, ефективній комунікації та емоційній стійкості. Емоційний інтелект – це здатність людини розуміти й управляти як власними емоціями, так і емоціями інших людей. Розвиток емоційного інтелекту є особливо актуальним в умовах сучасного світу, де успіх і благополуччя залежать не тільки від інтелектуальних здібностей, але й від навичок міжособистісної взаємодії. Підтримка мотивації та цілепокладання: Педагоги можуть заохочувати молодь до постановки особистих цілей, допомагати у визначенні індивідуальних інтересів та цінностей, що стимулює внутрішню мотивацію та сприяє розвитку самоорганізації. Проведення занять із цифрової гігієни: Учні можна навчити розумному використанню цифрових технологій, зокрема уникненню перевантаження інформацією, тайм-менеджменту в соціальних мережах, зменшенню негативного впливу відволікаючих факторів.

Розвиток партнерських стосунків між педагогами та учнями: Підтримка з боку педагогів у навчанні саморегуляції та самоорганізації через партнерський підхід допомагає учням набути впевненості у власних силах і навичках.

Отже, проблема формування саморегуляції та самоорганізації вимагає комплексних підходів, що поєднують психологічні та педагогічні методи. Розвиваючи ці навички, ми допомагаємо молоді ефективніше адаптуватися до сучасних викликів і досягати власних цілей.

Список використаної літератури:

1. Саєнко Ю. В. Техніки та прийоми регуляції емоцій. Запитання психології. 2010. № 3. С. 83–93.
2. Самоорганізація // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. — Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. — С. 563. — 742 с.
3. Сєдов Є. А. Взаємозв'язок енергії, інформації та ентропії у процесах управління та самоорганізації // Інформація та управління. Філософсько-методологічні аспекти. — М.: Наука, 1985. — С. 169–193.
- 4.

Гладаренко Катерина (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, ст. викладач Романенко Л. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Одним із основних завдань сучасної освіти є формування у здобувачів початкової освіти здатності цілеспрямовано оволодівати компетентностями (визначеними Державним стандартом початкової освіти), розвивати вміння комунікації, можливість знаходити та опрацьовувати дані, розкривати свій творчий потенціал, знаходити шлях до самовираження, реалізації себе у житті. Вибір оптимального співвідношення найкращих традицій чинної системи освіти, інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій та сучасних педагогічних інновацій і тенденцій є базовою проблемою сучасної дидактики. Завдання, що ставляться перед освітою сьогодні, чітко окреслюють основні вектори їх реалізації. Сюди можна віднести і перехід від традиційної до інноваційної парадигми освіти, що безпосередньо корелює із реалізацією особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, оскільки це забезпечує самоцінність знань, розвиток умінь їх пошуку, опрацювання інформації, одержаної із різних джерел, використання її для

індивідуального розвитку та самовдосконалення.

Проведений аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури є свідченням того, що увага багатьох науковців приділялася різним аспектам навчально-дослідницької діяльності студентів. Зокрема, теоретичний аспект проблеми розкрито в публікаціях С. Гончаренка, Н. Виноградової, Г. Граник, С. Мартиненко тощо. У дослідницьких роботах Н. Бібік, В. Андрєєва, О. Савченко та інших представлено формування пізнавальних умінь учнів. Також особливості дослідницької діяльності досліджували Л. Левченко, Н. Недодатко, В. Кларін, О. Пометун тощо. У фундаментальних працях таких учених, як Н. Бібік, Л. Пироженко та О. Савченко, розкривалося питання організації та здійснення навчально-дослідницької діяльності учнів початкової школи.

Дослідивши професійну діяльність вчителя початкової школи, пов'язану з використанням інноваційних засобів навчання, слід підкреслити важливість ефективного використання сучасних інноваційних технологій у професійній діяльності.

Проте, як показав аналіз літературних джерел та практичної діяльності в закладах початкової освіти, питання організації та здійснення дослідницької діяльності молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу “Я досліджую світ” залишається недостатньо вирішеним. Слід зазначити, що відмінністю інноваційного типу навчання є орієнтація людини не на минулий і теперішній досвід, а на віддалене майбутнє, що вимагає в свою чергу від загальноосвітніх навчальних закладів пошуку нових методів, форм, технологій навчання та виховання учнів, впровадження освітніх інновацій, переважна більшість яких спрямована на розвиток у дітей дослідницьких здібностей і умінь творчо використовувати набуті знання і навички [3].

Організація науково-дослідницької діяльності учнів дозволяє розвивати пізнавальні інтереси, самостійність в процесі навчання, вміння систематизувати й узагальнювати одержані знання, успішно застосовувати їх на практиці [1]. Активізації дослідницької діяльності сприяє створення викладачем інноваційного навчального середовища, в якому відбувається вивчення реальних проблем через впровадження та активне застосування інновацій, здобувачам надається ініціатива у створенні власної траєкторії навчально-пізнавальної діяльності, виховується учень з науковим типом мислення, формується його дослідницький досвід.

На нашу думку, реалізація дослідницьких знань, умінь і навичок учнів має відбуватися насамперед через впровадження нової типології уроків з активним проявом творчості здобувачів освіти і викладачів у навчальному процесі, його узгодження з основними етапами наукового дослідження.

Задля підвищення пізнавального інтересу до вивчення предмета “Я досліджую світ”

потрібно забезпечити вільний доступ учнів до використання динамічних моделей різних природних явищ і процесів, які складно вивчати, читаючи підручник. Такі уроки мають забезпечити оптимальні умови для розвитку здатності дитини сприймати об'єкти та явища різнобічно, системно, емоційно. Адже більш продуктивною є відмова від загальноприйнятої послідовності “від знань до практичних дій” з наступним переходом до послідовності “від дій до знань”. В результаті інноваційного навчання учні отримують вміння нестандартно і своєчасно реагувати на величезну кількість змін [5].

Ми погоджуємося з Н. Бібік, яка стверджує, що варіативність структури уроку в інтегрованому курсі “Я досліджую світ” має характеризуватися динамічністю, гнучкістю, можливістю швидкої реакції вчителя у різноманітних навчальних ситуаціях. У наукових працях ученої знаходимо, що моделювання таких уроків потребує нетрафаретного поєднання фронтальних, групових та індивідуальних форм роботи, завдяки чому засвоєння навчального матеріалу молодшими школярами відбувається у динаміці від раніше вивченого до нового [2].

Однією з методичних інновацій, що допомагає учням здобути компетенції, визначені в Державному стандарті початкового рівня освіти на сучасному етапі, є введення інтерактивних методів навчання. Важливу роль серед сучасних методів і технологій, які широко використовуються на уроках “Я досліджую світ”, для формування громадянської компетентності учнів також відіграє проєктна діяльність.

Велику увагу слід приділяти спостереженням у природі, власним дослідженням учнів, практичним роботам, демонстраційним і фронтальним експериментам, виготовленню моделей природних явищ, умінню користуватися ними, екологічному моделюванню та прогнозуванню, розв'язанню ситуаційних задач, роботі з інформаційними джерелами, практичній діяльності з охорони природи [4].

Під час вивчення інтегрованого курсу “Я досліджую світ” учнями початкової школи відбувається формування уявлень про навколишній світ, система інтегрованих знань про природу і суспільство, різні види соціального досвіду, ціннісні орієнтації у різноманітних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, а тому, на нашу думку, варто приділяти увагу вивченню практичного використання різноманітних інноваційних інструментів на уроках “Я досліджую світ” у початковій школі. Зокрема, ефективним є вирішення проблемних ситуацій, основою яких є безпосередня активна участь учнів у процесі набуття знань. Дослідження вказують на те, що молодші школярі активно залучаються до запропонованих видів роботи, а їхній інтерес до навчання значно зростає. Використання проблемних ситуацій сприяє залученню учнів усього класу до активного пошуку, ліпшого засвоєння навчального матеріалу. При моделюванні та

розв'язанні проблемних ситуацій учні початкових класів зіштовхуються із необхідністю теоретичного та практичного занурення у проблему, відчуттям інтелектуального утруднення, що змушує їх аналізувати зовнішні суперечливі факти, явища, твердження, самостійно їх порівнювати, проводити їх зіставлення, формулювання гіпотез, висновків, перевірку тощо. При цьому учні виявляють особливу зацікавленість, самостійність, активність, творчість; спостерігається збільшення кількості учнів з високим рівнем засвоєння знань.

Експрес-дослідження підтримують допитливість учнів початкових класів, їхнє прагнення бути самостійними у пошуку нових знань та дають можливість сформувати різні рівні дослідницької компетентності, що спричинює зміну особистісних якостей учня, а саме – перехід від позиції учня-спостерігача до учня-дослідника. Зазначені перетворення відбуваються внаслідок постійного внутрішнього пошуку, в рамках якого для учня забезпечується свобода вибору мети, способів та засобів її досягнення, орієнтація на діяльність, що закінчується рефлексією.

До інноваційних засобів можна також віднести віртуальні екскурсії, які є однією з найбільш перспективних форм проведення навчальних екскурсій. Науковці вказують на необхідність раціонального поєднання реальності й віртуальності, виходячи з інтересів учнів і завдань предмету, потребу в розробці системи віртуальних екскурсій з інтегрованого курсу “Я досліджую світ” з метою вивчення і усвідомлення нового матеріалу, формування природознавчих понять. Після упровадження в освітній процес віртуальних екскурсій та проведення тестування одержано результати, які засвідчили, що рівень засвоєння навчального матеріалу учнями експериментального класу значно вищий, ніж в учнів контрольного класу.

Отже, аналіз наукової літератури та практики, засвідчив, що наукова проблема застосування інноваційних засобів у процесі організації дослідницької діяльності учнів початкової школи є актуальною. Проте, у початковій школі все ще недостатньо використовуються інноваційні технології як засоби формування дослідницької діяльності.

Список використаної літератури:

1. Антонова О. Є. Залучення старшокласників до науково-дослідної діяльності МАН як засіб розвитку їх дослідницьких здібностей. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики. 2014. С. 56–75.
2. Бібік Н. М. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. Гірська школа українських Карпат. 2013. № 8–9. С. 26–30.
3. Гораш К. В. Інноваційні підходи до організації навчально-дослідницької діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Наукові записки Малої академії наук України.

Серія “Педагогічні науки”. 2012. № 1. С. 137–146.

4. Романенко Л. В., Романенко К. А.(2020) Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації віртуальних навчальних екскурсій в е-навчанні: європейські та вітчизняні акценти. Колективна (три і більше авторів). Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням: монографія. ScientificWorld-NetAkhatAV, Germany, Karlsruhe

5. Рубан Н. П. Інноваційна освіта. Науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (51-та; травень 2018 р., м. Харків). Укр. інж.-пед. акад. Х., 2018.

6.

Бочуля Максим (студент гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії)
Наук. консультант – доц. Гамрецька Г. С.

ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ АКСІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У сучасному світі, де цінності швидко змінюються, а інформаційний простір переповнений різноманітною, часто суперечливою інформацією, формування в учнів стійких аксіологічних умінь набуває особливої актуальності. Ці уміння дозволяють молоді орієнтуватися в морально-етичних дилемах, приймати обґрунтовані рішення та будувати власну життєву філософію.

Одним із найважливіших інструментів у цьому процесі є шкільний підручник. Підручник – це не просто джерело інформації, а й потужний інструмент формування особистості учня. Від того, як побудований навчальний матеріал, які завдання пропонуються учням, залежить, які знання, вміння і цінності вони здобудуть. Важливим критерієм якості підручника є наявність завдань, спрямованих на формування аксіологічних умінь. Саме такі завдання допомагають учням не лише засвоювати фактичний матеріал, а й розвивати критичне мислення, здатність до аналізу та синтезу, формувати власні судження.

Мета тез полягає у визначенні за допомогою контент-аналізу аксіологічного потенціалу методичного апарату шкільного підручника історії. Об'єктом контент-аналізу слугували підручники історії України та всесвітньої історії для 8 класу авторів О. Гісема та

О. Мартинюка [1; 2].

Матеріал підручника всесвітньої історії об'єднано у шість розділів. Завдання розподілені за різними розділами, охоплюючи великий період історії від Великих географічних відкриттів до епохи Просвітництва. На основі аналізу зазначеного підручника було встановлено, що його методичний апарат містить 81 завдання аксіологічного змісту. За формою подання завдання різноманітні: письмові – 26 завдань; усні – 43 завдання; практичні – 12 завдань. Це дозволяє залучати учнів до активної пізнавальної діяльності та розвивати різні види мислення.

Завдання охоплюють різні аспекти: біографічний – 10 завдань, політичний – 31 завдання, соціальний – 17 завдань, культурний – 11 завдань та релігійний – 12 завдань. На особливу увагу заслуговують завдання за рівнем пізнавальної діяльності школярів. У підручнику сформовано 57 завдань відтворювального та перетворювального рівнів, а також 24 творчих завдань.

Аксіологічне спрямування мають завдання, спрямовані на порівняльний аналіз культур. Вони спонукають учнів порівнювати різні культури та цивілізації, виявляти їхні спільні та відмінні риси, оцінювати досягнення та виклики. Наприклад: порівняйте шлюбно-сімейні відносини, становище жінки й освіту в Європі за Середньовіччя та Раннього Нового часу.

Завдання, які передбачають аналіз політичних рішень, причин та наслідків історичних подій, спрямовані на розвиток в учнів критичного мислення щодо політичних процесів. Наприклад: яку роль в історії Франції відіграв її перший міністр Рішельє?

Завдання щодо оцінки моральних аспектів стимулюють учнів до моральних оцінок історичних діячів та подій, формують власну позицію щодо складних етичних питань. Наприклад, колективне обговорення питань:

1. Яких цінностей дотримувалися учасники Селянської війни 1524–1525 рр.?
2. Який результат такого конфлікту, на вашу думку, є найкращим: перемога повсталих, перемога влади чи компроміс? Поясніть свою точку зору?

Завдання з розвитку навичок аргументації та дискусії сприяють формуванню в учнів уміння обґрунтовувати свою точку зору, вести дискусію та доходити спільного рішення. Наприклад, поясніть, як ви розумієте судження: за висловом сучасного історика, “у тих країнах, де протестантизм зазнавав поразки, його переможцем був учитель-єзуїт”

1. Чи поділяєте ви думку історика? Чому?

Підручник з історії України складається з п'яти розділів, кожен з яких присвячений певному відрізку часу в історії України: від XVI до XVIII століття. Кожен розділ поділено на параграфи та пункти для детального вивчення матеріалу.

Аналіз підручника показав, що він містить 115 завдань аксіологічного змісту, з яких 84

завдання спонукають до репродукції та перетворення, а 31 завдання віднесемо до творчого рівня. Усі завдання можна розподілити за такими тематичними блоками: політичні – 63 завдання, біографічні – 18 завдань, соціальні – 13 завдань, культурологічні – 9 завдань, релігійні – 12 завдань. Такий широкий спектр завдань дозволяє формувати у учнів цілісне уявлення про різноманітні аспекти історичного процесу.

Підручник пропонує різноманітні форми завдань, які включають як письмові – 40, так і усні – 39 вправ, а також практичні завдання – 36. Такий підхід дозволяє учням задіяти різні види мислення та розвивати різноманітні навички.

Автори підручника пропонують широкий спектр завдань, спрямованих на розвиток різних компетентностей. Зокрема, 27 завдань спрямовують учнів на здійснення порівняльного аналізу культур. Наприклад: порівняйте становище напівпривілейованих і непривілейованих станів у XVI ст. Виконання інших 37 завдань передбачає аналіз політичних рішень. Наприклад: у чому були здобутки та втрати повстанців унаслідок укладення Зборівського договору. У 27 завданнях автори спонукають учнів до оцінки моральних аспектів. Наприклад: влітку 1652 р. Б. Хмельницький запропонував польському королю визнати право Війська Запорозького на самостійне існування, застерігаючи, що інакше козаки будуть змушені “шукати собі іншого стороннього пана і чужої сили”, які зможуть їх захистити.

1. Чому, на вашу думку, гетьман звернувся з такою пропозицією до короля?
2. Які можливості для обох сторін конфлікту вона відкривала?

Достатня кількість завдань у підручнику (24) спрямовані на розвиток навичок аргументації. Наприклад: сучасний український історик В. Верига писав: “Австрія застала (у XVIII ст.) Галичину в руїні, без шкіл, доріг, великих міст, промислу, торгівлі, із бідним і повністю поневоленим польською шляхтою сільським населенням...”.

1. Чи згодні ви з таким висновком? Доведіть свою думку фактами.

Отже, обидва підручники містять значну кількість аксіологічних завдань, які спрямовані на розвиток критичного мислення, аналітичних навичок та формування власної позиції учнів. Завдання охоплюють широкий спектр тем: від порівняльного аналізу культур до оцінки моральних аспектів історичних подій. Різноманітність форм завдань (письмові, усні, практичні) дозволяє залучати учнів до активної пізнавальної діяльності та розвивати різні види мислення. Підручник з історії України має більшу кількість завдань, що стосуються політичних аспектів, тоді як у підручнику з всесвітньої історії більш збалансований розподіл завдань за різними тематичними блоками. Автори підручників використовують аксіологічні завдання для формування в учнів ціннісних орієнтацій та історичної свідомості.

Список використаної літератури:

1. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України: підруч. для 8 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Видавництво “Ранок”, 2021. 192 с.
2. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Всесвітня історія: підруч. для 8 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Видавництво “Ранок”, 2021. 144 с.

Слонівська Соломія (студентка

факультету прикладної математики та інформатики

Львівського національного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Біляковська О. О.

ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ В ОСВІТНІ ЗАКЛАДИ УКРАЇНИ

У сучасних закладах загальної середньої освіти України освітній процес здебільшого будується на предметно-центричному підході, за якого навчальні предмети викладаються незалежно один від одного. Проте така ізольованість не завжди відповідає потребам сучасного світу. Нерідко знання, отримані в школі, виявляються відірваними від реального життя, учням бракує практичного досвіду, наочності та узгодженості у формуванні необхідних для життя в умовах глобалізації та швидких змін компетенцій. Науковці та педагоги по всьому світу активно шукають нові, ефективні методи, здатні допомогти молоді опанувати ключові навички для успішного життя. Одним із таких підходів, який набув великої популярності останніми роками, є STEAM-освіта.

Термін “STEAM-освіта” з’явився в Сполучених Штатах і базується на інтеграції п’яти ключових напрямків: науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики. Ця система спрямована на практичне застосування знань для вирішення реальних проблем, що робить освіту більш інтегрованою та міждисциплінарною. Ідеї єдності наук існували ще з XVII століття, коли філософи та вчені наголошували на важливості міждисциплінарних підходів. У XXI столітті STEAM-освіта допомагає учням розвивати необхідні для сучасного світу компетенції, як-от: креативність, критичне мислення та навички вирішення проблем, зокрема завдяки поєднанню науки і мистецтва.

У сучасній освітній практиці існують два терміни, які відображають важливі аспекти навчання в області науки і технологій: STEM і STEAM. Обидва ці терміни підкреслюють значення інноваційних підходів до освіти, але з різними акцентами. STEM, що охоплює науку, технологію, інженерію та математику, зосереджується на розвитку технічних

навичок, необхідних для досягнення успіху в наукових і технічних сферах. Натомість STEAM, який додає елемент мистецтва до традиційної STEM-моделі, акцентує увагу на креативності та естетичному мисленні, підкреслюючи важливість інтеграції мистецтв у навчання для формування всебічно розвиненої особистості.

Україна сьогодні потребує висококваліфікованих фахівців для розвитку інноваційних секторів, які забезпечать конкурентоспроможність у глобальному масштабі. Основою цього розвитку є модернізація методів навчання математики, оскільки учні, які отримують знання сьогодні, стануть спеціалістами завтрашнього дня. Низький рівень природничо-математичних знань в Україні суттєво заважає впровадженню STEAM-освіти (наука, технології, інженерія, мистецтво і математика), яка охоплює технології, інженерію, математику та робототехніку – ключові інноваційні галузі, що поєднують точні та природничі науки.

Впровадження STEM-методів в освітній процес закладів освіти стикається з багатьма викликами, зокрема недостатньою підготовкою вчителів до роботи з новими технологіями та обладнанням; необхідністю оновлення матеріально-технічної бази шкіл. Адже, закупівля сучасного обладнання, такого як 3D-принтери, електронні модулі та мультимедійні засоби, вимагає значних фінансових вкладень. Для успішної реалізації STEM-освіти необхідно забезпечити вчителів методичними матеріалами, такими як електронні підручники, навчальні інструктивні та дидактичні матеріали. Крім того, вчителям слід надавати доступ до ресурсів для самостійного розвитку, щоби вони могли впроваджувати нові методики в освітній процес.

Основними перевагами STEM є інноваційні підходи до навчання, розвиток критичного мислення та навичок командної роботи, інтеграція знань із різних предметів, а також підготовка учнів до реальних технологічних викликів. У найближчі десятиліття STEAM стане невід'ємною частиною освітньої системи України, зміцнюючи тим самим інтерес учнів до технічних дисциплін, а також підвищуючи їх математичну компетентність. Перші кроки щодо впровадження STEM-освіти в Україні вже реалізовані через проект Нової української школи, який планується завершити до 2027 року. Введення 12-річної школи з 2018 року, де учні вивчають комп'ютерні технології та отримують результати власної дослідницької діяльності замість традиційних атестатів, свідчить про серйозний намір змінити підходи до навчання.

Реалізуючи основні завдання, розвиток STEM-освіти у закладах освіти забезпечується на кількох рівнях. Так, на початковому етапі основна увага зосереджена на стимулюванні допитливості учнів. Для цього впроваджуються методи, які підтримують їхній інтерес до навчання, заохочуючи до самостійних досліджень. Учні знайомляться з основами

науково-технічної творчості, мають можливість створювати прості прилади та конструкції. Це включає використання конструкторів, моделей, а також проведення простих експериментів, які формують базу для подальшого вивчення складніших тем навчальних дисциплін.

На базовому рівні відбувається формування стійкого інтересу до природничо-математичних дисциплін. У цьому контексті важливим є оволодіння технологічною грамотністю та навичками розв'язування проблем. Учні залучаються до дослідницької, винахідницької та проектної діяльності, що допомагає розвивати критичне мислення та креативність. Проекти можуть включати створення простих пристроїв, розроблення моделей, проведення експериментів, які вимагають аналізу та синтезу інформації.

На профільному рівні учні отримують поглиблені знання та вміння в системі STEM-освіти. Вони вивчають методи наукових досліджень та беруть участь в реалізації інноваційних проектів, які можуть включати, наприклад, розроблення нових технологій або рішень для реальних проблем. Учні працюють над складнішими завданнями, які вимагають від них вміння використати теоретичні знання на практиці, розвивають навички командної роботи та співпраці.

На вищому рівні освіти відбувається підготовка фахівців у різних науково-технічних та інженерних галузях. Заклади вищої освіти надають студентам можливість поглиблювати свої знання при вивченні відповідних дисциплін, реалізуючи інноваційні проекти та дослідження. Професійна підготовка викладачів також є важливим аспектом, оскільки впровадження нових методик навчання та курсів з STEM-освіти потребує кваліфікованих педагогів, здатних адаптувати освітній процес до нових вимог.

STEM-освіта реалізується в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти. Це передбачає, що учні можуть отримувати знання не тільки в класі, але й за межами закладів загальної середньої освіти: у гуртках, наукових центрах, через участь у конкурсах та виставках. Розвиток STEM-освіти забезпечується через активну співпрацю між освітніми закладами та академічними науковими установами, науково-дослідними лабораторіями, науковими музеями та природничими центрами. Спільні проекти можуть включати дослідницькі програми, стажування для учнів і вчителів, обмін досвідом та ресурсами, що сприяє створенню освітнього середовища, яке заохочує до інноваційної діяльності.

Отже, впровадження STEM-освіти в Україні є критично важливим кроком для модернізації освітньої системи, оскільки відповідає сучасним вимогам суспільства та економіки. З огляду на проекти, реалізовані в рамках Нової української школи, можна з упевненістю стверджувати, що STEM-освіта має потенціал стати невід'ємною частиною

освітньої системи України, що, в свою чергу, сприятиме розвитку інноваційних секторів економіки та підвищенню конкурентоспроможності держави.

Список використаної літератури:

1. Василяшко І. П., Горбенко С. Л., Лозова О. В., Патрикєєва О. О. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017 / 2018 н. р. Методист. 2017. № 8. С. 37–43.

2. Лист ІМЗО від 12.08.2024 № 21/08-1242 “Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році”.

3. “STEM-освіта”. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>

В’юнник Вікторія (студентка факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)

Наук. консультант. – канд. пед. наук Шкуренко О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ОСНОВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ НУШ

У сучасному інформаційному суспільстві, що стрімко розвивається, інформаційна грамотність стає однією з ключових навичок, необхідних для успішної соціалізації та професійного розвитку особистості. Особливо важливо закласти основи інформаційної культури в учнів початкової школи, оскільки саме в цей період закладаються базові навички, вміння та установки, які впливатимуть на подальший освітній та життєвий шлях дитини.

Метою Нової української школи (НУШ) є розвиток компетентної особистості, здатної до самостійного навчання, критичного мислення та ефективного використання джерел інформації. Формування інформаційної культури в початковій школі є невід’ємною частиною цього процесу, адже сучасний освітній простір активно інтегрує інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у навчання, що вимагає від учнів оволодіння новими знаннями та навичками.

Інформаційна грамотність передбачає не лише технічні навички користування комп’ютером та іншими цифровими пристроями, а й уміння критично аналізувати інформацію, розуміти її цінність і значення, безпечно користуватися джерелами

інформації. У контексті НУШ важливо забезпечити комплексний підхід до навчання інформаційної грамотності, який охоплює різноманітні методи, засоби та форми навчання.

Актуальність теми дослідження в умовах інформаційної війни, яку веде проти України агресор, формування інформаційної культури в учнів є необхідною складовою освіти. Це не лише захищає молодь від негативного впливу дезінформації, але й сприяє розвитку відповідального та критично мислячого покоління, здатного протистояти інформаційним загрозам і робити обґрунтовані рішення. Також необхідно адаптувати освітній процес до сучасних вимог інформаційного суспільства та забезпечення ефективного формування інформаційної культури учнів початкової школи.

На нашу думку, формування інформаційної культури в учнів є важливим завданням сучасної освіти, особливо в умовах інформаційного суспільства та викликів, які ставлять перед нами дезінформація, пропаганда та цифрові загрози. Ефективне формування інформаційної культури залежить від кількох ключових чинників і повинно охоплювати різні аспекти навчального процесу та виховання. Слід звернути увагу на:

1. інтеграцію інформаційної культури в навчальні програми. Навчальні програми повинні включати медіаграмотність, тобто вміння учнів аналізувати джерела інформації, відрізняти фейки від фактів, критично ставитися до контенту. Це можна зробити через інтеграцію відповідних тем у предмети, наприклад, історію, мову, інформатику.
2. важливо розвивати в учнів уміння працювати з інформаційними технологіями, базовими програмами та інструментами для пошуку, аналізу, збереження і передачі інформації.
3. формування критичного мислення, учні мають вміти оцінювати якість інформації, її надійність і достовірність. Це включає навички виявлення пропаганди, маніпуляцій і фальшивих новин, що стає особливо актуальним в умовах інформаційної війни.
4. вчитель як модель для наслідування. Вчителі повинні самі володіти інформаційною культурою та бути прикладом для учнів. Їхнє завдання – не лише передати знання, але й показати, як ефективно працювати з інформацією, критично її оцінювати.
5. Вчителі потребують постійного підвищення кваліфікації та участі в тренінгах і семінарах щодо інформаційної культури та цифрової грамотності, щоб ефективно впроваджувати ці компетентності в навчальний процес.
6. Школи повинні забезпечувати учням доступ до сучасних інформаційних технологій: комп'ютерів, планшетів, мережі інтернет. Це створить можливості для практичного застосування знань з медіаграмотності.
7. В умовах інформаційної війни, яку веде Росія проти України, важливо надавати

учням інструменти для розуміння інформаційних загроз і розпізнавання маніпуляцій. Це включає освітні програми, спрямовані на патріотичне виховання та стійкість до пропаганди.

В епоху стрімкого розвитку технологій і безпрецедентного доступу до інформації, формування інформаційної культури в учнів стає одним із ключових завдань освітнього процесу. Інформаційна культура – це не лише вміння користуватися сучасними технологіями, але й здатність критично оцінювати інформацію, використовувати її раціонально і відповідально. Роль вчителя в цьому процесі важлива, адже він є провідником учнів до розвитку цих навичок. Для успішного виконання цього завдання вчителям необхідно володіти певними якостями та компетенціями.

1. Цифрова грамотність вчителя

Щоб сформувати в учнів інформаційну культуру, вчитель сам повинен бути володіти цифровими навичками на високому рівні. Вчителі повинні не лише знати, як користуватися технологіями, але й розуміти їхню роль у навчанні. Це включає вміння працювати з навчальними платформами, пошуковими системами, інтерактивними ресурсами та цифровими бібліотеками. Цифрова грамотність також передбачає знання основ безпеки в Інтернеті, захисту персональних даних та етики онлайн-взаємодії, що дозволить вчителям передавати ці знання своїм учням.

2. Критичне мислення і медіаграмотність

Одним із основних завдань вчителя є навчання учнів критично оцінювати інформацію. У сучасному інформаційному середовищі учні часто стикаються з великим обсягом інформації, яка може бути неправдивою або маніпулятивною. Вчитель має допомогти учням навчитися розрізняти факти від думок, виявляти фейкові новини, аналізувати джерела інформації та розуміти, як інформація може бути спотворена з певною метою. Медіаграмотність стає невід'ємною складовою навчання, тому вчителям необхідно впроваджувати завдання, що передбачають роботу з різними медіаресурсами, обговорення проблем достовірності інформації та її впливу на суспільство.

3. Інтеграція технологій у навчальний процес

Для ефективного розвитку інформаційної культури вчитель повинен інтегрувати використання технологій у навчальний процес. Це можуть бути інтерактивні завдання, проекти, що вимагають пошуку та аналізу інформації, або онлайн-інструменти для спільної роботи. Наприклад, завдання, де учні створюють власні презентації, блоги або відео, допоможуть не лише засвоїти навчальний матеріал, але й навчитися використовувати інформацію з різних джерел. Такий підхід дозволяє учням на практиці відчувати, як можна ефективно застосовувати технології для досягнення власних освітніх

цілей.

4. Розвиток навичок самостійного пошуку і оцінки інформації

Учитель має навчити учнів не лише отримувати інформацію, але й самостійно її шукати, оцінювати та використовувати. Це передбачає розвиток навичок роботи з базами даних, електронними бібліотеками та науковими джерелами. Учні повинні вміти формулювати запит, шукати інформацію, яка відповідає на нього, і критично оцінювати знайдені дані. Вчитель може проводити практичні заняття, де учні будуть самостійно шукати інформацію на задану тему та аналізувати її. Такий підхід стимулює самостійність, відповідальність і свідомий підхід до роботи з інформацією.

5. Створення безпечного інформаційного середовища

Важливим аспектом розвитку інформаційної культури є навчання учнів правилам безпечної поведінки в Інтернеті. Вчителі повинні навчати учнів уникати кібербулінгу, дбати про захист особистих даних і відповідально ставитися до своєї онлайн-репутації. Це включає також навички етичної поведінки в цифровому середовищі – як відповідати на коментарі, як взаємодіяти з іншими користувачами та як правильно цитувати джерела інформації. Створення безпечного інформаційного середовища – це не тільки технічна підготовка, але й формування етичних норм роботи з інформацією.

Отже, формування інформаційної культури в учнів – це багатогранний процес, який включає розвиток критичного мислення, оволодіння інформаційними технологіями та медіаграмотністю, а також активну участь вчителів і батьків. Це залежить від якості освіти, доступу до технологій, методичної підготовки вчителів та загальної підтримки з боку суспільства.

Список використаної літератури

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід до презентації освітніх результатів. Школа першого ступеня: теорія і практика: зб.наук, праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2014. 260 с.
2. Закон України “Про освіту” URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145>
3. Концепція “Нова українська школа”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>
4. Осадчий І. М. Формування інформаційної культури в умовах цифрового суспільства // Психологія та освіта. – 2015. – № 4.

Смик Аліна (студентка факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант. – канд. пед. наук Шкуренко О. В.

ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ

Формування та розвиток алгоритмічного мислення є важливою частиною педагогічного процесу. Одним із основних завдань сучасної школи є допомога учням у розкритті їхніх здібностей, розвитку ініціативності, самостійності та творчого підходу. Інформатика створює базу для розвитку алгоритмічного мислення за допомогою системи вправ, чіткої і точної концепції алгоритмів при розв'язуванні задач і виконанні операцій на комп'ютері.

Важливо зазначити, що для ефективного засвоєння знань у нових галузях дітям необхідна мотивація. Мотивація до навчання з'являється, коли учні відчувають особисту зацікавленість у здобутті знань, що допомагають їм досягти поставлених цілей. [2].

Одним із важливих аспектів мотивації є забезпечення такого навчального середовища, де учні відчувають інтерес і задоволення від навчання. Важливо, щоб уроки на тему "Алгоритми" не зводилися до сухої теорії, а включали практичні приклади та завдання, пов'язані з повсякденним життям учнів. Крім того, слід застосовувати інтерактивні інструменти для підвищення зацікавленості учнів.

Практичні приклади можуть включати моделювання різних життєвих ситуацій, де потрібне чітке планування дій. Наприклад, завдання з алгоритмічного складання розкладу дня, організації святкових подій або виконання покупок із певним бюджетом допоможуть учням побачити, як алгоритми використовуються у реальних життєвих умовах.

Інтерактивні інструменти, такі як онлайн-сервіси для програмування (наприклад, Scratch, Code.org, Code Monkey, Pilas Bloques), є цінними помічниками для підвищення зацікавленості учнів. Вони дозволяють не тільки працювати з готовими прикладами, але й створювати власні проекти, що розвиває уяву та навички проектування. Такі платформи дають можливість експериментувати, допускати помилки та вчитися на них у безпечному середовищі, що сприяє глибшому розумінню матеріалу.

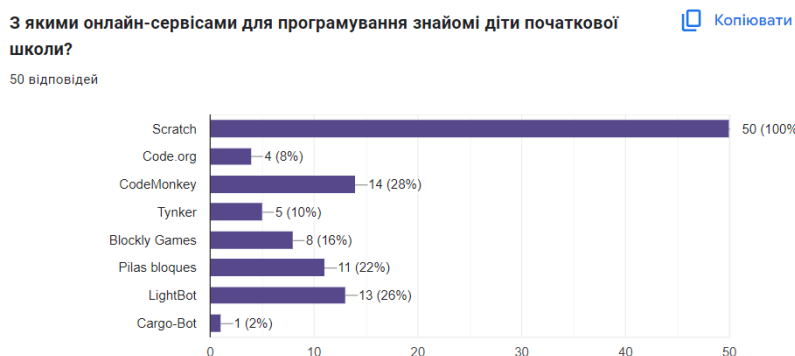
Онлайн-сервіси підтримують індивідуальний підхід до кожного учня, дозволяючи вчителю адаптувати завдання відповідно до рівня знань і потреб учнів, що робить навчання більш ефективним та цікавим.

Такі платформи дозволяють учням працювати над реальними задачами, отримувати

миттєвий зворотний зв'язок і покращувати свої навички в процесі навчання. Онлайн-сервіси також мотивують до самостійної роботи, розвивають логічне мислення і допомагають учням краще освоїти складні концепції через практичне застосування.

Ефективність використання онлайн-сервісів для програмування полягає в тому, що вони сприяють більш глибокому розумінню основ програмування та алгоритмів через інтерактивні завдання та ігрові елементи.

Нами було проведено опитування серед вчителів. Метою опитування було з'ясувати з

якими онлайн-сервісами для програмування знайомі учні початкової школи. (рис. 1)

Рис. 1. Результати відповідей на питання: “З якими онлайн-сервісами для програмування знайомі діти початкової школи?”

Результати опитування показали, що кожен учень знайомий з Scratch, що свідчить про його високу популярність. Проте виявилось, що кількість відповідей щодо використання інших сервісів є досить обмеженою. Зокрема, лише 20-30 % учнів знайомі з такими платформами, як Code Monkey, Blockly Games, Pilas Bloques і LingBot. Що стосується онлайн-сервісів Code.org, Tynker та Cargo-Bot, то їх знають лише близько 10 % учнів. Це свідчить про те, що інші сервіси не мають такої популярності, як Scratch, і потребують додаткової уваги для підвищення обізнаності серед учнів.

Для цього ми вирішили створити такий посібник, в якому описано вісім онлайн-сервісів для вивчення основ програмування, який сприяє формуванню алгоритмічного мислення школярів; з яким вчителі легко і ефективно підготуються до уроків; який містить завдання без використання комп'ютера.

Назва посібника “Формування алгоритмічного мислення за допомогою онлайн-сервісів”

Посилання: <https://read.bookcreator.com/6NBIQCK7HygZk1h3AQ6oDyeltO2/gBgdv0waQPOoGbyxxhR7TQ>

Загалом посібник має на меті допомогти вчителю у підготовці до уроку з теми “Алгоритми”, роблячи його більш цікавим та ефективним. Це досягається завдяки використанню онлайн-сервісів та виконанню завдань без використання комп'ютера, що

використання кожного онлайн-сервісу на уроках з вивчення теми “Алгоритми”. Зокрема, показали, як ці сервіси допомагають учням зрозуміти основи послідовності дій, умов і циклів за допомогою візуальних блоків і взаємодії з героями. Вчителі дізналися, як за допомогою онлайн-платформ можна побудувати цікаві, захоплюючі уроки, де учні не тільки засвоюють теоретичні основи, а й отримують практичні навички програмування.

Також було акцентовано увагу на важливості регулярної оцінки ефективності цих сервісів, щоб учитель міг коригувати підхід до навчання та обирати найбільш підходящі інструменти для кожного етапу вивчення теми.

Згідно з відгуками учасників семінару, посібник справді відповідає потребам сучасних вчителів, надаючи їм ефективні інструменти для організації навчання та підвищення мотивації учнів до вивчення алгоритмів. Вчителі відзначили зручність і доступність матеріалів, що значно полегшують впровадження алгоритмічного мислення у початкову школу. Наочність завдань та структурованість матеріалу сприяють кращому засвоєнню складних концепцій, що дозволяє учням легше орієнтуватися у темах алгоритмів.

Загалом, вчителі відзначили, що посібник допомагає зробити уроки не тільки більш цікавими та інтерактивними, але й дозволяє ефективно організувати навчання, використовуючи сучасні цифрові інструменти для досягнення кращих результатів у розвитку алгоритмічного мислення учнів.

Результати експерименту виявилися вражаючими. У вчителів з’явилася реальна мотивація для впровадження онлайн-сервісів у процес навчання інформатики. Вчителі успішно планують та організовують навчальні процеси через онлайн-сервіси, створюючи структуровані уроки, інтерактивні завдання, що сприяють глибокому засвоєнню матеріалу. Оцінюють ефективність використання онлайн-сервісів, аналізують відгуки учнів, вносять корективи в методику навчання для покращення результатів

Тепер вчителі мають чітке уявлення про те, як планувати уроки на тему “Алгоритми”, які завдання обирати для пояснення нового матеріалу, який онлайн-сервіс використовувати для вивчення різних типів алгоритмів та які практичні завдання застосовувати.

Отже, використання онлайн-сервісів допомагає організувати захоплююче та інтерактивне навчання, яке стимулює учнів до самостійної роботи та креативного вирішення задач. Крім того, інтеграція онлайн-сервісів у процес викладання дозволяє зберігати інтерес учнів до інформатики, розвивати їхні навички роботи з комп’ютером та готувати до майбутніх викликів у цифровому світі.

Список використаної літератури:

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. №. 15. С. 4.

2. Тихоненко О. О. Методичні підходи до формування та розвитку алгоритмічного мислення в учнів початкових класів на уроках інформатики. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2015. № 125. С. 371–374.

Громик Вікторія, Куценко Анастасія, Хороша Катерина, Шпирко Ярина

(студентки факультету іноземних мов

Львівського національного університету імені Івана Франка)

Наук. консультант – канд. пед. наук, доц. Ковалишин О. І.

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЛНУ ІМЕНІ І. ФРАНКА

Академічна мобільність є важливим елементом сучасного освітнього процесу. Згідно Закону України “Про вищу освіту” академічна мобільність надає можливість студентам, викладачам та дослідникам навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність у вищих навчальних закладах як на території України, так і за її межами [1]. Вона доступна всім учасникам освітнього процесу, дозволяє зберігати місце навчання, стипендію або роботу, а також передбачає перезарахування кредитів відповідно до Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС), яка чітко визначає види та форми мобільності, забезпечуючи її ефективне функціонування.

Метою нашого дослідження є аналіз міжнародних освітніх програм академічної мобільності студентів ЛНУ ім. І. Франка.

Академічна мобільність базується на принципах Спільної декларації міністрів освіти Європи “Європейський простір у сфері вищої освіти”, прийнятої в рамках Болонського процесу в 1999 році [4]. До її основних цілей належать інтеграція України в Європейський простір вищої освіти та досліджень; обмін передовими практиками та досвідом у сфері освіти і науки; модернізація освітньої системи та цифровізація процесів навчання і управління; підвищення якості освіти, ефективності наукових досліджень та конкурентоспроможності освітньо-наукової спільноти України; розвиток професійних навичок та особистісних якостей учасників; поглиблення співпраці з міжнародними партнерами у галузях освіти і науки; підтримка соціальних, економічних та культурних

зв'язків з іншими країнами.

У межах Болонського процесу розрізняють такі види академічної мобільності: ступенева та кредитна. Ступенева мобільність надає можливість здобуття повного ступеня у партнерському університеті за узгодженими чи спільними програмами, які часто оформлюються угодами між навчальними закладами. По завершенні програми студент отримує диплом від одного або кількох університетів, які брали участь у програмі. Кредитна мобільність, у свою чергу, забезпечує тимчасове навчання з метою здобуття кредитів ЄКТС або відповідних знань та компетентностей, що визнаються в рідному університеті. Після завершення навчання за програмою кредитної мобільності студент продовжує навчання за своїм основним навчальним планом без змін у тривалості програми.

Окремо варто згадати про внутрішню академічну мобільність, яка була врегульована Міністерством освіти і науки України під час воєнного стану. Відповідно до наказу від 20 квітня 2022 року № 437/37773, учні закладів професійної освіти можуть продовжувати навчання в іншому профтехнічному закладі та отримувати диплом від свого основного навчального закладу [2].

Участь у програмах академічної мобільності передбачає певні умови та вимоги до учасників, які зазвичай відбираються на конкурсній основі. Під час відбору важливе значення мають результати навчання та професійна діяльність студента, його наукові чи творчі здобутки, рівень володіння іноземною мовою, а також додаткові вимоги, які можуть бути зазначені у відповідних контрактах.

Однією із найбільш поширених міжнародних освітніх програм академічної мобільності є міжнародна освітня програма Erasmus+.

Erasmus+ – це програма Європейського Союзу, що підтримує освіту, навчання та молодь у Європі та за її межами. Заснована у 1987 році, вона стала однією з найуспішніших програм обміну студентами в ЄС. Erasmus+ охоплює кілька ключових напрямів, що включають кредитну мобільність, спільні магістерські програми, стратегічні партнерства, проєкти для молоді та спортивні ініціативи.

Програма кредитної мобільності дозволяє студентам, викладачам і адміністративному персоналу навчатися або проходити стажування в університетах інших країн, що сприяє їхньому професійному та особистісному розвитку. Спільні магістерські програми дають можливість здобути освіту в рамках програм, реалізованих кількома університетами різних країн, зі стипендіями, які покривають навчання і проживання. Стратегічні партнерства підтримують проєкти співпраці між навчальними закладами та іншими організаціями для обміну досвідом і розвитку нових навчальних підходів. Програма також

сприяє проєктам для молоді, що розвиває їхню активну участь у суспільному житті через неформальну освіту та підтримує ініціативи у спорті, спрямовані на соціальну інтеграцію, боротьбу з насильством і розвиток програм для тренерів.

Загальний бюджет Erasmus+ на 2021-2027 роки становить понад 28 мільярдів євро, що майже вдвічі більше за попередній цикл. Україна бере активну участь у програмі з 2014 року, і кількість українських студентів постійно зростає. Багато українських університетів мають партнерські угоди з європейськими закладами, що дозволяє українським студентам отримувати міжнародний досвід.

Програма Erasmus+ пропонує учасникам безліч переваг, зокрема можливість навчатися в іншій культурі, що розширює їхній світогляд, покращує мовні навички та сприяє професійним перспективам, адже досвід міжнародного навчання цінується на ринку праці.

Окрім того, програма надає фінансову підтримку у вигляді стипендій, які покривають частину витрат на навчання і проживання. Проте участь у Erasmus+ є конкурентною, і не всі витрати можуть бути повністю покриті. Студенти також можуть стикатися з труднощами адаптації до нової культури та освітньої системи, зокрема з мовними бар'єрами [3].

Серед менш поширених міжнародних освітніх програм академічної мобільності, особливої уваги заслуговують:

DAAD (Німецька служба академічних обмінів) пропонує широкий спектр програм для студентів, аспірантів, дослідників і викладачів, а також стипендії для всіх рівнів навчання. Вона забезпечує підтримку, включаючи консультації та допомогу з документами, хоча конкуренція на окремі програми висока, і потрібен високий рівень знання німецької чи англійської мови. Фінансування охоплює навчання в Німеччині, наукові дослідження, викладацькі програми, а заявки подаються через DAAD-портал після підготовки всіх необхідних документів.

NAWA (Національне агентство академічних обмінів Польщі) надає стипендії для іноземних студентів, включаючи українців, і підтримує культурні та наукові обміни. Вибір програм менший, ніж у DAAD, і деякі мають специфічні обмеження. Фінансування охоплює стипендії, дослідницькі гранти та вивчення польської мови. Заявки подаються онлайн на вебсайті NAWA після ознайомлення з умовами та подання мотиваційних і рекомендаційних листів.

Horizon Europe – це одна з найбільших європейських програм для наукових досліджень і інновацій, яка підтримує проєкти для вирішення глобальних викликів. Незважаючи на високий рівень конкуренції, дослідники з України можуть брати участь у міждисциплінарних міжнародних проєктах. Фінансування охоплює дослідження, інновації

та технологічний розвиток. Заявки подаються через портал Horizon Europe з детальним описом проекту та його цілей.

У рамках нашого дослідження міжнародних освітніх програм академічної мобільності, а саме програми Erasmus+ було проведено онлайн-опитування. Метою опитування став аналіз досвід учасників, їхні труднощі, досягнення та рекомендації для майбутніх студентів. Опитування складалося з 15 запитань, які включали як закриті, так і відкриті питання. Це дозволило зібрати як кількісні, так і якісні дані від респондентів. В опитуванні взяли участь студенти-бакалаври ЛНУ ім. І. Франка, які брали участь у програмі Erasmus+ у різних європейських країнах. Онлайн-формат сприяв широкому охопленню аудиторії, а анонімність відповідей підвищила їхню відвертість.

Основні причини, через які студенти обирають Erasmus+, включають прагнення покращити знання та навички (80 %), вдосконалити мовні вміння (85 %) та здобути міжкультурний досвід (88,9 %). Багато учасників бачать у програмі можливість для кар'єрного зростання. Однак, у процесі адаптації виникали й труднощі. Більшість студентів успішно долали мовний бар'єр, але для деяких це було значною перешкодою. Додатково учасники стикалися з адміністративними труднощами. Водночас приймаючі університети зазвичай надавали підтримку, що сприяло вирішенню цих питань. Щодо адаптації до нової культури – неочікувано, проте лише 16,7 % учасників відчували труднощі через культурні відмінності.

Програма Erasmus+ показала себе як надзвичайно корисний інструмент для розвитку студентів. Попри труднощі більшість учасників оцінюють програму дуже позитивно. Студенти радять майбутнім учасникам бути підготовленими до викликів, проте не боятися їх, адже програма надає неоціненний досвід, що впливає на академічний і професійний розвиток.

Підсумовуючи аналіз програм міжнародної академічної мобільності, таких як Erasmus+, DAAD, стипендійних програм від NAWA та дослідницьких можливостей у межах Horizon Europe, ми підкреслюємо їх важливий вплив на розвиток освіти і науки в умовах глобалізації. Ці програми розширюють можливості академічної мобільності, надаючи студентам, дослідникам і викладачам доступ до міжнародної академічної спільноти, де вони можуть навчатися в закордонних університетах, займатися науковими дослідженнями та розвивати професійні навички. Завдяки цьому вони не лише зміцнюють міжнародні зв'язки, але й збагачують освітні та наукові програми, підвищуючи загальний рівень освіти і досліджень у глобалізованому середовищі.

Список використаної літератури:

1. Закон України “Про Вищу освіту”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 29. 10. 2024).

2. Наказ “Про затвердження Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-22#Text> (дата звернення: 29. 10. 2024).

3. Про Програму. URL: <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erasmus/pro-programu/> (дата звернення: 29. 10. 2024).

4. Спільна декларація міністрів освіти Європи “Європейський простір у сфері вищої освіти”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525#Text (дата звернення: 29. 10. 2024).

Дністрян Марія (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. філос. наук, доц. Матковський М. Й.

ЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день в умовах глобалізації та швидких соціальних змін, сучасний педагог постає перед численними етичними викликами, пов’язаними з різноманітністю культур, цінностей і норм. Водночас зростає роль етичних стандартів як інструмента, що дозволяє зберегти повагу, толерантність і чесність у навчально-виховному процесі. Формування етичної культури педагога стає необхідним для запобігання професійному вигоранню, конфліктам та підвищення рівня довіри до освітньої системи з боку суспільства. Таким чином, дослідження етичного розвитку педагога як основи його професійної компетентності є актуальним та необхідним для підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних успішно адаптуватися до сучасних викликів і забезпечувати якісну освіту.

Основний текст. Етичний розвиток педагога – це цілеспрямоване оволодіння етичними нормами, що передбачає вміння педагога адекватно поводитись у різних ситуаціях морального вибору, керуючись повагою до особистості учня [2].

Особистісний розвиток педагога можна визначити як один з напрямів його розвитку як людини – особистості, тобто соціалізованого індивіда, що реалізується у процесі

вдосконалення його особистісних, характерологічних і соціальних якостей, які сприяють його ефективній соціалізації й професіоналізації і дозволяють йому якісно виконувати свою суспільну місію [1].

Щодня вчитель має змогу бути прикладом для своїх учнів, адже саме від того, як поводить себе вчитель на уроці залежить, якою в подальшому буде поведінка дітей. З кожним днем вчитель має здатність змінюватися, вдосконалювати себе як особистість, проте, йому важливо пам'ятати, що від нього залежить не тільки якість освітнього процесу, але й виховання його учнів.

Ознакою, яка переважає у педагогічній праці є, власне, постійна педагогічна взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу. У педагогічній діяльності мета та завдання навчання здійснюються у формі особистісних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу, що підтверджує важливість моральних аспектів педагогічної праці та формування в педагога професійно необхідних якостей. Саме етична складова має переважне значення у формуванні професійної компетентності вчителя. На сьогоднішній день професійна компетентність – це володіння вчителем потрібними знаннями, уміннями та навичками, вмінням спілкуватися зі всіма учасниками освітнього процесу, що зумовлює створення якісного навчання для його учнів.

Також важливим є розвиток творчої індивідуальності педагога. Ми розуміємо її як унікальне і неповторне сполучення індивідуальних, особистісних, професійних й творчих рис та властивостей, які зумовлюють самобутність педагога як людини і професіонала й визначають індивідуальний стиль його професійної діяльності та спілкування, власний педагогічний почерк та сукупність обраних ним педагогічних засобів, що утворюють його творчу лабораторію й зумовлюють формування його власної педагогічної школи. Мистецький характер праці педагога і висока моральна відповідальність за її результати актуалізують значення естетичних та етичних засад його особистісного розвитку [1].

Саме розвиток творчої індивідуальності педагога та його креативність забезпечують учням цікавий освітній процес, який точно відрізнятиметься від методів, прийомів та завдань, які щоденно використовуються в освітньому процесі. Таким чином, посилюється всебічний розвиток особистостей учнів, адже їхні знання, уміння та навички не обмежуються тільки на затвердженій програмі, за якою вони вчать щодня. Саме тому розвиток творчої індивідуальності педагога є таким важливим, адже саме від нього залежить не тільки якість навчання, але й те, наскільки це навчання буде цікавим та пізнавальним для дітей.

Отже, можемо зробити висновок, що виховання етично компетентного педагога є важливою соціальною задачею, від успішного розв'язання якої залежать процеси

гуманізації освіти, зростання культурного рівня суспільства та майбутнє розвитку сучасної особистості. Етичне становлення вчителя являє собою постійний процес особистісного та професійного розвитку, що включає підвищення рівня його моральної свідомості, професійну рефлексію та формування етичних відносин до учасників освітнього процесу на основі норм педагогічної етики.

Список використаної літератури:

1. Отич О. Естетичні та етичні засади особистісного розвитку педагога. Збірник наук. праць. Київ – Полтава, 2011, С. 52–54.
2. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога. Навч. посібник. К. : Видавництво “Академвидав”, 2012, с. 6.

Блищик Ірина (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. філос. наук, доц. Матковський М. Й.

ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ

Актуальність дослідження. Формування етичних норм у педагогічному колективі є надзвичайно важливим аспектом сучасної освітньої практики, оскільки впливає на якість навчального процесу та розвиток професійної культури вчителів. В умовах динамічних змін у суспільстві, зокрема в системі освіти, питання етики стає все більш актуальним, оскільки педагогічний колектив є не лише групою професіоналів, а й моделлю соціальних відносин, в якій реалізуються принципи справедливості, поваги, толерантності та відповідальності.

Сучасні виклики, такі як глобалізація, технологічні зміни та соціальні трансформації, вимагають від педагогів нових підходів до виховання етичних цінностей у студентів. Виховання свідомих, відповідальних громадян неможливе без створення морально-етичного середовища в закладах освіти, що спонукає до необхідності дослідження механізмів формування етичних норм у педагогічному колективі.

Дослідження етичних норм також допомагає виявити специфіку взаємодії між членами колективу, аналізувати їхній вплив на професійну діяльність та сприяти розвитку культури спілкування, що, в свою чергу, позитивно позначається на навчально-виховному процесі. Важливо також підкреслити, що етичні норми, закладені в педагогічному колективі,

стають основою для формування ціннісних орієнтацій учнів, що є особливо актуальним у контексті національно-патріотичного виховання.

Результати дослідження. Формування етичних норм у педагогічному колективі є важливим аспектом, що впливає на якість освіти та виховання. Педагоги не лише передають знання, а й формують моральні цінності у студентів. Етичні норми визначаються як система цінностей, принципів та стандартів поведінки, які регулюють взаємовідносини між членами колективу. Вони допомагають створити позитивну атмосферу, сприяють довірі, повазі та співпраці, а також є основою для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців.

Формування етичних норм у педагогічному колективі має включати спільні цінності, визначення та узгодження яких серед педагогів, таких як чесність, справедливість, толерантність і повага до особистості, стає основою для етичних норм. Розробка та дотримання моральних принципів, які регулюють поведінку членів колективу, також є важливими. Це може включати правила спілкування, взаємодії та вирішення конфліктних ситуацій. Педагоги повинні демонструвати етичні норми у своїй повсякденній діяльності, оскільки їх поведінка впливає на студентів і формує їхнє ставлення до моралі.

Одним із ефективних методів формування етичних норм є використання ігрових технологій, що можуть слугувати засобом імітаційного моделювання професійної діяльності. Ігрові технології дозволяють моделювати етичні дилеми та конфлікти, з якими педагоги можуть стикатися у своїй практиці, сприяючи розвитку критичного мислення та етичного судження. Через колективні ігри педагоги можуть відпрацьовувати навички співпраці, взаємодії та обговорення етичних питань, що підвищує рівень довіри та солідарності. Ігрові формати також допомагають учасникам краще усвідомлювати емоції, що виникають у різних ситуаціях, сприяючи формуванню емпатії та поваги до інших.

Етичні норми у педагогічному колективі мають безпосередній вплив на освітній процес. Вони покращують атмосферу навчання, що зменшує конфлікти і підвищує мотивацію студентів. Наявність етичних норм формує позитивний імідж навчального закладу, впливаючи на вибір навчального закладу серед студентів та батьків. Крім того, етичні норми, закладені в колективі, стають моделлю для студентів, що допомагає формувати їхні власні моральні орієнтири.

У праці О. С. Пономарьова [2] обґрунтовується важливість формування професійної культури як ключового елемента підготовки фахівців в умовах сучасного суспільства. Автор підкреслює, що професійна культура охоплює не лише знання та навички, а й цінності, установки, поведінкові моделі, які визначають якість виконання професійних обов'язків.

Пономарьов розглядає професійну культуру як систему, що складається з різних компонентів: знань, умінь, навичок, особистісних якостей, моральних норм і етичних принципів. Він акцентує увагу на тому, що успішне формування професійної культури можливе лише в умовах активного залучення студентів до процесу навчання. Це передбачає інтерактивні методи викладання, які стимулюють критичне мислення, творчість і самостійність студентів.

Також автор звертає увагу на важливість етичних норм у формуванні професійної культури. Він підкреслює, що етичні цінності, такі як чесність, відповідальність, повага до інших, повинні стати основою професійної діяльності. Це сприяє формуванню свідомих фахівців, які не лише володіють необхідними знаннями і навичками, але й здатні приймати етичні рішення у своїй професійній практиці.

Шевнюк О. Л. [3] зосереджує увагу на необхідності формування культурологічної освіти як важливого компонента підготовки сучасного вчителя. Автор підкреслює, що культурологічна освіта сприяє розвитку не лише професійних, а й особистісних якостей майбутніх педагогів, допомагаючи їм стати свідомими учасниками культурного процесу. Визначає культурологічну освіту як систематичний процес, який включає в себе знання про культуру, мистецтво, історію та соціальні науки. Вона сприяє формуванню у майбутніх вчителів ціннісних орієнтацій, естетичного смаку та критичного мислення. За словами автора, культурологічна освіта допомагає студентам усвідомити своє місце в культурному контексті, а також здатність впливати на культурні процеси у суспільстві.

Він акцентує увагу на інтегративному характері культурологічної освіти, яка поєднує різні аспекти знань і досвіду. Автор пропонує впровадження нових методів викладання, які сприяють активному навчанню, творчості та самовираженню студентів. Це може включати проектну діяльність, участь у культурних заходах, дослідження місцевої культури, що дозволяє студентам глибше зрозуміти культурні процеси і традиції.

У своїй діяльності Іванова [1] звертається до практичних аспектів впровадження ігрових технологій у навчальний процес, надаючи рекомендації щодо їх використання в освітніх закладах. Вона підкреслює, що важливо не лише використовувати ігри, а й коректно їх адаптувати до специфіки навчальної програми, враховуючи потреби та інтереси студентів.

Висновки. Формування етичних норм у педагогічному колективі є ключовим елементом сучасної освітньої практики, що визначає не лише якість навчання, але й загальний рівень професійної культури вчителів. Створення морально-етичного середовища в закладах освіти має прямий вплив на розвиток свідомих і відповідальних громадян, які здатні ефективно взаємодіяти у суспільстві. Етичні норми, засновані на

спільних цінностях, принципах і стандартах поведінки, формують атмосферу довіри, поваги і співпраці серед педагогів, що, у свою чергу, позитивно позначається на навчально-виховному процесі.

Дослідження підтверджують важливість етичних норм і культурологічної освіти у підготовці фахівців, що свідчить про необхідність інтеграції знань, навичок і цінностей у навчальний процес. Педагоги не лише передають знання, а й формують моральні орієнтири, що стають основою для майбутніх професіоналів. Формування етичних норм у педагогічному колективі є не лише теоретичним, а й практичним завданням, яке потребує активного залучення всіх учасників освітнього процесу для досягнення високих стандартів якості освіти та виховання.

Список використаної літератури

1. Іванова О. А. Ігрові технології як засіб імітаційного моделювання професійної діяльності майбутніх фахівців сфери послуг. *Теорія і методика професійної освіти*. 2018. Вип. 3. С. 119–123.
2. Пономарьов О. С. Формування професійної культури фахівців у системі завдань педагогіки вищої школи. *Наукові праці. Педагогічні науки*. 2006. Т. 46, Вип. 33. С. 43–47.
3. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика : монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 232 с.

Якимець Марія (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. філос. наук, доц. Матковський М. Й.

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність теми. Конфліктні ситуації є невід’ємною частиною соціальної взаємодії і початкова школа не є винятком. Саме в молодшому шкільному віці діти формують свої перші навички соціалізації, вчаться взаємодіяти в колективі та розв’язувати конфлікти. Етичні засади вирішення конфліктів не лише сприяють мирному їх вирішенню, але й допомагають формувати моральні якості. Урахування вікових особливостей та впровадження етичних принципів у навчальний процес допомагають попереджувати ескалацію конфліктів і створюють здорову атмосферу для навчання та виховання.

Мета доповіді – аналіз етичних засад вирішення конфліктних ситуацій у початковій школі, з акцентом на методах медіації, активного слухання та виховання емоційної грамотності.

Виклад основного матеріалу. Конфлікти виникають практично у всіх сферах людського життя. Ч. Діксон казав: “Конфлікт – це норма життя. Якщо у вашому житті немає конфліктів, перевірте чи є у вас пульс?” [1, с. 97].

Конфлікт (від лат. *conflictus*) – зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок, поглядів опонентів чи суб’єктів взаємодії. Основу будь-якого конфлікту складає ситуація, що включає суперечливі позиції сторін із якогось приводу або спірні цілі та засоби їх досягнення за даних обставин чи неспівпадіння інтересів, бажань [1, с. 97].

Етичні засади вирішення конфліктних ситуацій у початковій школі стосуються основних моральних і ціннісних принципів, які забезпечують справедливий, конструктивний і гуманний підхід до конфліктів між учнями, учителями та батьками. Вони ґрунтуються на ключових етичних категоріях, таких як повага, справедливість, емпатія, відповідальність та співчуття. Розгляд конфліктів з етичної точки зору допомагає не лише їх вирішувати, але й попереджати, виховувати в дітей важливі соціальні та моральні навички, сприяти емоційному розвитку та створювати позитивне освітнє середовище.

Щоденне шкільне життя у початковій школі демонструє безліч ситуацій, пов’язаних із конфліктами та проблемами. Більшість конфліктів базується на загальному самоствердженні учнів на неможливості протистояти натиску. Міжособистісні конфліктні ситуації у дитячому середовищі можуть мати таке підґрунтя:

- хтось із учнів взяв чужу річ;
- один учень штовхнув, зачепив іншого;
- один учень розсердив іншого;
- насмішки над іншими;
- висміювання зовнішнього вигляду;
- приниження розумових здібностей учня;
- жорстокі форми насміхання та фізичного насильства/емоційного звинувачення;
- недотримання, порушення правил дитячої гри [2, с. 91].

Важливо усвідомлювати, що конфлікти можуть виникати на різних рівнях: між самими учнями, між учнями та вчителями, а також між учителями та батьками. Для вирішення таких ситуацій важливо застосовувати етичні засади, які допомагають не тільки вирішити конфлікт, а й запобігти його ескалації. Одним із таких підходів є медіація – процес, у

якому педагог виступає посередником між конфліктуючими сторонами, допомагаючи знайти рішення, яке влаштує усіх учасників. Цей процес базується на принципі рівності і справедливості, адже кожен учасник конфлікту має право бути почутим і висловити свою точку зору [3, с. 56].

Іншим важливим засобом є активне слухання. Для педагога важливо не лише слухати, що кажуть діти, а й розуміти їхні почуття та мотиви. Це допомагає уникнути суб'єктивних оцінок і підтримати об'єктивність у вирішенні конфлікту. У процесі вирішення конфліктів важливо використовувати комунікацію без звинувачень. Замість того, щоб звинувачувати учасників конфлікту, краще використовувати так звані “Я-висловлювання”. Наприклад, замість того, щоб сказати “Ти завжди заважаєш на уроці”, можна сказати “Я відчуваю, що це заважає нашій спільній роботі”.

Важливою складовою етичного підходу до конфліктів є виховання емоційної грамотності. Це означає навчання дітей розуміти та керувати своїми емоціями. У початковій школі це можна робити за допомогою інтерактивних ігор, обговорень та вправ, які допомагають дітям розпізнавати емоції і виражати їх без агресії.

Крім вирішення вже існуючих конфліктів, важливо приділяти увагу їх попередженню. Створення позитивної атмосфери в класі, де кожна дитина відчуває себе цінною і почутою, є важливою умовою для уникнення конфліктних ситуацій. Одним із способів досягнення цього є розвиток співпраці між дітьми через колективні проєкти або командні ігри, де учні мають спільно працювати для досягнення результату [3, с. 57].

Не менш важливо виховувати в учнів толерантне ставлення до різних думок та поглядів. Вчити дітей, що різноманітність – це сила, а не причина для конфлікту. Це можна робити через приклади з літератури або реального життя, де показуються переваги співпраці людей з різними поглядами та цінностями.

Педагогічна роль у цьому процесі є визначальною. Педагог має бути неупередженим і справедливим, що допомагає закладати етичні основи для вирішення конфліктів серед учнів. Створення атмосфери довіри у класі є ключовим моментом для ефективної комунікації і вирішення будь-яких складних ситуацій.

Уявімо ситуацію, коли під час уроку один учень випадково зачепив іншого, що спричинило сварку. Учитель, використовуючи медіацію та техніку активного слухання, може звернутися до дітей, запитуючи їх, як вони почуваються в цій ситуації. Це допоможе дітям усвідомити, як їхні дії впливають на інших і сприятиме відкритому діалогу. Учитель може провести обговорення, акцентуючи на важливості вибачень і розуміння почуттів однокласника, що в свою чергу допоможе їм знайти спільне вирішення конфлікту.

Етичні засади вирішення конфліктів у початковій школі сприяють не лише розв'язанню

конкретних проблем, але й вихованню в учнів навичок, які допоможуть їм у подальшому житті. Використання медіації, активного слухання та виховання емоційної грамотності створює атмосферу взаємоповаги і сприяє формуванню гармонійних стосунків у шкільному середовищі.

Висновки. Етичні засади вирішення конфліктних ситуацій у початковій школі є важливим інструментом у вихованні свідомих та відповідальних учнів. Педагог, який дотримується етичних засад, не тільки сприяє гармонійному розвитку учнів, але й створює сприятливу атмосферу для навчання, де кожна дитина почувається безпечною та цінною. Таким чином, етичний підхід до конфліктів у початковій школі сприяє формуванню здорового освітнього середовища та вихованню соціально адаптованих особистостей, здатних до конструктивної взаємодії у майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Глуханюк І. Р., Кіліченко О. І. Конфлікт в шкільному середовищі початкової школи. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали IV наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 2018. С. 273.*
2. Довгалюк Н. В. Попередження міжособистісних конфліктів серед молодших школярів. *Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 25–26 листоп. 2021. С 89–92.*
3. Соколюк О. Дитячі конфлікти в школі: запобігти та вирішити. *Початкова освіта. 2018. С. 56–59.*

Мороз Юлія (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. філос. наук, доц. Матковський М. Й.

МОРАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА

ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Актуальність теми. У сучасному суспільстві, де моральні цінності та етичні принципи часто зазнають змін, важливість морального виховання набуває особливого значення. Педагог відіграє ключову роль у формуванні моральної свідомості та культури учнів, адже саме він є прикладом для наслідування і носієм етичних норм, яких дотримується суспільство. У педагогічній діяльності важливо не лише передавати знання, а й формувати

духовні та моральні якості, які допоможуть молодому поколінню стати відповідальними і свідомими громадянами. У зв'язку з цим актуальним є дослідження питання моральної відповідальності педагога, яка безпосередньо впливає на формування етичної свідомості та культури учнів.

Мета доповіді – визначення ролі моральної відповідальності педагога у процесі формування етичної свідомості та культури учнів.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна діяльність часто ставить педагога у ситуації морального вибору, коли необхідно приймати рішення, що впливають на життя учнів і їхнє майбутнє. Кожна ситуація, яка виникає в класі або поза його межами, вимагає від педагога не лише професійної компетентності, але й глибокого розуміння етичних норм та цінностей. Вибір між дотриманням правил і чуйним ставленням до потреб учнів, між авторитарним підходом і створенням атмосфери довіри – це щоденна реальність, яка формує не лише педагогічний процес, а й особистість самого вчителя. У таких умовах важливо зберігати чіткість у власних принципах і бути готовим до саморефлексії, адже моральні рішення впливають на розвиток не лише учнів, а й самого педагога.

Моральна відповідальність педагога – особистісна якість, яка полягає в усвідомленні моральної потреби виконання соціальних норм (зокрема, особистісних), а також здатність індивіда адекватно сприймати справедливу оцінку скоєних вчинків, самооцінювати власні дії з позицій гуманності та чистої совісті [3, с. 259].

Названий феномен розглядається у перспективному і ретроспективному сенсі. Під перспективним аспектом моральної відповідальності розуміється високе усвідомлення особистістю сучасного і майбутнього розвитку нації і людства, цілеспрямованої, вільної діяльності людини. Педагогом закладу освіти вона здійснюється у творчому оволодінні знаннями, самопізнанні й самореалізації своїх сил і здібностей. Під ретроспективним аспектом моральної відповідальності розуміється відповідальність, яка відображає, зазвичай, соціально-правові дії стосовно особистості за минулу поведінку, вчинки, за порушення нею вимог соціально-етичних, правових, професійних норм [1, с. 41].

Моральне оцінювання діяльності та поведінки педагога не обмежується оцінкою з боку суспільства, педагогічного колективу, учнів. Педагог як суб'єкт здатний до самооцінки, завдяки чому стає складовою у системі моральних зв'язків. На цьому рівні моральна самооцінка виявляє моральну сутність людини. Чим краще в неї розвинені вимогливість до себе і самоконтроль, тим більша і перспективна відповідальність. Розвиток самооцінки як її елемента залежить від низки чинників (соціальна роль педагога, оцінювальний вплив колективу тощо). Самооцінка визначає стійкість моральної відповідальності та підвищує її міру. Мірою моральної відповідальності педагога є змінна величина, яка безпосередньо

визначається здатністю і внутрішньою готовністю до здійснення відповідальних дій, а також обставинами, в яких перебуває педагог [3, с. 260].

Достеменно відомо, що особистість педагога за своїм високим призначенням і роллю не стоїть осторонь суспільних, духовних викликів нації, а своєю працею, поведінкою, вчинками активно впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві. У цьому аспекті доцільною є слухна думка академіка І. Зязюна, який наголошував: “Педагог є головною виробничою, рушійною і відтворювальною силою суспільства”. Тому варто наголосити, що для реального продуктивного впливу моральної відповідальності на соціальні процеси мають бути створені належні умови життєдіяльності педагога [1, с. 44].

Моральна відповідальність педагога є важливою складовою формування етичної свідомості та культури учнів, оскільки вчитель, виступаючи як моральний авторитет, впливає на ціннісні орієнтації своїх вихованців. Коли педагог усвідомлює свою відповідальність за вплив на учнів, він активно формує у них почуття справедливості, чесності та поваги до інших. Цей процес відбувається через щоденну практику: педагоги, які демонструють високі моральні стандарти, виховують у своїх учнів здатність до самоконтролю та критичного мислення, формуючи їхню етичну свідомість. Крім того, моральна відповідальність педагога стимулює учнів до роздумів про власні вчинки та їх наслідки, що сприяє розвитку етичних норм і цінностей у їхньому житті.

Почуття моральної відповідальності, зазначав В. О. Сухомлинський, повинно формуватися у взаємозв'язку із почуттями громадянськості, патріотизму, обов'язку, а також почуттям прекрасного й піднесеного. У захопленні красою й доблестю громадянства народжується бажання стати морально красивим. Ці прагнення розвивають почуття глибокої відповідальності, вони впливають на розум, примушують людину шукати шляхів утвердження своєї громадянської гідності [2, с. 142].

Відповідальність вчителя за долю учня ґрунтується на справедливості, любові, довірі, відчуженні його внутрішнього світу. Учитель має знати все, що стосується кожної дитини, яку він навчає: її мислення, емоції, задатки, здібності, інтереси, нахили, навіть сімейні обставини. У цьому аспекті В. О. Сухомлинський писав: “Якщо мені потрібно добре пізнати глибинні сили, властивості, можливості людини, я намагаюся створити такі взаємовідносини в колективі, щоб ця людина, яка зацікавила мене, відчувала більшу відповідальність за іншу людину, за інших людей. Тільки у відповідальності, в обов'язку виявляється те, на що людина здатна” [2, с. 145].

В цьому контексті моральна відповідальність вчителя стає основою для формування етичних цінностей у учнів. Коли педагог демонструє щиру зацікавленість у кожному учневі, він не лише виховує їхню самосвідомість, а й допомагає зрозуміти значення

відповідальності перед собою та іншими. Це, в свою чергу, формує у молоді бажання діяти згідно з високими моральними стандартами, шукати справедливість і підтримувати одне одного. Взаємозв'язок між відповідальністю педагога та розвитком етичної свідомості учнів дозволяє створити середовище, де моральні цінності стають невід'ємною частиною повсякденного життя, формуючи свідомих і активних громадян.

Висновки. Моральна відповідальність педагога відіграє ключову роль у формуванні етичної свідомості та культури учнів. Педагог, який усвідомлює свою роль як морального авторитету, здатен впливати на ціннісні орієнтації молоді, виховуючи в них почуття відповідальності, громадянськості та патріотизму. Завдяки постійній взаємодії вчитель створює середовище, де моральні цінності стають невід'ємною частиною життя учнів. Отже, виховання морально відповідальних особистостей є не лише завданням вчителя, але й основою для розвитку здорового суспільства.

Список використаної літератури:

1. Васянович Г. Морально-правова відповідальність педагога – імператив часу. Нові технології навчання. 2019. С. 40–46.
2. Васянович Г. Сутність і зміст моральної відповідальності у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2009. Вип.25. С. 141–147.
3. Зухіна Є. М. Моральна відповідальність педагога. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 11–13 жовт. 2018 р. С. 259–262.

Мурза Дарина (студентка факультету математики та інформатики
Рівненського державного гуманітарного університету)
Наук. консультант – канд. пед. наук, доц. Павлова Н. С.

YOUTUBE ЯК ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ

Сьогодні цифрові технології широко використовуються учасниками освітнього процесу для виконання різних видів діяльності. Спостерігаємо виважене впровадження в освітній процес YouTube. Це зумовлено різними причинами, наприклад: відповідність потреб інформаційного суспільства, врахування запитів здобувачів освіти. Крім того, використання YouTube освітнього призначення підвищує мотивацію до навчання, оскільки містить матеріал у відео форматах. Такий підхід сприяє урізноманітненню

освітнього процесу, дає змогу засвоювати інформацію візуально та заохочує до самостійного навчання.

YouTube стає популярним серед освітян завдяки значній кількості відеороликів, доступних на платформі. Різноманітність контенту є ще однією привабливою рисою YouTube, оскільки канал містить професійні ролики, розроблені фахівцями та унікальні відео, створені вчителями різних галузей знань. До того ж YouTube дає змогу користувачам записувати, публікувати власні відео, не потребуючи спеціального програмного забезпечення та значних фінансових витрат. Справедливо зауважити, що аудиторія YouTube динамічно зростає – від здобувачів освіти до тих, хто навчає.

Для ефективного використання каналу YouTube педагоги повинні володіти цифровою компетентністю, що включає впевнене і критичне застосування цифрових технологій для створення, пошуку, обробки та обміну інформацією, опрацювання цифрового контенту. Також потрібно володіти навичками інформаційної та медіаграмотності, основами програмування, алгоритмічним мисленням, знаннями з інтернет-безпеки та кібербезпеки, а також розуміти етичні аспекти роботи з інформацією, включаючи авторське право і права інтелектуальної власності [2].

Використання каналу YouTube в освітньому процесі допомагає педагогам розв'язувати дидактичні завдання, що сприяють розвитку інтелектуальних здібностей, формуванню цифрової грамотності та підвищенню готовності учнів творчо вирішувати комунікативні та інформаційні задачі. Мережа YouTube містить в собі велику кількість можливостей [1], окремі з яких відображено на рис. 1.

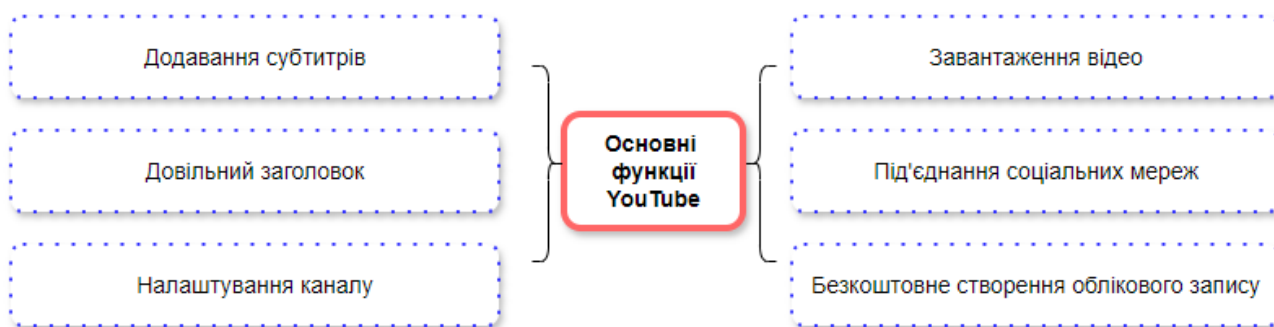

Рис. 1. Головні можливості мережі YouTube

Щоб стати ефективними розробниками освітнього контенту на YouTube, педагогам необхідно приділити увагу оптимізації каналів та якісному створенню відеоматеріалів.

Оптимізація каналу включає: налаштування ключових слів у назві; створення інформативного опису розділу “Про канал”; підбір релевантних тегів, що підвищує видимість каналу як на YouTube, так і в інших пошукових системах. Створення відеоконтенту є непростим завданням, розв’язання якого потребує спеціальних умінь і

досвіду. Педагоги мають зосередитися на: створенні якісних, чітко структурованих, коротких за тривалістю відео, що відповідають освітнім цілям і зацікавленості аудиторії; формуванні вступної і завершальної частини, візуальних елементів (графіка, анімації), що допомагає здобувачам освіти усвідомити мету перегляду відео матеріал; регулярності публікацій; дотриманні єдиного стилю у представленні матеріалу; підтримці зв'язку з аудиторією через коментарі, опитування або прямі трансляції. Такий підхід сприяє формуванню активної спільноти навколо каналу, що допомагає підвищити ефективність освітніх результатів і залучити більше учнів та студентів.

Зазначимо, що у YouTube існує значна кількість каналів та ресурсів, які можуть бути корисними для користувачів у різноманітних напрямках. Розкриємо зміст окремих з них.

На каналі “Нова Школа” (<https://www.youtube.com/@novashkola1class>, підписалося 12,3 тис. користувачів) зібрані навчальні відео з математики, історії, малювання, української мови, географії, історії та фізики для учнів 1-11 класів.

Канал “Українська віртуальна академія” (<https://www.youtube.com/@VirtuAka>, підписано 62,3 тис. користувачів) містить навчальні відео, що корисні для тих, хто хоче оволодіти навичками роботи з програмними забезпеченням загального призначення, веб-дизайном.

На каналі “Code UA” (<https://www.youtube.com/c/CodeUA>, підписалося 28,1 тис. користувачів) розміщено курси із розробки веб застосунків та програмування HTML та CSS, Java, Python, C#, як користуватися Git + GitLab і отримати рекомендації щодо вивчення. Основа це стріми від різних спеціалістів, які не лише розповідають теорію, а й демонструють багато візуальних матеріалів у презентаціях.

“GoITeens” (https://www.youtube.com/@GoITeens_Parents, підписалося 12,3 тис. користувачів) – це українська онлайн ІТ-академія для дітей і підлітків, що надає якісну освіту. На каналі можна знайти огляди сучасних технологій, правила поведінки в кіберпросторі, а також навчитися базового програмування на прикладі популярної гри “Minecraft”.

Застосування цифрових технологій, у тому числі YouTube у різноманітне освітній процес, відповідає на виклики цифрового суспільства. Водночас цифрові технології не замінюють педагога, а доповнюють його роль в освітньому процесі.

Таким чином, відеоресурси на YouTube-каналах, присвячених вивченню шкільного матеріалу, надають можливість учням познайомитися з новітніми технологіями. Використання платформи робить вивчення не лише інформативним і корисним, а й зацікавлює нестандартним підходом. Упровадження цифрових технологій є ключовим напрямом розвитку сучасної освіти, трансформуючи освітній процес.

Список використаної літератури:

1. Довідка YouTube URL : <https://support.google.com/youtube> (дата звернення: 29.10.24).
2. Нова українська школа. Концепція. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 29.10.24).

Кравець Ольга (студентка
факультету прикладної математики та інформатики
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант –доктор пед. наук, проф. Біляковська О. О.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасна освітня система зазнає значних змін під впливом новітніх технологій. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є одним із ключових факторів модернізації освіти у XXI столітті. Особливо актуальною ця тема є для України, де цифровізація стала частиною масштабної реформи освіти, закріпленої в “Концепції Нової української школи” (НУШ) та планах уряду на період до 2026 року. Ця концепція спрямована на інтеграцію ІКТ в освітній процес для забезпечення більш доступної, інтерактивної та персоналізованої освіти. Цифрова трансформація освіти не тільки відкриває нові можливості для навчання, але й стає необхідністю для формування ключових компетентностей учнів та вчителів.

Згідно з “Концепцією цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року”, одним із ключових завдань є формування цифрових компетентностей серед усіх учасників освітнього процесу, що охоплює педагогів, учнів та науковців. Сучасні ІКТ-платформи, такі як Google Classroom, Moodle, Zoom, Microsoft Teams та інші системи управління навчанням, дозволяють вчителям створювати інтерактивне та гнучке навчальне середовище, доступне з будь-якої точки світу. Це значно сприяє індивідуалізації навчального процесу, підвищує мотивацію учнів та забезпечує ефективний контроль за їхніми навчальними досягненнями.

“Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року” визначає створення цифрового освітнього середовища як стратегічну мету. Основні її цілі включають:

1. Доступне та сучасне цифрове середовище – кожен навчальний заклад має бути забезпечений необхідним обладнанням та широкопasmовим інтернетом.

2. Розвиток цифрових компетентностей – працівники сфери освіти проходять регулярне підвищення кваліфікації у сфері цифрових технологій.

3. Оновлення освітнього контенту – навчальні програми адаптуються до сучасних вимог, а цифровий контент стає доступним для широкого кола учнів та студентів.

Концепція цифрової трансформації передбачає створення єдиного цифрового освітнього простору, який забезпечить доступ до освітніх послуг, зокрема до електронних підручників та інших цифрових матеріалів. Це дозволяє оптимізувати процеси обміну інформацією, сприяє скороченню паперової звітності, автоматизації процесів ліцензування та акредитації, а також запровадженню електронних журналів та електронного діловодства.

Система поглядів НУШ впроваджує новітні підходи до навчання, зокрема акцентує увагу на формуванні навичок критичного мислення, співпраці та самоорганізації. У рамках цієї реформи в школах створюються умови для використання ІКТ не лише на уроках інформатики, але й у процесі вивчення інших предметів, таких як математика, література чи природознавство. Також значна увага приділяється розвитку цифрової грамотності серед учнів, що є необхідною компетенцією для подальшого навчання та професійної діяльності

Цифровізація відкриває широкі можливості для освіти. Основні переваги включають:

1. Гнучкість та індивідуалізація навчання. ІКТ дозволяють налаштувати навчання під індивідуальні потреби учнів, забезпечуючи доступ до персоналізованих навчальних матеріалів.

2. Можливості для дистанційного навчання. Завдяки онлайн-платформам навчання стало доступним для більшої кількості людей, незалежно від їхнього місцезнаходження.

3. Прозорість та ефективність управління. Створення єдиної цифрової бази даних полегшує управління освітніми процесами, знижує бюрократичні перепони та сприяє прийняттю обґрунтованих рішень на основі даних.

Незважаючи на численні переваги, цифровізація освіти в Україні стикається з певними викликами, які потребують оперативного вирішення:

1. Нерівний доступ до технологій. Багато шкіл, особливо у сільських районах, не мають доступу до необхідного обладнання та інтернету. Це поглиблює цифрову нерівність серед учнів.

2. Застарілі навчальні програми. Багато шкільних програм ще не адаптовані до сучасних потреб цифрової грамотності, що стримує інтеграцію ІКТ.

3. Недостатня підготовка педагогів. Згідно з концепцією, важливим завданням є регулярне підвищення кваліфікації вчителів у сфері цифрових технологій, адже їхня компетентність безпосередньо впливає на ефективність освітнього процесу.

Згідно з Концепцією цифрової трансформації освіти, важливим кроком для подолання цих проблем є забезпечення шкіл необхідним технічним обладнанням та підключенням до швидкісного інтернету. Крім того, в рамках цифровізації планується запровадити електронні платформи для управління та спрощення обміну даними, що дозволить приймати більш обґрунтовані рішення у сфері освіти.

Цифровізація та інтеграція ІКТ є важливими складовими освітньої реформи в Україні. Вони створюють умови для інноваційних підходів до навчання, сприяють розвитку цифрової грамотності та підвищують ефективність управління закладами освіти. Попри наявні виклики, такі як нерівний доступ до ресурсів та потреба в оновленні навчальних програм, концепція цифрової трансформації визначає чіткі кроки для подолання цих проблем. Подальше впровадження ІКТ дозволить забезпечити доступ до якісної та сучасної освіти для всіх громадян України.

Список використаної літератури:

1. Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshtuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення: 29.10.24).

2. Концепція Нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 30.10.24).

Николишин Надія (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. філос. наук, доц. Матковський М. Й.

РОЛЬ ПЕДАГОГА У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ

Успіх навчального процесу в школі залежить від багатьох чинників, але саме вчитель є його серцем і рушійною силою. Адже саме від особистості педагога, його підходу до навчання та виховання залежить, якими людьми виростуть наші учні.

Метою професійної діяльності вчителя є створення умов для гармонійного розвитку особистості учня, його самореалізації, прояву індивідуальності, творчого потенціалу.

Учитель повинен усвідомлювати унікальність і неповторність учня як особистості, враховуючи складність і неоднозначність процесу його становлення, а також його відповідальність як професіонала [1].

Мета – дослідити, як педагогічна діяльність вчителя впливає на формування особистості учня, його ціннісних орієнтирів та світогляду. Ми проаналізуємо, яким чином через власний приклад та застосовувані методи вчитель сприяє розвитку особистості учнів.

Сьогодні, коли суспільство швидко змінюється, роль вчителя виходить за межі передачі знань. Сучасний педагог – це, перш за все, вихователь, який допомагає дитині орієнтуватися в складному світі, формує її цінності та допомагає розвиватися як особистість. Адже зрозуміти внутрішній світ дитини – це справжнє мистецтво, яке доступне лише тому, хто сам постійно розвивається і вдосконалюється.

Сучасного вчителя як носія цінностей характеризує вірність гуманістичним і демократичним цінностям, повага до дітей, вміння навчати і вести колектив дітей до добра та важливих справ, прагнення до самовдосконалення, отримання кращого педагогічного досвіду, інновації в освіті, спілкування з колегами, активна громадянська позиція, патріотизм, і є прикладом у повсякденному житті [2].

У сучасній школі провідна роль педагога як вихователя та носія цінностей значною мірою його розвивається моральними якостями. Кожен учитель, незалежний від предметної спеціалізації, виконує виховну функцію. Він впливає на учнів не лише через зміст свого предмета, а й через поставлення до роботи, власний світогляд, манери поведінки та навіть зовнішній вигляд. Сучасний педагог – це креативна особистість, яка повинна бути активною, комунікабельною, динамічною, працьовитою, цілеспрямованою, впевненою у собі, толерантною та високою.

Учні сприймають педагога як взірець вихованості й професіоналізму, який, навчаючи інших, сам має бути близьким до ідеалу культурної, вихованої людини. Кожна позитивна риса в характері вчителя, така як справедливість, ерудованість, доброзичливість або почуття гумору, не залишається непоміченою учнями, викликаючи в них бажання досліджувати її. Привабливий і популярний учитель, навіть своїм без наміру, передає вихованцям певні риси своєї особистості. Водночас діти швидко й точно відзначають і недоліки – такі як недоброзичливість, нечесність, заздрість, скупість, дратівливість, неврівноваженість, невпевненість у собі, образливість, велику педантичність або завищену самооцінку. Зменшує ефективність важливого виховного інструменту вчителя – його особистого прикладу [3].

Розвиток науки і техніки відкриває перед вчителями нові можливості для організації

комунікації, створення різноманітних видів конспектів і детальних завдань, що перетворює педагога з авторського носія готових знань на джерело натхнення для розвитку інтелектуального й творчого потенціалу дитини. У зв'язку з цим потреба у висококваліфікованих педагогах в умовах постійних змін у суспільстві стає одним з найактуальніших проблем.

Учитель акцентує увагу на конкретних людях: дітях у своєму класі, у своїй школі, в іншому закладі, але його завдання не тільки особистісне, а й суспільно обумовлене: підготувати підростаюче покоління до активної діяльності участь у суспільстві. Професія вчителя – це сполучна ланка для передачі соціального досвіду, сприяння суспільному прогресу [2].

Вчитель несе відповідальність за формування майбутнього суспільства, адже саме він впливає на розвиток соціальної свідомості та моральних цінностей учнів. Особливо гостро ця проблема постала в наш час, коли розрив між технологічним прогресом і гуманітарним розвитком загрожує цивілізації.

Основним завданням педагога є виховання людини, здатної зберегти морально-етичні цінності суспільного співжиття. Адже саме морально-етичні та естетичні цінності ніде не несуть ключову роль як у соціальному, так і в особистісному житті, формуючи основу всієї соціальної діяльності та обслуговуючи її рідним “ядром” особистісної самовизначеності людини, визначаючи її соціальні якості та риси.

Одним із головних завданням педагога є виховання особистості, яка здатна зберегти залишки морально-етичних цінностей для гармонійного суспільного співіснування. Морально-етичні та естетичні цінності зараз впливають на важливу роль як у соціальному, так і в особистісному житті, формуючи основу всіх видів соціальної діяльності, обслуговуючи “ядро” особистісної визначеності людини та впливаючи на неї так.

Основна мета педагога – створити сприятливе середовище для всебічного розвитку кожного учня. Це передбачає розуміння індивідуальних особливостей кожної дитини та забезпечення умов для її самореалізації. Вчитель – це не лише передавач знань, а й майстер, який допомагає розкрити таланти та потенціал кожного учня [1].

Висновки. Отже, сучасний педагог повинен бути не тільки вимогливим і добре підготовленим викладачем, який досконало знає свій предмет, але й, передусім, ерудованим професіоналом, помічником, порадиником і другим для своїх учнів. Він має бути сучасною, інтелігентною людиною, здатною опановувати нові технології, легко пристосуватися до змін та навчатися протягом усього життя. Лише такий учитель може зрозуміти своїх “нових” учнів і зацікавити їх. Він буде допомагати й підтримувати старіння дитини, заохочувати її творчі ідеї та готувати до динамічного життя, щоб у

майбутньому вона стала самостійною, впевненою у собі, творчою особистістю.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів загальноосвітньої школи / І. Бех, Н. Ганнусенко, К. Чорна // Українське релігієзнавство. – 2005. – № 36. – С. 265–281.
2. Ничкало Н. Г. Педагогічна майстерність – крила в майбутнє / Н. Г. Ничкало // Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – Вид. 3., допов. і перероб. – К. : СПД Богданова А. М., 2008.
3. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997.

Волкова Діана (студентка факультету початкової освіти та філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії)

Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Романишина Л. М.

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Постановка проблеми. В умовах оновлення системи вищої освіти, стрімких змін на ринку праці, підвищення суспільних вимог до рівня конкурентоспроможності освітян підвищуються вимоги до професійно-педагогічної компетентності викладача ЗВО. Особливо актуалізуються проблеми підготовки вчителів початкової школи, які, в майбутньому, упроваджуватимуть у практику концептуальні основи Нової української школи [4, с. 7].

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів в Україні ґрунтується на положеннях Закону України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Концепції нової української школи, Указу Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” та ін. Проте, відсутність у науковому обігу моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів спонукало нас до визначення її компонентів та наукового обґрунтування з врахуванням стану дозвіллевої діяльності молодших школярів в умовах сьогодення [1, с. 166].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки вчителів початкової школи аналізують у своїх наукових доробках О. Буднік, Л. Гусак, О. Комар, Л. Коваль, З. Онишків, О. Савченко, М. Федоренко та ін. Теоретичне обґрунтування необхідності вивчення особливостей розвитку особистості засобами дозвілєвої діяльності здійснили О. Гончарова, О. Діба, Я. Клейберг, Г. Колик, Я. Моздокова, А. Фатов, С. Цяляпа та ін. Питання підготовки фахівців до організації дозвілля розглядали В. Балахтар, І. Каташинська, І. Сидор та ін. У контексті порушеної проблеми актуальним є визначення та обґрунтування моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів [1, с. 166–167].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці структурної моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, умовисновки, моделювання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури і практичного досвіду підготовки майбутніх учителів початкової школи дозволив окреслити низку суперечностей між:

- соціокультурними суспільними вимогами до забезпечення дозвілєвої діяльності молодших школярів та реальним станом її організації у системі шкільної освіти;
- об'єктивно високим ціннісно-розвивальним потенціалом дозвілєвої діяльності у початковій школі і практично недостатнім рівнем готовності майбутніх учителів початкової школи організувати дозвілля молодших школярів;
- об'єктивною важливістю проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів і недостатнім станом її розв'язання в педагогічній науці та практиці;
- необхідністю удосконалення змістового та процесуального компонентів професійної підготовки учителів початкової школи на засадах індивідуально-творчого характеру, креативності, ініціативності, інноватики та традиційними підходами до підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів;
- необхідністю цілісного наукового та практичного осмислення підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів та нерозробленістю концептуальних засад системної підготовки майбутніх учителів до організації дозвілля молодших школярів та її навчально-методичного супроводу [3, с. 22–23].

У розв'язанні цих суперечностей важлива роль належить сучасним методологічним підходам, теоріям, освітнім технологіям розвитку творчої особистості, що застосовуються у підготовці майбутніх учителів початкової школи [3, с. 23].

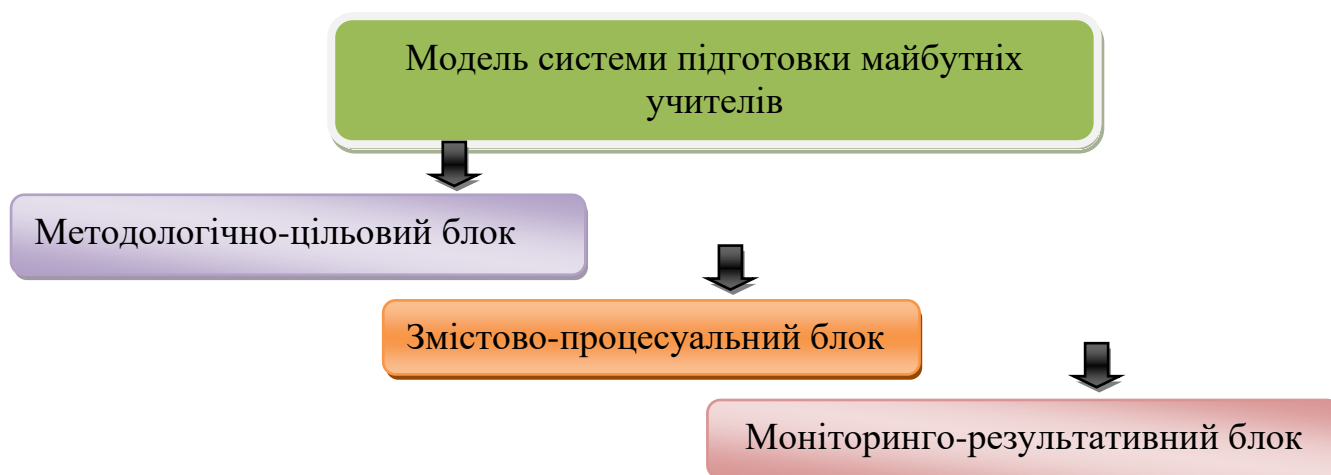
На ідеї моделювання ґрунтується будь-який метод наукового дослідження, як теоретичний (при якому використовуються різного роду знакові, абстрактні моделі), так і експериментальний (як предметні моделі). Поняття “модель” (від лат. *modulus* – міра, мірило чи зразок) – це об'єкт, що заміщує оригінал і розкриває найважливіші риси і властивості оригіналу для певного дослідження, його мети за обраної системи гіпотез. С. Сисоєва модель називає інструментом пізнання, засобом інтерпретації та пояснення явищ реальності [1, с. 167].

Моделюючи систему професійної підготовки студентів до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів враховуємо основні властивості системи, а саме її цілеспрямованість, цілісність, структурність, ієрархічність, множинність, взаємопов'язаність, зв'язок із середовищем, відкритість, динамічність, інваріантність, розвиток за висхідною спіраллю [2, с. 68].

Тому модель системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілля учнів представимо як теоретичне узагальнення та схематичне відтворення фундаментальних компонентів цілісного процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, спрямованого на формування в них мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів готовності до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів [1, с. 168].

У дослідженні модель системи професійної підготовки студентів до організації дозвілля учнів являє собою сукупність складових професійної підготовки, які пов'язані між собою та утворюють нову якісну єдність організації навчальної, виховної, науково-дослідної та практичної діяльності, включення в яку студентів за цілеспрямовано розробленою технологією та з дотриманням визначених педагогічних вимог, сприятиме ефективному формуванню в майбутніх учителів початкової школи готовності конструктивно організовувати дозвілєву діяльність дітей [5, с. 16].

Модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів нами подана як конструктивна технологія організації професійної підготовки студентів у закладі вищої освіти, що розглядаються як цілісна система, яка передбачає єдність методологічно-цільового, змістово-процесуального та моніторинго-результативного блоків. (Мал. 1.1.)

Мал. 1.1. Модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів

Методологічно-цільовий блок моделі представлено її головною метою, яка прогнозує кінцевий результат – творчий рівень готовності майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів. Конкретизуємо мету чітко визначеними завданнями: стимулювання в студентів внутрішньої мотивації до оволодіння системою загальних та ключових компетентностей організації дозвілєвої діяльності учнів; формування в майбутніх фахівців потреби в засвоєння професійних цінностей та усвідомлення ними готовності до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів як особистісної і професійної цінності; формування творчої комунікативно-активної особистості фахівця, здатного швидко адаптуватися до складних умов реального професійного середовища; формування здатностей здійснювати самоаналіз, саморегуляцію та самоактуалізацію, саморозвиток, необхідних для розвитку творчої суб’єктності в організації дозвілєвої діяльності дітей [1, с. 169].

Методологічно-цільовий блок також представлено методологічними підходами, які спрямовують систему професійної підготовки студентів до організації дозвілєвої діяльності учнів початкової школи на досягнення означеної мети [1, с. 170].

Змістово-процесуальний блок включає визначений зміст тих компетенцій організації дозвілля молодших школярів з методами й формами їх засвоєння, які найбільшою мірою забезпечать сформованість творчого рівня готовності фахівця. Цей компонент моделі нами вибудовувався з урахуванням, насамперед, специфіки професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, особливостей педагогічного середовища в початковій школі, психофізіологічного розвитку молодших школярів, стану розвитку дозвілєвої діяльності та її специфіки на сучасному етапі, теоретичних здобутків дослідників теорії дозвілля, вітчизняного й зарубіжного досвіду культурно-дозвілєвої підготовки тощо [1, с. 170].

Змістово-процесуальний блок моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів представлений:

- програмою курсу “Організація дозвілєвої діяльності молодших школярів”;
- програмою роботи студентського клубу “Цікаве дозвілля молодших школярів”;
- організацією науково-дослідницької роботи студентів (діяльність проблемної групи “Умови успішної організації дозвілєвої діяльності молодших школярів”, залучення до наукових гуртків, студентських наукових товариств, виступів на конференціях, семінарах, проведення арфестів), пов’язаної з дослідженням проблеми організації дозвілля в початковій школі;
- системою завдань різних видів виробничої практики майбутніх учителів початкової школи, спрямованих на формування мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів готовності до організації дозвілля молодших школярів;
- підбором інтерактивних форм та методів професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, які забезпечували прояв їхньої суб’єктності, суб’єктної позиції в змодельованому професійному середовищі початкової школи з організації дозвілля молодших школярів [4, с. 7].

Моніторинго-результативний блок моделі передбачав визначення рівнів готовності студентів до організації дозвілля учнів і передбачав наявність таких компонентів: мотиваційний, ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Нами відзначено, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів буде ефективною за умови отримання науково обґрунтованої інформації про стан готовності студентів до такої діяльності. Рішенням цієї проблеми може слугувати система моніторингу, яка успішно використовуються в ході діагностики, контролю сформованості системи компетенцій у майбутніх учителів початкової школи тощо [4, с. 8].

Результативна складова блоку передбачала визначення змісту кожного з компонентів готовності, розробки критеріїв, показників оцінки та рівнів сформованості в студентів компетентностей організовувати дозвілєву діяльність з молодшими школярами [4, с. 89].

Усі структурні блоки моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів перебувають у взаємозв’язку і взаємодії, що сприяє забезпечення їх цілісності [4, с. 9].

Отже, таким чином, розроблена та схарактеризована модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших

школярів підпорядкована меті, передбачає поєднання методологічно-цільового, змістово-процесуального та моніторинго-результативного блоків, які тісно між собою взаємозв'язані і реалізація яких спрямована на досягнення ефективного результату – сформованість творчого рівня готовності майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів.

Ми вважаємо, що стаття не вичерпує усіх аспектів проблеми. Перспективними для подальших досліджень можуть стати питання обґрунтування організаційно-педагогічних умов організації дозвілєвої діяльності молодших школярів.

Список використаної літератури:

1. Гончарук О. Модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 9. С. 165–177.

2. Гончарук О. В. Організація дозвілєвої діяльності молодших школярів: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 128 с.

3. Гончарук О. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів: теорія та практика: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 399 с.

4. Ковальчук Т. Дозвілєва діяльність: сутність, структура і підходи до досліджень. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 4. С. 7–11.

5. Яцула Т. В. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвілля школярів: монографія. Херсон: Айлант, 2010. 404 с.

Корбут Кароліна (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)

Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Мієр Т. І.

МОНІТОРИНГ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Моніторинг пізнавальних інтересів учнів початкової школи є актуальною темою, оскільки визначає важливі чинники мотивації та успішності навчання. Пізнавальний інтерес спонукає учнів до активного включення в навчальний процес. Він визначає бажання здобувати нові знання та навички і є основою ефективного навчання. Дослідження свідчать, що формування інтересу до навчання починається саме в

початковій школі, де закладаються основи пізнавальної діяльності.

Моніторинг пізнавальних інтересів допомагає педагогам зрозуміти особливості мотивації дітей, адаптувати освітній процес відповідно до потреб учнів і вчасно виявляти зміни в їх прогресі. Ефективні методи моніторингу включають анкетування, спостереження, бесіди та аналіз навчальної діяльності учнів. Анкетування є одним із найпоширеніших методів, оскільки воно дозволяє зібрати інформацію про особисті переваги кожного учня та їх ставлення до різних навчальних предметів. Спостереження дозволяє педагогам отримати додаткові дані щодо реакції дітей під час занять, рівня їхньої активності та залучення до різних видів навчальної діяльності [1, с. 52–56].

На основі результатів моніторингу можна коригувати навчальну програму, обирати відповідні методи навчання та проводити додаткові заняття для розвитку інтересів, які є особливо важливими для учнів. Психолого-педагогічний супровід орієнтований на пізнавальні інтереси, підвищує мотивацію і успішність навчання школярів. Педагогам початкової школи рекомендовано проводити регулярний моніторинг пізнавальних інтересів учнів, використовувати результати для індивідуалізації навчання та співпрацювати з психологами, щоб своєчасно виявляти проблеми та оптимізувати процес навчання [3, с. 68].

Для успішного впровадження моніторингу пізнавальних інтересів учнів педагоги можуть використовувати кілька практичних підходів та методик, спрямованих на глибше розуміння інтересів та потреб учнів. Регулярні анкетування можуть охоплювати теми, що стосуються як загальної цікавості до шкільних предметів, так і конкретних навчальних діяльностей або способів подачі матеріалу [2, с. 73].

Педагогічне спостереження дозволяє виявляти рівень залученості дітей до навчання під час занять. Це дає можливість візуально відстежувати, як діти реагують на різні типи завдань, до яких із них вони проявляють більший інтерес і стають більш активними, а також які види діяльності можуть викликати у них труднощі або відсутність інтересу. На основі зібраних даних педагог може розробляти індивідуальні плани розвитку для учнів з урахуванням їхніх пізнавальних інтересів. [3, с. 79].

Для заохочення пізнавального інтересу вчителі можуть використовувати інтерактивні та ігрові методики, зокрема ігри, симуляції, проєктні роботи, командні завдання. Такі методики сприяють не тільки кращому засвоєнню навчального матеріалу, але й розвитку інтересу до процесу навчання, оскільки створюють можливість для учнів самостійно досліджувати матеріал, працювати у команді і проявляти ініціативу [1, с. 54].

Після збору інформації важливо систематизувати результати та використовувати їх для адаптації навчальних методик та програми. Якщо певний клас проявляє більший інтерес

до практичних занять, можна більше уваги приділяти лабораторним роботам або експериментальним завданням. Це дозволяє створювати навчальні програми, орієнтовані на реальні потреби учнів, що підвищує ефективність освітнього процесу та рівень задоволення від навчання [4, с. 94].

Отже, моніторинг пізнавальних інтересів учнів початкової школи є важливим інструментом для психолого-педагогічного супроводу, який дозволяє підтримувати та розвивати інтереси учнів у процесі навчання. Завдяки використанню різних методів збору даних та аналізу пізнавальних інтересів педагогічний колектив може створити мотивуюче середовище, що сприяє розвитку навчально-пізнавальної компетентності й забезпечує успішну адаптацію учнів у процесі навчання.

Список використаної літератури:

1. Бібік Н. М., Пізнавальний інтерес як умова суб'єктності навчання молодших школярів. Педагогічний дискурс, 2011. 52–56 с.
2. Бурчак С. О., Бурчак Л. В., Теоретичні засади підготовки майбутніх педагогів до розвитку пізнавальних інтересів учнів. 2019. 73 с.
3. Галатюк М. Ю., Проблема формування навчально-пізнавальної компетентності школярів у контексті реформування та вдосконалення освіти. Наукові записки. Кіровоград: РВВ КДПУ, 2010. 66–79 с.
4. Колядинська А. І., Формування пізнавального інтересу в учнів молодшого шкільного віку у позакласній роботі. Чернівці, 2021. 94 с.

Маслак Анастасія (студентка факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)

Наук. консультант – доц. Паламар С. П.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З РОЗВИТКУ В УЧНІВ 2 КЛАСУ ВМІНЬ СПРИЙМАТИ Й АНАЛІЗУВАТИ УСНУ ІНФОРМАЦІЮ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

У сучасній системі початкової школи мовна освіта виступає провідним чинником, який сприяє психоемоційному та особистісному становленню учнів. Мовно-літературна освітня галузь орієнтована на всебічний розвиток учнів молодшого шкільного віку та забезпечення формування комунікативної компетентності, що є однією з ключових освітніх цілей у контексті Нової української школи. Формування комунікативної компетентності передбачає розвиток здатності до ефективного використання мови в

різних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Це, у свою чергу, дозволяє учням не лише взаємодіяти з оточенням і засвоювати нові знання, але й вирішувати актуальні життєві завдання. Під час освітнього процесу відбувається опанування мовних засобів, які виконують роль інструментів комунікації, самовираження, пізнання і сприяють соціальній адаптації та особистісному розвитку школярів.

Відповідно до Типової освітньої програми, серед змістових ліній, які виділені в контексті реалізації мовно-літературної освіти у початковій школі вагоме місце займає напрямок “Взаємодіємо усно”, що має на меті розвиток навички сприйняття, аналізу, інтерпретації та оцінювання усної інформації, а також її застосування в різноманітних комунікативних ситуаціях [5].

Для висвітлення ключових аспектів роботи вчителя з розвитку в учнів 2 класу перелічених вище навичок, доцільно охарактеризувати сам процес сприймання та аналізу усної інформації. Так, Т. Кохно описує його як систему, до якої належать сприйняття слухом, уважність, розуміння, запам’ятовування [3]:

1. Сприйняття слухом є первинною фазою, яка забезпечує надходження звукових сигналів до слухової системи. Вона включає в себе здатність чітко розрізняти окремі звуки, слова, інтонації та паузи. Від якості слухового сприйняття залежить подальше розуміння тексту.

2. Уважність є другою необхідною умовою ефективного слухання. Вона полягає у здатності зосереджуватися на змісті повідомлення, не відволікаючись на сторонні стимули.

3. Розуміння – це процес інтеграції отриманої інформації в свідомості слухача. Воно включає інтерпретацію змісту, встановлення зв’язків між новими та вже відомими знаннями, а також формування уявлення про почуте.

4. Запам’ятовування є кінцевим результатом сприймання, що забезпечує збереження отриманої інформації для подальшого використання.

Отже, процес сприймання передбачає не лише механічне слухання, але й активну когнітивну діяльність, яка охоплює уважне спостереження за змістом, його осмислення та збереження в пам’яті. Щоб забезпечити ефективність цього процесу, вчителю необхідно систематично працювати над розвитком усіх вказаних компонентів слухання.

В свою чергу О. Вашуленко характеризує процес розуміння усної інформації учнем як поетапне опанування кількох рівнів когнітивної діяльності [1]:

1. точне сприйняття фактів і подій у їхній логічній послідовності;
2. усвідомлення зв’язків між фактами та побудова цілісної картини на основі окремих елементів;

3. розуміння основного змісту почутого, здатність відрізнити важливе від другорядного;

4. здатність схопити основну ідею, зрозуміти авторську думку;

5. оцінка якості інформації.

Таким чином, в процесі сприймання та аналізу усної інформації учень проходить кілька етапів – від початкового сприйняття тексту до його глибокого осмислення. Тому, головне завдання вчителя – ретельно планувати навчальну діяльність на уроках читання, забезпечуючи ефективне використання різноманітних методів та прийомів у відповідності до вікових та психологічних особливостей другокласників.

Ключовим етапом, що впливає на ефективність сприймання усної інформації О. Вашуленко називає підготовку та мотивацію учнів, яка полягає у чіткому формулюванні мети та систематичному навчанні слухати. Для підвищення мотивації учнів дослідниця рекомендує створити спеціальну установку чи налаштування на сприйняття твору. Правильна установка стимулює активність слухача та допомагає йому усвідомити мету сприйняття, яка може бути різною: зрозуміти текст, запам'ятати його, оцінити або зробити певні висновки. Вчитель повинен чітко сформулювати цю мету у вигляді завдання чи питання для учнів, налаштовуючи їх на осмислене сприйняття матеріалу. Завдання можуть варіюватися залежно від змісту твору, рівня підготовки учнів, цілей уроку та бажаного результату.

Також доцільно наголосити, що ефективність сприйняття усного висловлювання учнем залежить від його чіткості, зрозумілості та виразності, а також від таких параметрів, як темп мовлення, інтонація та гучність.

Іншим важливим аспектом сприймання усної інформації є здатність учнів уявляти те, про що йдеться у повідомленні. Проте, уява дітей значною мірою обмежена їхнім життєвим досвідом. Це вимагає від учителя належної підготовки перед початком слухання, зокрема проведення словникової роботи та використання наочного матеріалу як у традиційній друкованій формі, так і за допомогою електронних ресурсів [3].

Крім того, необхідно враховувати, що тематика інформації чи текстів повинна бути близькою до емоційного досвіду дитини, а їхній зміст – зрозумілим і доступним. Важливо уникати використання складної або незрозумілої лексики, водночас забезпечуючи, щоб текст мав розвивальний та виховний потенціал [3].

Розглядаючи практичні аспекти організації роботи вчителя щодо розвитку в учнів вмінь сприймати та аналізувати усну інформацію, цінними є напрацювання К. Пономарьової, в яких розглянуті конкретні види завдань, що є ефективними в заданому контексті. Так, дослідниця переконує, що розвиток здатності другокласників сприймати та аналізувати

усну інформацію здійснюється на основі елементів мовного потоку, а також текстів та інструкцій для виконання навчальних дій [4]. Тому, на уроках читання корисними будуть вправи з передбачення змісту, пошуку ключових слів і фраз, переказу тексту, складання плану твору, аналізу характерів персонажів, творчі завдання, порівняння, тощо.

Формуванню навичок аналізу та інтерпретації прослуханого сприятимуть комунікативні завдання, які виконуються після прослуховування. Такі завдання включають запитання, спрямовані на перевірку розуміння змісту, відтворення основних ідей почутого тексту, а також вибір і виокремлення необхідної інформації з прослуханого матеріалу. Ці завдання допомагають учням активізувати когнітивні процеси, пов'язані з осмисленням та критичним аналізом почутого, і сприяють розвитку вміння опрацьовувати інформацію на різних рівнях її складності.

Для реалізації цілей змістової лінії “Взаємодіємо усно”, також необхідно створити умови, що сприятимуть розвитку в учнів другого класу навичок діалогічного та монологічного мовлення. Для цього вчитель повинен організовувати різноманітні форми усної взаємодії, зокрема роботу в групах, парах або колективні обговорення змісту прослуханого, обмін враженнями, розігрування діалогів [2].

Для розвитку монологічного мовлення доцільно використовувати завдання, які спонукатимуть учнів до самостійного висловлення думок: створення висловлювань, розповідей про особисті спостереження, події з власного досвіду та враження. Під час виконання таких завдань учні мають можливість обговорювати свої думки та емоції з учителем і однокласниками, ділитися враженнями щодо змісту творів, їхніх персонажів, актуальності тематики, а також спільно створювати оригінальні творчі роботи на основі прослуханого [2].

Отже, розвиток в учнів 2 класу навичок сприймання й аналізу усної інформації на уроках читання є необхідною складовою формування їхньої комунікативної компетентності. Відповідно до сучасних вимог початкової освіти, успішна реалізація цього завдання можлива лише за умови систематичного підходу до організації роботи вчителя, який передбачає використання різноманітних методів і прийомів, спрямованих на розвиток усіх компонентів процесу сприйняття – від слухового сприйняття до розуміння та аналізу інформації.

Аналіз практичних аспектів організації освітнього процесу показує, що ефективність сприйняття та аналізу усної інформації значною мірою залежить від чіткого формулювання мети сприйняття, мотиваційних установок, а також від врахування вікових та психологічних особливостей учнів. Особливу роль відіграє використання вправ, які активізують когнітивні процеси учнів, таких як уважність, аналітичне мислення, здатність

до інтерпретації та критичного осмислення почутого.

Завдання, які вчитель використовує на уроках читання, мають сприяти не тільки механічному сприйняттю інформації, але й її подальшому аналізу та інтеграції в мовленнєву практику учнів. Таким чином, організація роботи вчителя з розвитку в учнів умінь сприймати та аналізувати усну інформацію потребує поєднання різних дидактичних підходів, адаптації навчальних завдань до рівня підготовленості учнів, що в підсумку сприяє всебічному розвитку їхньої мовленнєвої компетентності та готовності до ефективної комунікації в майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Вашуленко О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8 (578). С. 20–24.

2. Вашуленко О. Реалізація завдань змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти у підручнику з читання. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. № 23. С. 35-46.

3. Кохно Т. Н. Аудіативні уміння як важлива складова продуктивного мовленнєвого спілкування. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*: матеріали конференції. (м. Ніжин, 17 жовтня 2019 р.). Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 109–110.

4. Пономарьова К. Реалізація змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти в 2-му класі. *Учитель початкової школи*. Київ: “Літера-Друк”, 2019. С. 6–11.

5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>
(дата звернення: 23.10.2024)

Пшенишна Іванна (студентка
факультету початкової освіти та філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії)
Наук. консультант – доц. Бінницька К. М.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Виховна робота в школі є ключовим компонентом розвитку учнів початкових класів,

що відображено у нормативних документах, а саме Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Концепції Нової української школи та Національній доктрині розвитку освіти.

В умовах впровадження реформи системи освіти України постає питання вдосконалення підготовки майбутніх вчителів початкових класів до виховної роботи в школі, оскільки студенти за спеціальністю “Початкова освіта” стикаються з труднощами у підборі ефективних методів та стратегій для проведення виховної роботи в школі з учнями початкових класів, а також у методиках проведення сучасних технологій для забезпечення ефективного навчання.

Вчені досліджували й обґрунтували наукові та практичні проблеми, які пов’язані з готовністю майбутнього вчителя початкових класів до виховної роботи в школі, зокрема професійне становлення вчителя початкових класів розглядали Я. Коменський, Г. Сковорода, К. Ушинський та інші; виховну роботу в школі як важливу складову освітнього процесу виділяли М. Стельмахович, В. Скуратівський, С. Русова та інші О. Савченко [1; 2; 3].

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до виховної роботи в школі є важливою частиною його професійного становлення, оскільки від нього залежить розвиток особистості дітей на початкових етапах шкільного життя.

Виховну роботу О. Попадич розглядає як цілеспрямовану педагогічну діяльність педагогів, яка полягає у виконанні соціальних інституцій для досягнення мети виховання учнівської молоді. Л. Марцева додає, що це діяльність, яка спрямована на виховання громадянина України – носія цінностей та загальнолюдських надбань [1, с. 206].

Погоджуємось, що виховна робота в школі має бути направлена: 1) на формування особистості учнів, їхніх цінностей, навичок, відповідального ставлення до себе, до оточуючого світу та до громадянства; 2) на передачу знань, розвиток соціальних, моральних й етичних якостей дітей. Вона повинна проводитись на засадах системного підходу відповідно до вікових та пізнавальних можливостей учнів початкових класів. Така робота у школі вимагає створення належного виховного середовища для розвитку здорової дитини.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що виховна робота в школі ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації виховного процесу; зв’язку виховання з реальним життям; єдності вимог і поваги до особистості; виховання дитини в колективі в ході спільної діяльності; послідовності, систематичності та єдності виховних впливів. На основі яких І. Охріменко виділяє напрямки реалізації виховної роботи в школі, які ґрунтуються на трьох базових моделях виховання: директивній

(цілеспрямований вплив педагога на учня); прихованого впливу (формування якостей за допомогою маніпуляцій); сприяння (здатність учня спрямовувати власний розвиток та розуміння власного “Я”) [3, с. 288].

До напрямків належать [3, с. 289]:

- виховання громадянської свідомості через учнівське самоврядування;
- виховання правової культури та профілактика правопорушень;
- фізичне виховання та пропаганда здорового та безпечного способу життя;
- психологічна підтримка учнів та вихованців;
- національно-патріотичне виховання;
- еколого-натуралістичне виховання, краєзнавство;
- моральне, родинне, художньо-естетичне виховання;
- розвиток творчих здібностей учнів.

Виховна робота в школі повинна базуватися на інтеграції цих напрямків для створення гармонійно розвиненої особистості, яка здатна активно адаптуватися до соціальних викликів та самореалізовуватися в різних сферах життя.

О. Савченко зазначає, що цілі виховної роботи в школі реалізуються через системний підхід до вікових і пізнавальних можливостей. Серед них вчена виділяє [2, с. 61]:

- взаємодію виховного потенціалу різних навчальних предметів 1-4 класів;
- використання демократичних і гуманних методів і форм організації співпраці учнів та вчителя в урочній та позаурочній діяльності;
- досягнення єдності вимог школи й сім'ї;
- розширення зв'язків дітей із соціумом.

Л. Момотюк доповнює цей підхід, акцентуючи увагу на основних аспектах виховної роботи, які спрямовані на розвиток моральних цінностей, громадянської свідомості та особистої відповідальності учнів. Важливим є забезпечення комплексного підходу до виховання, що включає співпрацю з батьками та використання сучасних технологій для стимулювання активної участі дітей у шкільному житті та суспільстві [1, с. 207].

Окреслені напрямки, цілі та аспекти виховної роботи в школі дають змогу виділити форми виховної роботи, які пропонуємо класифікувати так:

- за охопленням об'єктів виховання (фронтальні, групові, індивідуальні);
- залежно від методики виховного впливу (словесні, практичні, наочні);
- за часом (короткострокові, довготривалі, традиційні, періодично повторювані);
- за суб'єктом діяльності (організовані дорослими, на основі співпраці, підготовлені дітьми);

- за результатами діяльності (для інформаційного обміну, для спільного рішення, для підготовки суспільно значущого продукту);
- за видом підготовки (імпровізаційні, експромтні, підготовлені раніше);
- за способами організації (захід, справи, гра);
- залежно від основного завдання (управління і самоуправління шкільним життям, пізнавальні, розважальні).

Класифікація є лише одним із можливих способів погляду на форми виховної роботи, і вона не охоплює всю їхню різноманітність. Постійно виникають нові форми позакласної виховної діяльності, щоб відповідати змінам у шкільному середовищі та сучасним вимогам.

Для того, щоб підготувати майбутніх вчителів початкових класів до виховної роботи в школі потрібно викладачам закладів вищої освіти використовувати нові підходи до розуміння та організації процесу підготовки студентів до такої діяльності. Доречно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивні методики, ігрові технології, проекти навчання, які ґрунтуються на системно-функціональній теорії фахового становлення особистості.

С. Русова вважає що для підготовки майбутніх учителів до виховної роботи найдоцільнішими методами є методи стимулювання інтересу до навчання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів, до яких входять ділові та рольові ігри, навчальні диспути та дискусії, студентські наукові конференції, створення ситуації зацікавленості та новизни [3, с. 293–294]. А також форми підготовки, які на нашу думку, ефективно застосовувати під час педагогічної практики. Це інноваційні навчальні програми та позакласна робота, ділові, імітаційні та рольові ігри, тренінги, вступні лекції, вебінари, завдання, дискусії, науково-практичні збори, навчальні та навчальні проекти, творчі звіти з педагогічної практики тощо. Саме поєднання теорії і практики є ключем до формування професійно компетентних педагогів, здатних виконувати всі функції виховної роботи в школі.

Отже, підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи є важливою складовою їхнього професійного становлення, яка вимагає постійного вдосконалення відповідно до вимог сучасної освітньої системи.

Список використаної літератури:

1. Попадич О. О. Теоретичні основи виховної роботи з майбутніми педагогами вищої школи у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: “Педагогіка. Соціальна робота”. 2017. С. 206–209. URL: <http://surl.li/rnzdl>.

2. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах ступеневого навчання : монографія / Борова В. Є. та ін. / за заг. ред. О. О. Красовська. Рівне : О. Зень, 2021. 560 с. URL: <http://surl.li/nebbz>.

3. Хома О. Методична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах університету. *Методична підготовка майбутніх учителів*. С. 288–295. URL: <http://surl.li/rtjoe>.

Присяжнюк Дарина (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, ст. наук. співр. Паламар С. П.

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІА-ПРОДУКТІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

У сучасному освітньому просторі медіа-продукти стають частиною навчального процесу, особливо в початковій освіті. Їх застосування на уроках літературного читання розширює можливості для привернення уваги учнів, підвищення їхньої мотивації до читання та розвитку важливих навичок, таких як критичне мислення, творчість і комунікація. Ця тема є важливою, оскільки, відповідно до ключових компетентностей Нової української школи застосування новітніх технологій у навчанні відповідає сучасним вимогам до освітнього процесу [1]. Оскільки у новому інформаційно-технологічному суспільстві визначальним буде рівень освіти нації задля виживання у конкурентному середовищі, то саме цей час є переходом до високотехнологічного інформаційного суспільства [2].

Впровадження сучасних технологій у навчальний процес є необхідністю для надання якісної освіти та на шляху до підготовки компетентних та креативних громадян. Не зважаючи на різноманітність книг та творів для дітей, сучасним школярам не просто прищепити любов до читання без інноваційних технологій. Є багато можливостей використання медіа-продуктів на уроках літературного читання, що дозволяють урізноманітнити навчальний процес. Якщо знати правила їхнього застосування, вони здатні покращити розвиток мовлення, критичне мислення та швидкість читання та розуміння прочитаного. Як зазначають вчені Паламар С. П., Нежива Л. Л., що: “впровадження інноваційних технологій у навчання, розвиток критичного мислення та емоційного інтелекту учнів і водночас уникнення їх перевантаженості, зорієнтованість на

успішну соціалізацію, – концептуалізують як освіту європейського стандарту, так і вітчизняну” [3]. Реформа української школи висуває нові вимоги до навчання, змінюються й акценти у професіограмі майбутнього вчителя початкових класів.

Для успішного застосування медіа-продуктів на уроках літературного читання слід розглянути кілька практичних рекомендацій. Найголовніше, що готуючись до уроку з використанням медіазасобів це допомагає встановити міждисциплінарні зв'язки, які мають значення не лише для однієї дисципліни, а й для інших предметів. Крім того, щоб підготуватися до такого уроку, діти навчаються виступати перед іншими учнями, коротко висловлювати свою думку та конспектувати думки інших. Під час такого навчання вони набувають навичок міжособистісного спілкування та вміння користуватися сучасними технологіями, які вони обов'язково будуть використовувати у майбутньому навчанні та повсякденному житті.

Дуже важливо заохочувати учнів до створення власних медіа-продуктів (наприклад, відео-рецензій на прочитані твори чи презентацій) сприяє розвитку їхньої творчої активності та формує -інформаційно-комунікативну компетентність.

В даний час існує велика кількість електронних ресурсів, які дозволяють організувати віртуальні подорожі для учнів початкових класів на уроках. Зокрема, StreetSide (Bing Map Service) може не тільки надавати школярам високоякісні 3D-панорами, а й інтегруватися з Twitter та Photosynth для надання описів пам'яток, подій тощо. Залучення платформ для спільної роботи (таких як Google Classroom, Padlet) для обміну думками та матеріалами може покращити залученість учнів і забезпечити зворотний зв'язок. А реалізація проектів, які включають дослідження, презентації та обговорення медіа-продуктів, може стимулювати інтеграцію між учнями та поглибити їхнє розуміння матеріалу. Це може включати групову роботу над презентацією, в якій учні аналізують певний літературний твір через призму медіа.

Підсумовуючи, використання медіа-продуктів на уроках літературного читання має значний потенціал для підвищення інтересу учнів до читання, розвитку їхніх творчих здібностей і критичного мислення. Основні організаційно-методичні аспекти, такі як планування уроків, технічне забезпечення, вибір медіа-продуктів та інтеграція їх у навчальний процес, відіграють важливу роль у забезпеченні ефективності навчання. Перспективи подальших досліджень включають вивчення впливу медіа-продуктів на мотивацію учнів і їхнє навчання в різних контекстах, а також дослідження можливостей інтеграції нових технологій у різні предмети навчальної програми.

Список використаної літератури:

1. Державний стандарт початкової освіти. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

2. Паламар С. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2 (20-21) С. 267–278. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.1-2.77621>

3. Паламар С. Особливості застосування хмари слів як дидактичний засіб у літературній освіті молодших школярів / С. Паламар, Л. Нежива // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – 2021. – № 36. – С. 45–52.

4. Інноваційні технології в літературній освіті майбутніх учителів початкової школи. *Освітологічний дискурс*, 2020 Вип. 31. Т. 4. С. 129–142. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.4.9>

Віт Діана (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, ст. наук. співр. Паламар С. П.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ЧИТАННЯ

Читання активізує та збагачує словник школярів, формує у дітей образне мислення, уяву, фантазію, що супроводжується словесною творчістю та інтелектуально-мовленневою активністю. Важливою особливістю розвитку мовлення молодших школярів є тісна взаємодія із сприйняттям творів художньої літератури [1].

З огляду на ці вимоги формування в учнів уміння читати – одне з найважливіших завдань початкової освіти у НУШ. Реформування сучасної освіти досягло певних успіхів у його реалізації. Звичною стала увага до таких читацьких якостей учнів початкових класів, як правильність, усвідомленість, швидкість і виразність. З'явилася можливість не тільки спостерігати за становленням кожної з цих якостей, а й об'єктивно визначати результати навчання, тобто вміло керувати освітнім процесом [2]. Цьому напряму методики навчання читати присвячено праці Т. Білявської, Н. Васильківської, Т. Гарачук, С. Дубовик, Т. Качак, В. Науменко, Л. Нежива, С. Паламар, І. Сухопарі та ін.

Формування позитивної мотивації до читання в учнів є надзвичайно важливим аспектом сучасної освітньої практики. Розвиток читацьких навичок та позитивного ставлення до книг на початковому етапі навчання є ключовим завданням, оскільки це впливає на подальші успіхи учнів у навчанні та їхній особистісний розвиток.

Читацькі навички стануть фундаментом для подальшого успіху у навчанні та саморозвитку дитини. Чим раніше учень розвиває позитивне ставлення до читання, тим більше відкривається перед ним світ знань і можливостей. Відтак, розвиток методів та підходів до формування читацьких мотивів у школярів є важливим завданням для сучасної педагогіки, спрямованим на створення основи для успішного навчання та розвитку особистості дитини. В. Сухомлинський зазначав, що інтелектуальний розвиток людини дедалі більше визначається не обсягом знань, які вона зберігає у своїй пам'яті, а тим, “як вона вміє орієнтуватися в безмежному морі знань, користуватися сховищами знань – книжками” [3, 248].

У практиці закладів загальної середньої освіти існують різні підходи до розвитку читацьких навичок учнів. Наприклад, деякі школи активно впроваджують інтерактивні методи на уроках читання, де учні можуть обирати книги за своїми інтересами або проводити обговорення творів. У той же час, у деяких школах це питання може не мати достатньої уваги через велике навантаження на інші предмети.

Читання не лише розширює кругозір дитини, але й сприяє розвитку критичного мислення, уяви та мовленнєвих навичок. Дослідження показують, що діти, які активно читають, мають кращі результати у навчанні та більш розвинену емоційну інтелігенцію. Тому формування позитивної мотивації до читання є важливим завданням для батьків і педагогів.

Одним із перших кроків у формуванні мотивації є створення затишного та привабливого простору для читання. Це може бути куточок у кімнаті або бібліотеці з м'якими меблями, хорошим освітленням і доступом до різноманітної літератури. Діти повинні відчувати, що читання – це приємна і цікава діяльність.

Важливо пропонувати книги, які відповідають інтересам дитини. Чим більше дитина буде зацікавлена в темі, тим більша ймовірність, що вона захоче читати. Батьки і вчителі можуть допомогти дітям знайти книги, які відповідатимуть їхнім захопленням – будь то пригодницька література, наукова фантастика чи комікси.

Спільне читання з батьками або іншими членами родини створює позитивні асоціації з процесом читання. Це не лише зміцнює емоційні зв'язки між членами сім'ї, але й стимулює дітей до обговорення прочитаного, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок.

Сучасні технології можуть стати потужним інструментом у формуванні читацької мотивації. Електронні книги та аудіокниги роблять читання більш доступним і привабливим для дітей. Інтерактивні платформи та додатки також можуть зацікавити дітей і зробити процес навчання більш захоплюючим.

Вчителі відіграють важливу роль у формуванні мотивації до читання через цікаві уроки, обговорення книг та організацію літературних заходів. Вони можуть заохочувати дітей ділитися своїми враженнями від прочитаного та брати участь у літературних конкурсах.

Введення системи нагород за досягнення у читанні може слугувати додатковим стимулом для дітей. Це може бути як похвала, так і невеликі призи – важливо, щоб діти відчували свою цінність та досягнення.

Отже, формування позитивної мотивації до читання є складним, але важливим завданням. Використовуючи різноманітні підходи та методи, батьки і педагоги можуть допомогти дітям полюбити читання, що в свою чергу сприятиме їхньому розвитку та успіху в майбутньому. Читання – це не лише навичка, а й шлях до нових знань і можливостей.

Список використаної літератури:

1. Паламар С. П. Особливості роботи над епітетами як виразниками образності мовлення на уроках читання в початковій школі. Педагогічна теорія і практика. Збірник наукових праць. 2017. (1 (6)). С. 408–426. ISSN 2219-438X

2. Сіранчук Н. М. *До проблеми методів та прийомів формування техніки читання в учнів початкових класів.* Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Серія: Педагогічні науки. 2023. (52). С. 197-205. ISSN 2410-0897

3. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : у 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 4. – С. 7–390.

Цівончук Іванна (студентка факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Наук. консультант – доктор пед. наук, доц. Нежива Л. Л.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема патріотичного виховання дітей початкової школи наразі стала дуже актуальна. Для створення відповідних умов патріотичного виховання, ми маємо врахувати, що в Україні історично складаються регіонально-політичні конфлікти та культурні відмінності, а ставлення громадян до багатьох історичних подій є

неоднозначним. Саме тому вчитель у виховному аспекті повинен сформувати свідомий патріотизм та громадянську свідомість.

Освітній процес включає в себе багатогранні форми та методи патріотичного виховання. Під час проведення виховних заходів в учнів формуються патріотичні почуття, національна свідомість, активна життєва позиція. Педагогі-практики виокремлюють такі засоби національно-патріотичного виховання:

1. Художні (література, живопис, музика).
2. Власна діяльність учня (ігрова, творча, комунікативна).
3. Оточення (емоційне благополуччя, любов, оточення).
4. Природа (жива і нежива природа) [1, с. 3].

Одним з найбільш ефективних інструментів у виховному процесі вважаємо художню літературу для дітей. Вона представлена різноманітним тем, які могли б ефективно застосовуватись під час уроку. Застосування запропонованого інструменту як засобу виховання патріотичного виховання в дітей передбачає формування в особистості когнітивних, емоційних та поведінкових елементів. Така особистість може незалежно аналізувати, шукати вирішення проблем, використовувати критичне мислення, створювати свої особисті висновки та брати активну участь в громадському житті, використовувати набуті навички, відстоювати свої власні інтереси та притримуватись толерантності в суспільстві (поважати права та інтереси інших).

Учитель початкових класів, окрім методів та шляхів організації патріотичного виховання, повинен бути обізнаним також й про літературні “інструменти”, які сприяють зміцненню національної свідомості молодших школярів.

В. Сухомлинський наголосив на могутній силі рідної мови, як одного із засобів патріотичного виховання, адже без любові до рідного слова неможливо любити Батьківщину. Він писав: “Слово – це ніби та стежинка, прямуючи якою, дитина здобуває громадянську зрілість, осмислює, хто вона, якому народові, якій землі зобов’язана своїм життям і щастям. Тож ведіть дитину цією стежкою, відкривайте вікно у світ за допомогою рідного слова, доносьте до найпотаємніших куточків дитячих сердець музику та аромат найдорожчого духовного багатства народу – рідну мову” [2, с. 22].

Тому уроки літературного читання в організації виховного процесу для школярів початкової школи дуже важливі і цінні. Адже завдяки художньому тексту дитина має можливість вступити в діалог з головними героями, зрозуміти чи заперечити їх дії, тим самим формуючи фундамент для свідомого та освіченого громадянина, який в майбутньому буде відігравати важливу роль у розбудові своєї Батьківщини.

За допомогою проаналізованих джерел, ми сформували список тем та проблематику

дитячої літератури, яку можна використовувати під час уроку вчителю початкових класів:

1. Любов до рідного краю та природи. За допомогою художніх творів вчитель формує любов до природи рідного краю, її збереження через художні образи.
2. Культурні традиції та звичаї. Знайомство дітей з національними традиціями, звичаями через літературні образи.
3. Захист своєї країни та сім'ї. Патріотизм, мужність та хоробрість, як риси, які дозволяють підтримувати рідних та захищати рідний край, місце, де ти народився.
4. Взаємодопомога. Підтримка та співпраця як важливі складники формування свідомого громадянина.

Ми погоджуємось з думками видатних педагогів, що одним з ефективних засобів виховання патріотичних почуттів, можна назвати художню літературу для дітей – **одним з найефективніших інструментів формування громадянської ідентичності молодших школярів**. Твори українських письменників допомагають дітям зануритися у світ національної культури, історії та традицій, сприяють розвитку почуття патріотизму, любові до рідної землі та гордості за свій народ.

Список використаної літератури:

1. Алексова О. В. Національно-патріотичне виховання в початкових класах: Опис досвіду роботи вчителя початкових класів Пилявківського НВК “Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів, дошкільний навчальний заклад”, 2016.
2. Сухомлинський В. О. Щоб у серці жила Батьківщина. Київ : Знання, 1965. – 80 с.

Мельник Назар (студент історичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доктор іст. наук, проф. Качмар В. М.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ІСТОРІЯ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ” ЯК ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія Львівського університету – це відображення процесів розвитку та становлення не лише освітньо-наукової сфери, але й інтелектуально-політичної сфери загалом. Львівський університет впродовж свого існування здійснював великий вплив на розвиток різних галузей науки від гуманітарних до природничих.

Університет як освітній і науковий заклад за визначенням покликаний готувати високоосвічені кадри для забезпечення поступу людських знань і вмінь, поширювати ці

знання у суспільстві й брати безпосередню участь у піднесенні матеріального і культурного рівня життя людей. Досвід функціонування університету від середньовіччя до сучасності переконує у необхідності автономної діяльності інтелектуального середовища, що його творить, від інших форм суспільності з метою розвитку і вдосконалення наукових знань, котрі повинні забезпечувати неупереджений і нелімітований соціально-культурними традиціями пошук раціональних відповідей на запитання про сутність і форми буття матеріального і духовного світу. Водночас, наука є соціально-культурною діяльністю і, як така, залежить від стану розвитку суспільних відносин, які можуть сприяти або гальмувати прагнення раціонального осмислення буття. [2, с. 7–24]

Вивчення курсу “Історія Львівського університету”, враховуючи новітні дослідження з історії Університету, української та зарубіжної історичної науки, має на меті закласти у студентів знання про найважливіші періоди становлення, події і факти з історії заснування університету у Львові та його діяльності від середини XVII – до початку XXI століття. *Метою* курсу є **поширити** серед студентів розуміння процесів суспільно-політичного життя Галичини крізь призму діяльності Львівського університету; **ознайомити** з відомими професорами Львівського університету, студентським життям в університеті даного періоду. [4]

Загалом для вирішення проблем викладання курсу “Історії Львівського університету” першочергово потрібно звернутися до загальнонаукової періодизації:

1. Єзуїтський колегіум (1661–1773 рр.);
2. Йосифінський університет (1784–1805 рр.);
3. Львівський ліцей (1805–1817 рр.);
4. Францисканський університет (1817–1918 рр.);
5. Університет імені Яна Казимира (1918–1939 рр.);
6. Львівський державний університет (імені Івана Франка – з 1940 р.) (1939–1999 рр.);
7. Львівський національний університет імені Івана Франка (1999 – до тепер);

Така періодизація слугуватиме орієнтиром до правильного розуміння основних тенденцій функціонування Львівського університету. Структурування змісту лекційного курсу за допомогою періодизації дозволяє створити логічну послідовність викладу, що полегшує орієнтацію студентів у великому обсязі інформації. Подібна організація матеріалу забезпечує плавний перехід від одних понять до інших, сприяючи формуванню цілісного уявлення про навчальну дисципліну.

Особливість вивчення курсу “Історії Львівського університету” полягає у тому, що слід зважати на відмінність підходів залежно від наукового зацікавлення студентів-

слухачів. Аби пояснити таку відмінність, вважаємо доцільним виділити декілька загальних груп академічного середовища, а саме: *природничі й точні науки, юридичні та гуманітарні*.

Вивчення “*Історії Львівського університету*” є не просто екскурсом у минуле, а й важливим інструментом для формування світогляду майбутніх науковців у галузі *природничих і точних наук*. Курс дозволить студентам **простежити**, як розвивалися різні наукові дисципліни в університеті з моменту його заснування; **зрозуміти**, які дослідницькі напрями були пріоритетними в різні історичні періоди, і як це вплинуло на сучасний стан науки. Окрім цього, пропонована дисципліна знайомить здобувачів освіти з біографіями видатних науковців університету, їхніми досягненнями та впливом на загальну світову науку. Це мотивує студентів до власних наукових досліджень і допомагає їм визначити власні наукові інтереси.

Вивчення та розуміння історії Львівського університету є важливим компонентом *юридичної освіти*. Вона не тільки збагачує знанням студентів, а й допомагає їм зрозуміти свій фах та його місце в історії Університету. На юридичному факультеті в різні періоди історії працювали видатні вчені-юристи та педагоги, які не тільки заклали освітні традиції Університету у сфері правознавства, а й сформували основи наукового правознавства. Здобутками наукових шкіл юридичного факультету Львівського університету стали оригінальні теорії, без яких важко уявити цілісну історію правої думки. Тож актуальність наукової й освітньої спадщини тривалої історії юридичного факультету Львівського університету зумовлює потребу комплексного та системного висвітлення для студентів. [3, с. 8–9]

Історія Львівського університету є багатогранним феноменом, який вимагає застосування знань з різних галузей *гуманітарних наук* (історії, філософії, літературознавства тощо). Вивчення історії університету **сприяє** формуванню власної самосвідомості та національної приналежності, **дозволяє** простежити еволюцію української інтелектуальної еліти та її внесок у розвиток суспільства. Без реконструкції історії Львівського університету неможливо дослідити становлення та розвиток університетської освіти. Наприклад, для кваліфікованої підготовки студентів педагогічних спеціальностей надзвичайно доцільним є вивчення курсу “*Історія Львівського університету*”. Система підготовки педагогічних кадрів у своєму розвитку спирається на досвід набутий впродовж століть. Пошук у минулому прогресивних науково-педагогічних ідей, вивчення та проведення аналізу розвитку дидактичної думки різних історичних періодів створюють можливість отримати цілісну картину системи освіти та її підготовки як еволюційного явища, що століттями розглядається в контексті європейських

культурно-освітніх парадигм. [1, с. 5].

Львівський університет виник в багатонаціональному суспільному середовищі, пройшов в своєму розвитку періоди піднесення і занепадів, приналежності до різних державних утворень. З плином часу, академія з її непересічними традиціями стала самостійним і оригінальним феноменом не тільки сучасної України, а й цілого регіону Центрально-Східної Європи, регіону від давнини сповненого перетинанням культурних та інтелектуальних цінностей. Ці цінності в українській ретроспективі забезпечили сприятливі і, напевно, більш вигідні та плідні умови історичного осмислення минулого окремої людини, спільноти, держави. [2, с. 7–24]

Досвід викладання історії університетської освіти є в різних навчальних закладах України. Зокрема, такий курс є у навчальних програмах Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Лектором цієї дисципліни є декан історичного факультету проф. Патриляк Іван Казимирович. Зауважимо, що вагомим джерелом для вивчення історії вищих навчальних закладів слугують університетські музеї.

Вивчення історії Львівського університету дозволить простежити, як наукові дослідження взаємодіяли з суспільними процесами. Це допомагає студентам усвідомити соціальну відповідальність науковця і розуміти, як наука може впливати на розвиток суспільства. Запровадження такого курсу вважаємо доцільним для усіх факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.

Список використаної літератури:

1. Герцюк Д., Лещак Т. *Педагогічна освіта і наука у Львівському університеті*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022, 434 с.
2. Зашкільняк Л., Серженга П., ред. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)*. Львів: ПАІС, 2015, 412 с.
3. Кахнич В. *Юридична освіта і наука у Львівському університеті (1661–1939)*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016, 320 с.
4. Качмар В., уклад. Програма курсу “Історія Львівського університету 1661 – 2010 рр.”, Львів, 2011.

Батіг Галина (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, доц. Крива М. В.

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній час дистанційне навчання у зв'язку з глобальними викликами – такими як пандемія, а також стрімким розвитком технологій стало основною формою організації освітнього процесу в багатьох країнах. Це створило нові можливості, але й висунуло нові вимоги до методів і засобів організації навчання.

Обговорюючи шляхи розвитку освіти в Україні, науковці зазначають про важливість інтеграції держави до світового освітнього простору, яка вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації й упровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти й організації її відповідно до світових тенденцій і вимог ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління.

Сьогодні над дослідженням застосування новітніх технологій та інструментів в освітньому процесі працюють як зарубіжні науковці (К. Манзоні, Д. Ламберт, Г. Зіхерман, Д. Суріано), так і вітчизняні (С. Кравець, О. Горбачук, А. Бершадський).

Вагомим напрямом інформаційного та науково-методичного забезпечення педагогічних працівників є створення сайтів, електронних бібліотек, очного та дистанційного консультування на базі інтернет-ресурсів.

Впродовж останніх років спостерігається стрімке зростання популярності хмарних технологій у галузі освіти України. Це зумовлено численними перевагами, які вони пропонують порівняно з традиційними методами роботи та навчання.

Цифрові інструменти в освіті – це підгрупа цифрових технологій, розроблених для розвитку якості, швидкості і привабливості передачі інформації у викладанні і навчанні [2].

Щоб зробити дистанційне навчання максимально ефективним, його потрібно організувати через систему організації, технології, програмування та програмних кроків. Платформа дистанційного навчання є ключовим компонентом комунікації партнерів з дистанційної освіти. У цій системі вчителі використовують мультимедійні навчальні

ресурси для створення універсальних навчальних курсів, персоналізації їх відповідно до потреб та здібностей кожного учня.

Цифрові інструменти сприяють інтерактивності, а також розвитку навичок співпраці, творчості та розв'язання проблем. Вони можуть стимулювати бажання учнів виконувати завдання, оскільки пропонують ігровий контекст. Такі інструменти полегшують взаємодію між вчителем і учнями під час дистанційного навчання, створюючи сприятливі умови для зворотнього зв'язку, співпраці й підтримки освітнього процесу.

На сьогоднішній день у світі існує велика кількість платформ електронного навчання. Проаналізуємо найбільш поширені:

Google Classroom – це безкоштовний онлайн-сервіс від Google, розроблений для освітніх закладів з метою спрощення створення, поширення та організації навчальної діяльності в електронному форматі. Google Classroom об'єднує такі інструменти: Google Диск для створення та спільного доступу до завдань, Google Документи для роботи з текстами, таблицями та презентаціями, Gmail для комунікації та Календар Google для планування. Вчитель може відстежувати прогрес кожного учня і після завершення роботи оцінити її.

Zoom – це платформа для відеоконференцій, онлайн-зустрічей і дистанційного навчання, що добре підходить як для індивідуальних, так і для групових занять. Події можна планувати як одноразові або регулярні, використовуючи одне й те саме посилання для входу.

Zoom забезпечує стабільний зв'язок і підтримує відео- та голосове спілкування з учасниками. Організатор має можливість керувати мікрофонами та відео учасників, демонструвати екран (цілком або частково) із вбудованим звуком. Також платформа містить інтерактивну дошку, що дозволяє швидко переключатися між показом екрана й малюванням. Вбудований чат дає змогу обмінюватися повідомленнями та файлами як з усіма, так і з окремими учасниками, з можливістю автоматичного або ручного збереження історії. Заняття можна записувати на комп'ютер або в хмару з налаштуванням автоматичного запису. Організатор може призначити асистента з аналогічними функціями для підтримки управління конференцією.

Microsoft Teams – це новий формат робочого простору, який допомагає викладачам ефективно вирішувати навчальні завдання. Сервіс дозволяє навчальним групам спілкуватися, обмінюватися файлами та підтримувати зв'язок між вчителями та учнями. Teams інтегрується з Office-додатками та працює у безпечному хмарному середовищі Office 365, забезпечуючи спільну роботу, чат, обмін файлами й доступ до онлайн-занять.

Moodle – це безкоштовна платформа для управління навчанням, яка сприяє взаємодії між вчителями та учнями. Вона підтримує завдання, обмін файлами, повідомлення, рейтинги та календарі подій. Система популярна у сучасному освітньому середовищі, адже підходить як для роботи в глобальній мережі, так і для автономних локальних версій. Moodle забезпечує інструменти для створення інтерактивних курсів та підтримує різні формати взаємодії: учень-учень і учень-викладач, а також функції онлайн-управління навчальним процесом.

Ed Puzzle – це платформа, що дозволяє вчителям створювати та ділитися навчальними відео для досягнення конкретних освітніх цілей. Відеоматеріали можна адаптувати, додаючи посилання, коментарі, голосові вставки або інтерактивні запитання для оцінювання знань. Відео можна завантажувати з різних онлайн-ресурсів, таких як YouTube та National Geographic.

Edugames – це освітня ігрова платформа від українського мультимедійного видавництва “Розумники”, створена як інноваційний інструмент для вчителів. Програма спрямована на те, щоб зацікавити учнів, мотивувати їх до навчання, залучити до активної участі на уроках і спонукати до самостійної роботи.

BookWidgets – це гейміфіковане програмне забезпечення для вчителів початкової та середньої школи, яке забезпечує ефективний зворотний зв'язок. Система оцінювання платформи дозволяє вчителям відстежувати успішність учнів і виявляти сфери, де потрібна додаткова підтримка.

Отже, сучасні мережеві сервіси надають широкі можливості для створення різних навчальних ситуацій, в яких учні можуть освоювати і відпрацьовувати навички, необхідні в XXI столітті. Педагог повинен враховувати особливості інформаційного суспільства, в яких живе сучасний школяр і навчитися використовувати можливості досягнень науки і техніки з методичною метою.

Сучасні технології створили нові можливості для дистанційного навчання. Використання соціальних мереж і сервісів вимагає колективної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це створює потребу в пошуку нових інструментів для організації навчання й модернізації підготовки майбутніх вчителів.

Список використаної літератури:

1. Алієв Х. М. Дистанційні освітні технології: сутність, ознаки, особливості. Педагогічний альманах. 2017. Вип. 35. С. 36–40.
2. Биков В. Ю., Овчарук О. В., Іванюк І. В., Пінчук О. П., Гальперіна В. О. Сучасний стан використання цифрових засобів для організації дистанційного навчання у закладах

загальної середньої освіти: результати опитування 2022. Інформаційні технології і засоби навчання, 2022, 90(4), 1–18.

2. Назаренко Ю., Поліщук О. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків, 2021. URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-v-umovah-pandemiyianaliz-problem-i-naslidkiv/>.

Троханяк Оксана (студентка факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. псих. наук, доц. Качмарик Х. В.

ПАМ'ЯТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ

Актуальність. Знання про роботу пам'яті важливі для того, щоб створювати ефективні методи навчання, які допомагають краще запам'ятовувати інформацію і менше забувати. Це необхідно в освіті та повсякденному житті, де швидке засвоєння знань і продуктивність стають ключовими для успіху. Так український вчений П. Зінченко досліджував довільну та мимовільну пам'ять, а також показав, як запам'ятовування пов'язане з цілями, мотивами та діяльністю людини. Зарубіжні вчені П. Ліндсей, У. Найссер та Д. Норман розробили когнітивну теорію пам'яті, яка стала основною психологічною теорією пам'яті у ХХІ ст. Ця теорія розглядає пам'ять як частину єдиного когнітивного процесу обробки інформації людиною.

Пам'ять – це один із пізнавальних психічних процесів людини, завдяки якому вона зберігає та відтворює свій життєвий досвід. У сучасній психології пам'ять розуміють як пізнавальний психічний процес закріплення, збереження та відтворення людиною її минулого досвіду [3, с. 215].

Існує кілька засад класифікації пам'яті:

За змістом діяльності:

1. Рухова пам'ять – запам'ятовування, збереження і відтворення різних рухів та їх систем. Є основою для формування різних практичних і трудових навичок, навичок письма тощо. Без пам'яті на рухи ми повинні були б кожного разу вчитися спочатку здійснювати відповідні дії.

2. Емоційна пам'ять – пам'ять на почуття. Пережиті і збережені в пам'яті почуття виступають як сигнали, які спонукають до дії або, які стримують від дій, що викликали в минулому негативні переживання.

3. Образна пам'ять – це збереження і відтворення образів раніше сприйнятих предметів та явищ дійсності. Вона буває зоровою, слуховою, дотиковою, нюховою та смаковою.

4. Словесно-логічна пам'ять – запам'ятовування, збереження і відтворення думок, понять, розумів, словесних формулювань. Думки не існують без мови, тому таку пам'ять називають не тільки логічною, а й словесною.

За характером мети діяльності:

1. Мимовільна пам'ять здійснюється без спеціальної мети, без вольових зусиль.
2. Довільна пам'ять передбачає наявність спеціальної мети щось запам'ятати, відтворити [2].

За тривалістю збереження матеріалу:

1. Короткотривала пам'ять – це така пам'ять, яка характеризується обмеженим часом зберігання інформації і обмеженим обсягом. Матеріал надходить або з сенсорної, або довготривалої пам'яті: з сенсорної надходить нова інформація; з довготривалої – інформація, яка пригадується. Необхідною умовою для цього є спрямованість уваги людини на цю інформацію і її сенсорна організація (акустична, візуальна або семантична).

2. Довготривала пам'ять характеризується необмеженим часом зберігання інформації і необмеженим обсягом. Вона включається відразу після короткотривалої і характерна для тієї стадії запам'ятовування, коли сліди пам'яті вже почали консолідуватися (від лат. *consolido* – зміцнюю), тобто зміцнюються [3, с. 221].

У процесах пам'яті індивідуальні відмінності виявляються у швидкості, точності, міцності запам'ятовування та готовності до відтворення. Швидкість запам'ятовування визначається кількістю повторень, необхідних людині для запам'ятовування нового матеріалу. Точність запам'ятовування характеризується відповідністю відтвореного тому, що запам'ятовувалося, і кількістю зроблених помилок. Міцність запам'ятовування виявляється у тривалості збереження завченого матеріалу (або у повільності його забування). Готовність до відтворення виявляється в тому, як швидко та легко в потрібний момент людина може пригадати необхідні їй відомості. В залежності від особливостей запам'ятовування і збереження виділяють чотири групи людей:

1. швидко і міцно запам'ятовують, повільно забувають;
2. швидко, але не міцно запам'ятовують, швидко забувають;
3. повільно запам'ятовують і швидко забувають;
4. повільно запам'ятовують, але довго пам'ятають засвоєне [2].

Індивідуальні відмінності пам'яті можуть бути зумовлені типом вищої нервової діяльності. Швидкість утворення тимчасових нервових зв'язків пов'язана з силою процесів забування та гальмування, що зумовлює точність і міцність запам'ятовування.

Індивідуальні відмінності пам'яті виявляються також у тому, який матеріал краще запам'ятовується, – образний, словесний чи однаковою мірою продуктивно той та інший. Ці відмінності пов'язані з властивостями нервової системи. Відповідно до цього розрізняють типи пам'яті:

1. наочно-образний;
2. словесно-абстрактний;
3. проміжний.

Одні люди краще запам'ятовують предмети, картини, обличчя, кольори, звуки і тому подібне (наочно-образний тип пам'яті); інші – словесний матеріал: словесні формулювання, поняття числа і тому подібне (словесно-абстрактний тип пам'яті); треті – і те і інше однаковою мірою (проміжний або середній тип пам'яті). Наочно-образний тип пам'яті диференціюється залежно від того, який аналізатор виявляється найбільш продуктивним при запам'ятовуванні різних вражень. Експериментальні дослідження показали, що найбільш поширеним є змішаний тип пам'яті. Чисті типи пам'яті зустрічаються рідко. У школярів вони спостерігаються в межах лише від 1 до 3 %; надалі, у зв'язку з розвитком тих або інших аналізаторів, відмінності між типами пам'яті можуть збільшуватися. Багато художників, письменників, акторів часто володіють високо розвинутою зоровою пам'яттю, що дозволяє їм точно відтворювати в картинах, малюнках, описах і діях навіть побіжно побачені предмети, обличчя, сцени. Такого ж високого розвитку може досягати слухова пам'ять у музикантів, яким часто достатньо одного разу прослухати музичний твір, щоб потім точно його відтворити. Такою пам'яттю, зокрема, відрізнялися Моцарт, Ліст, Бетховен і багато інших композиторів [2].

Механізми пам'яті досліджують у межах різних наук, насамперед фізіології, біохімії, психології. Фізіологи з'ясували, що пам'ять забезпечує спільна робота функціональних блоків мозку, значну роль серед яких відіграє блок приймання, обробки й зберігання інформації. Нейрони цього блоку здатні зберігати сліди збуджень і зв'язати їх із параметрами нової інформації. Інформація, що надходить, недовго циркулює в замкнених нервових колах. Процеси запам'ятовування та збереження являють собою утворення тимчасових нервових зв'язків між новою інформацією і тією, що вже була закріплена. Процес відтворення – це відновлення цих зв'язків, а забування – їхнє гальмування. Тривале збереження інформації перебуває під контролем лобових часток мозку і в разі їхнього ураження процес відтворення стає безконтрольним. Як засвідчили біохімічні дослідження, збудження нейронів викликають хімічні реакції, що призводять до зміни складу рибонуклеїнової кислоти (РНК). Повторна дія того самого подразника зумовлюватиме такі самі зміни, а здатність молекул РНК змінюватися практично

необмеженою кількістю способів дає змогу зберігати дуже велику кількість різноманітних слідів. На відміну від молекул РНК, молекули дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК) є носіями генетичної пам'яті, зберігають коди генотипу людини. Хоча деякі види ДНК беруть участь і в процесах прижиттєвої пам'яті. Пам'ять також здатна відновлювати певний емоційний стан у разі повторної дії ситуації. Слідами в емоційній пам'яті є не емоції і почуття, а ті чинники, які їх зумовили. Особливості цієї пам'яті – у швидкості, винятковій стійкості, тривалості зберігання слідів та в мимовільності відтворення. Якщо в житті людини виникає ситуація, схожа на емоційно забарвлені події минулого, у неї з'являються подібні емоційні стани. При цьому людина не ставиться до згаданого почуття як до спогадів пережитого раніше, а пов'язує його саме з цією ситуацією. [1, с. 312, 313].

Також для роботи мозку важливо висипатися. Сон має критичне значення для здоров'я мозку і впливає на широкий спектр його функцій, включно з пам'яттю, емоційним станом, здатністю до навчання та прийняття рішень. Під час сну в нашому мозку формуються нові нейронні зв'язки, які відповідають за засвоєння нових знань та навичок. Коли ми вдень отримуємо нову інформацію, вона відкладається у короткостроковій пам'яті. Для того, щоб ці знання залишилися з нами надовго, потрібно, щоб вони перейшли до довгострокової пам'яті. А цей процес відбувається під час сну. Після того, як інформація переходить у довгострокову пам'ять, короткострокова стає знову вільною для нових знань. Тож наступного дня ми зможемо легко засвоювати нову інформацію. Також здоровий сон допомагає нам бути уважними. Увага – це концентрація на тому, що ми вибрали. При цьому мозок повинен ігнорувати все інше. А якщо ви недостатньо відпочили вночі, сигнали, які надсилає організм, можуть затримуватися. Тоді стає складно зосереджуватися на потрібному або швидко перемикається на щось важливе. Через недоспані ночі ми не лише гірше працюємо, а й можемо повільно реагувати на небезпечні ситуації. Саме тому вчені порівнюють відсутність сну протягом 48 годин з алкогольним сп'янінням. І наполегливо радять не сідати за кермо в такому стані [4].

Підсумовуючи можемо сказати, що розуміння процесів запам'ятовування сприяє підвищенню ефективності навчання.

Список використаної літератури:

1. Варій М. Й. Загальна психологія – Київ, 2009. – 1008 с.
2. Пам'ять [Електронний ресурс].
<https://fku.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/pamat1.pdf>
2. Партико Т. Б. Загальна психологія – Київ – 2008. – 365 с.
3. <https://osvitoria.media/experience/chomu-tak-vazhlyvo-spaty-shho-znae-nauka-pro-vplyv-snu-na-organizm>

Клименчук Аліна (студентка факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)
Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Мієр Т. І.

ПРОЦЕС РОЗВИТКУ ГНУЧКОСТІ У ЗАСТОСУВАННІ ЗНАННЯ

Розвиток гнучкості у застосуванні знань є важливим компонентом освітнього процесу, особливо у сучасному суспільстві, де інформаційний простір швидко змінюється. Гнучкість у використанні знань – це здатність ефективно адаптувати та застосовувати набуті знання в різних ситуаціях, що змінюються, знаходити нестандартні рішення для нових завдань, а також переносити отриманий досвід на інші сфери діяльності.

Процес розвитку гнучкості у застосуванні знання характеризується у наукових та науково-методичних джерелах як складний процес, якому передують процес формування та який супроводжує процес реалізації. Відповідно до напрацювань

І. Таран вважає, що процес розвитку гнучкості педагога має організовувати з дотриманням таких підходів, як [4]:

1. особистісно-професіографічний (спрямовує на виявлення особливостей особистості сучасного вчителя і, відповідно до отриманих результатів, моделюванням змісту його розвитку);
2. системно-компонентний (характеризується виокремленням у системі педагогічної освіти трьох основних елементів: орієнтації на педагогічну професію, професійну підготовку й професійну адаптацію педагога);
3. професійно-діяльнісний (передбачає формування системи професійно-значущих умінь та здібностей, які сприяють успішності у професійній діяльності).

У науковій праці Н. Мойсеюк [2] йдеться про варіативність форм організації роботи з розвитку педагогічної гнучкості у вчителів. Це колективні форми (семінари-практикуми, рольові ігри, тренінги, обговорення відкритих уроків, дискусії тощо) та індивідуальні (бесіди).

За Т. Мієр, Л. Голодюк, В. Савошем, Г. Бондаренком [1], розвитку гнучкості у застосуванні знання сприяють такі методи навчання, як:

- 1) метод М. Бродлі, під час застосування якого взаємодія реалізується через три види ситуацій:
 - ситуація-оцінка, де педагоги, які навчаються на курсах підвищення кваліфікації, мають дати оцінку прийнятним рішенням;
 - ситуація-проблема, де педагоги мають встановити причину виникнення ситуації, а також конкретизувати власні дії з її вирішення;

○ ситуація-вправа, де педагоги вправляються у вирішенні проблеми за допомогою методу аналогій;

2) метод “Lab Book” Мак Мілана, під час застосування якого взаємодія реалізується через прогнозування та систематизацію знань:

○ вибір теми та складання плану, де педагоги створюють інтелектуальну карту теми/проблеми, що розглядатиметься під час заняття;

○ створення макету та його складових, де педагоги встановлюють причину виникнення педагогічної ситуації та конкретизують власні дії з її вирішення та відображають їх за асоціацією;

○ моделювання лепбука, де педагоги вправляються у відтворенні схематичного продукту теми/проблеми.

Також, варто зазначити, що розвиток гнучкості у застосуванні знання відбувається і безпосередньо під час організації вчителем освітньої діяльності, тобто в процесі педагогічної діяльності. Н. Мойсеюк [2] виокремлює такі взаємопов'язані види діяльності вчителя, як:

1. Діагностична діяльність (цей вид діяльності пов'язаний з розпізнаванням і активним вивченням характерних ознак освіченості, їх комбінування, форм вираження як реалізованих цілей освіти). Оцінка педагогом рівня знань, умінь, розвитку учня допомагає: глибше вивчити зміст освітнього процесу, встановити причини, які породжують утруднення та перешкоджають досягненню бажаних результатів; визначити чинники, які сприяють успішній реалізації цілей освіти).

2. Орієнтаційно-прогностична діяльність (цей вид діяльності характеризується орієнтацією на чітке представлення у свідомості кінцевого освітнього результату; розуміння змісту педагогічного процесу, особливостей вікового та індивідуального розвитку учнів; прогнозування того, як учні сприйматимуть навчальний матеріал; виявлення учнівського досвіду, який сприятливо впливатиме на глибше розуміння суті виучуваного явища; передбачення того, що саме учні можуть зрозуміти неправильно).

3. Конструктивно-проектувальна діяльність (цей вид діяльності характеризується розробленням та проектуванням змісту навчально-виховної роботи; пошуком та застосуванням різних способів організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, які ефективно та повноцінно реалізують зміст навчально-пізнавальної і викликають мотивацію та інтерес в учнів до спільної діяльності. Цей вид діяльності вимагає від учителя: 1) сформованості умінь проектувати цілі, зміст освіти та виховний процес на конкретні педагогічні завдання; 2) враховувати потреби й інтереси кожного учня, наявну матеріальну базу, власний педагогічний досвід тощо; 3) визначати основні та

другорядні завдання на кожному етапі педагогічного процесу; 4) добирати види діяльності, які відповідають визначеним завданням; 5) планувати комплексну діяльність учнів; 6) планувати індивідуальну роботу з учнями задля розвитку їх здібностей, талантів, творчого потенціалу; 7) здійснювати вибір змісту, форм, ефективних методів і засобів педагогічного процесу, а також оптимально їх поєднувати в систему прийомів для стимулювання активності учнів; 8) планувати способи створення особистісно-розвивального середовища).

4. Організаторська діяльність (цей вид діяльності характеризується умінням залучати кожного учня до різних видів діяльності й ефективно організовувати діяльність колективу. В цьому випадку учитель повинен вміти: 1) формувати в учнів стійкий інтерес до різних видів освітньої діяльності, стимулювати потребу в здобутті нових знань та самостійному навчанні; 2) організовувати соціально орієнтовану виховну роботу з учнями; 3) розвивати в учнів мотивацію до планування спільної роботи, вміти розподіляти доручення, проводити інструктаж, координувати спільну діяльність, створювати та реалізувати спеціальні ситуації для того, щоб учні формували власну моральність).

5. Інформаційно-пояснювальна діяльність (цей вид діяльності характеризується формуванням балансу між навчанням і вихованням; допомагає учителю виступати не лише організатором навчально-пізнавального та педагогічного процесу, а й одним із основних джерел наукової, світоглядної і морально-етичної інформації для учня).

6. Комунікативно-стимуляційна діяльність (цей вид діяльності характеризується проявом любові до дітей, теплоти і турботи про них, що у взаємодії характеризують стиль гуманних взаємовідносин).

7. Аналітико-оцінна діяльність (цей вид діяльності характеризується аналізом результатів освітнього процесу, виявом в ньому позитивних сторін і недоліків, порівнянням досягнутих результатів з поставленою метою та завданнями, оцінюванням цих результатів, внесенням необхідних корективів в педагогічний процес, здійсненням пошуку способів його вдосконалення, широке використання передового педагогічного досвіду).

8. Дослідницько-творча діяльність (цей вид діяльності характеризується двовекторною організацією: творче використання відомих педагогічних і методичних ідей у конкретних умовах навчання і виховання (I вектор діяльності); осмислення та творчий розвиток того нового, що виходить за межі відомої теорії, певною мірою збагачуючи її (II вектор діяльності).

Тому важливо ретельно підійти до організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах та закладах професійної освіти, щоб майбутні фахівці та вже

працюючі педагоги усвідомлювали власні особистісні та професійні можливості, розвивали власні педагогічні здібності до високого рівня гнучкості та креативності; задовольняли власні потреби у пошуку та використанні нестандартних способів розв'язання професійних проблем; акцентували увагу на власній творчості та подоланні шаблонних шляхів у професійних діях; прогнозувати шляхи для вдосконалення власного творчого потенціалу. Розвиток гнучкості у застосуванні знань є ключовим завданням сучасної освіти, що сприяє підготовці учнів до життя в умовах швидкозмінного світу. Гнучкість дозволяє учням адаптувати отримані знання до нових ситуацій, розв'язувати нестандартні завдання та критично мислити. Це досягається завдяки систематизації знань, розвитку критичного і креативного мислення, застосуванню міждисциплінарних підходів та рефлексії. Такі навички формують здатність до самонавчання, що є основою успішної самореалізації у професійному та особистому житті.

Список використаної літератури

1. Мієр Т. І., Голодюк Л. С., Савош В. О., Бондаренко Г. Л. Організація процесу навчання у закладах вищої педагогічної освіти та освіти дорослих з акцентом на полях самореалізації. Актуальні питання природничо-математичної освіти. 2023. Вип. 1(21). С. 214–222
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навч. посіб. 5-те вид., доповн. та перероб. Київ, 2007. 656 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.
3. Таран І. В. Сутність та зміст поняття “гнучкість” в освіті. Педагогічний журнал, 2018. С. 170–175.

Шевчик Богдан (аспірант спеціальності 015 Професійна освіта
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка)
Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Боднар О. С.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Сьогодні весь світ визнає, що вирішення поточних проблем, розвиток організації в стратегічному плані та й взагалі авторитет закладу освіти залежить від якості підготовки

менеджерів. Адже ми живемо у дуже динамічному світі невизначеність стала супутником нашого життя. Відтак необхідні ділові, рішучі люди, які здатні швидко розпізнавати проблеми і їх вирішуватиме. Актуальність цієї проблеми зростає не тільки в Україні, але й за кордоном.

Зарубіжні автори визнають, що проблема підготовки менеджерів завжди буда найважливішою у педагогіці та психології. Разом з тим, зазначають, що сьогодні недостатньо тільки знань, що важливішими є готовність для виконання менеджерських функцій, таких як: функції планування для створення наказів, рекомендацій, планування освітнього процесу; функції організації для прийняття рішень для виконавців, забезпеченні матеріально-технічними ресурсами, узгодженні рішень із потребами підлеглих та делегуванні повноважень; функції мотивації передбачає створення системи мотивації та стимулювання; і на кінець – контрольної функції, яка включає збір і обробку інформації про хід та результати освітнього процесу, що дозволяє ухвалювати управлінські рішення на основі моніторингу, діагностики та оцінки діяльності виконавців [3].

До важливих навичок відносять також компетентності, сформульовані закладами вищої освіти, роботодавцями та галузевими органами, які пов'язані з працевлаштуванням, включають комунікацію, командну роботу, критичне мислення, вирішення проблем, самоуправління, цифрову грамотність та глобальне громадянство (Track, and H. Ünlü. 2017) [1].

Деякі автори стверджують, що насамперед треба сприяти розвитку здатності випускників до працевлаштування на складному ринку праці [4].

Компетентності сучасного менеджера ділять сьогодні на такі групи компетентностей, як: управління політикою та стратегією організації; управління контентом; управління людьми; управління ресурсами [3].

Представники ЮНЕСКО притримуються думки, що важливим для управлінської компетентності є розуміння різних ролей, які менеджер використовує у закладі освіти: організаційна робота, професійна співпраця, ставлення до змін у шкільній культурі, проектна динаміка, адхократична організація, ідентичність організації, що навчається (Chevaillier Thierry, 2009) [2].

Відтак, на основі зарубіжного досвіду можна визначити найважливіші на сьогодні 5 груп компетентностей майбутніх менеджерів освіти:

Предметно-змістові компетентності (знання менеджменту освіти): знання основ теорії менеджменту освіти та його принципів; розуміння нормативно-правового забезпечення в освіті; орієнтація в сучасних концепціях управління та розвитку освіти; знання специфіки освітньої системи та її структурних елементів.

Функціональні компетентності (виконання управлінських функцій): уміння планувати та організовувати освітні процеси; навички прийняття рішень та вирішення проблем; контроль та оцінка ефективності освітньої діяльності; здатність до координації роботи колективу та управління ресурсами.

Рольові компетентності (вибір ситуційних ролей): уміння адаптуватися до різних управлінських ролей (лідера, координатора, посередника); здатність бути прикладом для команди та стимулювати її розвиток; уміння моделювати поведінку відповідно до ситуації; ефективна комунікація з різними стейкхолдерами в освітньому середовищі.

Ринкові компетентності (здатність швидко знайти місце праці): знання сучасних тенденцій ринку праці в галузі освіти; уміння адаптувати свій професійний профіль до вимог роботодавців; розвинені навички самопрезентації та побудови особистого бренду; здатність до гнучкості та швидкого реагування на зміни в професійному середовищі.

Цифрові компетентності (використання інформаційних технологій): навички роботи з основними цифровими інструментами для управління освітніми процесами; здатність швидко освоювати нові цифрові платформи та програмне забезпечення; знання про безпеку даних та дотримання конфіденційності в цифровому середовищі; уміння використовувати цифрові технології для ефективної комунікації та дистанційного навчання.

Ці показники можуть слугувати основою для розробки професійного профілю майбутнього менеджера освіти, а також допоможе інтегрувати їх в програмні результати, внести корективи у робочі плани та силабуси.

Список використаної літератури:

1. Dinning, Track, and H. Ünlü. (2017). “Embedding Employability and Enterprise Skills in Sport Degrees Through a Focused Work-Based Project: A Student and Employer Viewpoint.” *Cogent Education* 4 (open in a new window) (1(open in a new window)): 1387085. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2017.1387085>.

URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X.2017.1387085>

2. Chevaillier Thierry. *The New roles of secondary school headteachers*. UNESCOInteragency Group on Secondary Education© UNESCO, 2009. 60p. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000149057_eng

2. Kusainov A.K., Yessenova K.A., Kassymova R.S., Moldassan R.S., Sembayeva A.M. *Comparative Analysis of the Process of Training Education Managers in Educational Institutions*. *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)*. 2021, Vol. 8, Issue 2, 186–20.

3. Tomlinson Michael, Hazel McCafferty, Andy Port, Nick Maguire, Alexandra E. Zabelski, Andreea Butnaru, Megan Charles, and Sarah Kirby. (2022). “Developing Graduate Employability for a Challenging Labour Market: The Validation of the Graduate Capital Scale.” *Journal of Applied Research in Higher Education* 14 (3): 1193–1209.

Пономаренко Анастасія (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, доц. Цюра С. Б.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА З БАТЬКАМИ У МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми. Формування компетентності педагогічного партнерства з батьками у майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти зумовлена потребою сучасного суспільства в підготовці фахівців, які здатні не лише навчати дітей, але й ефективно співпрацювати з їхніми батьками. В сучасних умовах всебічних змін у системі освіти зростає роль партнерства між закладами освіти і сім'ями, адже таке співробітництво сприяє більш цілісному вихованню дітей, забезпечує їм емоційну підтримку та формує сприятливе формування кращого розвитку дитини у освітньому середовищі для гармонійного розвитку.

Майбутні вихователі закладів дошкільної освіти мають оволодіти певними навичками правильної комунікації та взаємодії з батьками, щоб побудувати партнерські стосунки, залучати їх до виховного процесу та об'єднувати зусилля для всебічного розвитку дитини. Уміння ефективно спілкуватись та працювати у команді з батьками є важливими складовими професійної компетентності педагога, а їх відсутність може створювати перешкоди у взаємодії з сім'ями вихованців.

Мета дослідження: з'ясувати та дослідити педагогічне партнерство з батьками як явище у практиці роботи сучасного педагога дошкільної освіти, його завдання та форми.

Педагогічне партнерство з батьками – це ключовий компонент нової освіти, це взаємна повага до особистості, це педагогіка з особистісноорієнтованим навчанням. Термін “партнерство” здебільшого визначається як система відносин, що виникає в процесі спільної діяльності; спосіб взаємодії, організований за принципами рівності, добровільності та взаємодоповнюваності всіх учасників; спосіб відносин, при якому права

сторін захищені, учасники спільної справи чітко домовляються та координують дії на основі принципів взаємної вигоди та рівності [7].

У документі про освіту “Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи” наголошено, що педагогічне партнерство ґрунтується на таких принципах як: “повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага.” [9]

Формуючи і впроваджуючи компетентності педагогічного партнерства у свою практичну діяльність вихователю, вважає О. Дем’янчук, слід звернути увагу на освітнє середовище – це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогізму, співрозвитку [8].

У англomовних джерелах співзвучним із поняттям педагогічного партнерства з батьками є поняття Family School Partnership – партнерство школи і родини. Для багатьох країн світу ця тема є частиною державної політики, що оформлена у відповідних документах.[7]

В Україні також здійснено спробу оформити взаємодію сім’ї і навчального закладу у вигляді Меморандуму ним визначено, що учні, батьки та педагоги, об’єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат [7]

Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями, тому завдання педагогів є допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти та можливості кожної дитини на основі партнерства між вихователем, дитиною і батьками.[2]

Рівноправність, як компетентність для взаємин між педагогом та родиною дитини дозволяє зменшити ризик виникнення конфліктних ситуацій. А якщо суперечності все ж виникнуть, їх завжди можна розв’язати конструктивно, знайшовши компромісне рішення. Така модель взаємодії дорослих неодмінно стане взірцем для школярів. Саме завдяки педагогічному партнерству такі поняття, як толерантність, співчуття та свобода вибору можуть стати основоположними для нашого суспільства та сфери освіти, вважає Л. Рудік [5].

Щоб запобігти виникненню порушень у взаємодії і співпраці, вихователю повинен не лише володіти прийомами ефективного спілкування з батьками, але й враховувати його спрямованість на розв’язання пізнавальних і особистісно-розвивальних завдань виховання, наголосила Т. Галицька[6].

В дослідженні О. Березюк висвітлено форми, в яких може бути організованим педагогічне партнерство з батьками дітей дошкільного віку [3].

Сьогодні існують, як традиційні так і інноваційні форми роботи з батьками. До традиційних відносимо батьківські конференції, які проводяться на початку навчального року, батьківські збори чи індивідуальні зустрічі, батьківські уроки. Які можна використовувати для формування компетентностей педагогічного партнерства з батьками[4]. Новий формат співпраці з батьками передбачає впровадження інноваційних методів: інтерактивні форми роботи з батьками. До них відносять:

1. сімейні клуби, дискусії, інтерактивні ігри, тематичні акції тощо;
2. тренінги, ділові ігри та майстер-класи для батьків
3. комунікації через групи у мережі Інтернет, електронну пошту[4]

Висновки: Розуміння педагогічного партнерства з батьками, його головні чинники та важливість його використання є одним із актуальних питань підготовки майбутнього педагога. Серед традиційних форм організації партнерської взаємодії вихователя з батьками, такими, як батьківські збори які проводяться декілька разів на рік, індивідуальні бесіди є й інноваційні – спілкування у групах у соціальних мережах, електронною поштою, тренінги, дискусії. Усе це забезпечить і допоможе кращому розвитку педагогічного партнерства.

Список використаної літератури:

1. Андрощук І. В. Взаємодія як педагогічна категорія. Педагогічний дискурс. 2013. № 14. С. 15–19.
2. Білоус С. Тематичний тиждень у дитячому садку / Світлана Білоус // Вихователь-методист дошк. закл. – 2019. – № 1. – С. 4–9.
3. Березюк О. В., Воронцова Т. В., Єжова О. О. та ін. Партнерство задля нарощування потенціалу: посібник для активістів неурядових організацій. Київ : 2014 .214 с.
4. Боровська, О. Готовність дитини до НУШ: важливі аспекти / Олена Боровська, Наталія Стаценко // Вихователь-методист дошк. закл. – 2019. – № 1. – С. 37–41.
5. Взаємодія ДНЗ та сім'ї / уклад.: О. А. Рудік, І. В. Молодушкіна. – Харків : Основа, 2013. – 222, [2] с. – (Серія “Дошкільний навчальний заклад. Вихователю”).
6. Галицька, Т. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною : сучас. підходи / Т. В. Галицька // Дошк. навч. закл. – 2018. – № 11. – С. 11–13.
7. Головка, М. Б. Виховання педагогічної культури батьків як провідний напрям взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї // навч.-метод. видання. К. : Либідь, 2016. 344 с.
8. Дем'янчук О. О. Педагогіка партнерства в умовах реалізації концепції нової української школи. URL: [https:// conf.zippo.net.ua/?p=178](https://conf.zippo.net.ua/?p=178)

9. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf> (дата звернення 11.11.2024)

10. Меморандум співпраці між усіма учасниками освітнього процесу: педагогами, учнями та батьками. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/na-say-tnovuuy-logotyp.pdf> (дата звернення 11.11.2024)

Грицай Марія (студентка факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, доц. Калагурка Х. І.

ПРОФЕСІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Успішна професійна діяльність педагога неможлива без розвитку критичного мислення. Здатність до критичного мислення допомагає вчителям оцінювати методи викладання, адаптувати їх до різних груп учнів та розвивати незалежність мислення. Як зазначає Н. Василенко, саме вміння мислити критично сприяє об'єктивності, незалежності від зовнішніх впливів й підвищує здатність до прийняття обґрунтованих рішень [2].

Для розвитку критичного мислення у професійному середовищі сприятимуть:

1. інформаційні ресурси (доступ до наукових досліджень, статей, онлайн-курсів);
2. професійна взаємодія (обговорення актуальних питань на педагогічних нарадах, семінарах);
3. підтримка інновацій (сприяння ініціативам педагогів і заохочення нових методів викладання).
4. Таке професійне середовище спонукатиме педагогів здобувати нові знання, заохочуватиме критично оцінювати інформацію й активно шукати оптимальні рішення [4].

Структуроване самонавчання відіграє ключову роль у формуванні критичного підходу у вчителів. Учасники, які активно займаються самооцінкою своїх знань та вмінь, мають змогу об'єктивно оцінювати свої сильні та слабкі сторони. Це важливо, оскільки дозволяє ефективніше направляти свої зусилля на подальший професійний розвиток [1, с. 34–38].

Структуроване самонавчання може включати в себе широкий спектр дій, таких як: вивчення наукової літератури, участь у вебінарах, курсах підвищення кваліфікації, а також

активну участь у конференціях та семінарах. Крім того, вчителі можуть самостійно досліджувати педагогічні теми, експериментувати з новими методами та підходами до навчання. Ці дії сприяють активному та систематичному розвитку критичного мислення вчителів, а також забезпечують їхню готовність до викликів у сучасному освітньому середовищі.

Крім того, самостійне навчання дозволяє вчителям відчувати власну відповідальність за свій професійний розвиток та стимулює їх до постійного самовдосконалення. Важливо, щоб цей процес був структурованим і систематичним, з визначеними цілями, стратегіями і способами оцінки досягнень. Такий підхід допомагає вчителям не лише розвивати критичне мислення, а й досягати вищих результатів у своїй професійній діяльності.

Створення стимулюючого навчального середовища є важливим фактором у розвитку критичного мислення вчителів. Це означає створення умов, які сприяють активному обговоренню, аналізу та обґрунтуванню різних точок зору.

Одним зі способів створення стимулюючого навчального середовища є використання інтерактивних методів навчання, таких як дебати, мозковий штурм, рольові ігри тощо. Ці методи дозволяють вчителям та учням активно залучатися до процесу навчання, а також розвивати навички аналізу, критичного мислення та обґрунтування своїх поглядів [3, с. 226–240].

Інтерактивні методи навчання (наприклад, дискусії, рольові ігри, групова робота) та інші форми активного навчання, дозволяють педагогам розвивати навички критичного мислення. Використання таких методів сприяє активізації мислення, стимулює вчителів аналізувати та критично оцінювати матеріали, які вони використовують у своїй діяльності.

Створення професійного середовища, яке сприяє інноваційності, відіграє важливу роль у розвитку критичного мислення педагогів. Адміністрація закладу освіти може підтримувати професійний розвиток педагогів, заохочуючи їх до участі в семінарах, тренінгах, конференціях, а також надаючи можливості для обміну досвідом [5]. Інноваційне середовище, яке стимулює педагогів до самовдосконалення, створює сприятливі умови для глибокого критичного аналізу їхньої професійної діяльності та сприяє креативному підходу до викладання.

Список використаної літератури:

1. Архіпова Є. О. Критичне мислення як необхідна складова розумової діяльності людини в межах сучасного інформаційного суспільства / Є. О. Архіпова, О. В. Ковалевська // Гуманітарний часопис. 2012. № 2. С. 34–38.

2. Василенко Н.. Мислення та його розвиток у юнацькому віці. Київ: Наукова думка. 2017.

2. Горохова І. В. Значущість критичного мислення для сучасних суспільства та освіти / І. В. Горохова // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. 2014. Вип. 42. С. 226–240.

3. Гребенюк В.. Психологічні аспекти мислення в дорослому віці. Харків: Фоліо. 2012.

4. Петренко І. Інноваційне середовище як фактор розвитку критичного мислення педагогів. Харків: Освіта України. 2021.

Сверид Ганна (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. псих. наук, доц. Сайко Х. Я.

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ РОЗВИТКУ

У сучасній освіті питання інклюзії та забезпечення якісного навчального процесу для дітей з особливими освітніми потребами набуває великого значення. Зокрема, для дітей з порушенням розвитку критично важливо створити спеціально організоване корекційне середовище, яке сприяє не лише їхньому навчальному, але й особистісному та соціальному розвитку. Організація такого середовища вимагає адаптації навчальних матеріалів, підбору спеціальних методів роботи, а також створення сприятливих фізичних та психологічних умов у класі. Це дозволяє забезпечити максимально ефективну участь дитини в освітньому процесі та сприяє її соціалізації в колективі.

Адаптації та модифікації навчального процесу спрямовані, насамперед, на корекцію поведінкових особливостей дитини з ООП та надання їй якісних освітніх послуг (розуміння нею матеріалу, отримання освітніх навичок, стимулювання уваги та надання можливостей демонструвати свої знання), а також на соціальну адаптацію дитини в освітньому середовищі. Головна відмінність цих двох понять у тому, що адаптація не передбачає зміни змісту навчання. Тобто йдеться про корекцію підходів до навчання дитини з ООП, тоді як модифікація передбачає зміну навчальних планів і програм й, відповідно, очікуваного від них ефекту. Адаптації для дитини з особливими освітніми потребами треба проводити паралельно в кількох напрямках: пристосування середовища;

психолого-педагогічні стратегії; навчальні матеріали та завдання; система та критерії оцінювання. Основне завдання фахівців у цьому напрямі – організувати для дитини з ООП зрозуміле та чітко визначене середовище, у якому вона може почуватися захищеною та працювати у своєму режимі й відповідно до своїх здібностей, а також забезпечити комунікацію з рештою дітей у колективі [2].

Технології в сучасному освітньому контексті виконують ключову роль у підтримці інклюзивної освіти в Україні, що визначається як система, спрямована на забезпечення рівних можливостей для навчання та розвитку кожного учня, незалежно від їхніх особливостей та потреб. Аналіз ролі технологій у цьому процесі відображає складні та багатогранні взаємозв'язки між сучасними інноваційними засобами та практиками освіти, спрямованими на підвищення доступності та якості навчання для всіх учнів.

Персоналізація та індивідуалізація навчання. Технології дозволяють створювати індивідуальні навчальні траєкторії для учнів з різними особливостями. Інтерактивні програми, онлайн-ресурси та спеціалізовані платформи допомагають вчителям адаптувати зміст та методику навчання до потреб кожного учня, що сприяє ефективнішому засвоєнню матеріалу та розвитку індивідуальних здібностей. Візуалізація та демонстрація навчального матеріалу. Використання відео, аудіо та графіки у навчальному процесі допомагає візуалізувати складні концепції, що сприяє кращому розумінню матеріалу різними категоріями учнів, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби. Забезпечення доступності та рівних умов. Технології роблять освіту більш доступною для учнів з фізичними, розумовими та іншими обмеженнями. Наприклад, спеціальні програми та апаратні засоби допомагають учням з обмеженими можливостями сприймати, обробляти та розуміти навчальний матеріал на рівних з усіма умовах [1, с. 33].

Використання технологій у навчальному процесі стимулює самостійне вивчення та розвиток учнів. Доступ до онлайн-курсів, електронних бібліотек та навчальних платформ надає учням можливість самостійно розвивати свої знання та навички. Використання інноваційних технологій в навчальному процесі збільшує інтерес учнів до навчання та сприяє активному залученню до участі в уроках. Ігрові та інтерактивні елементи стимулюють активність та сприйняття матеріалу з більшою ефективністю [1, с. 12].

Діти з ООП мають різні причини незадовільного стану здоров'я, а отже, потребують різних підходів до прилаштування середовища. І якщо це не спеціальна школа, то навряд чи можна очікувати, що для дитини із порушенням, наприклад, опорно-рухового апарату буде негайно зведено ліфт чи ескалатор для піднімання на вищі поверхи. Проте облаштування входу пандусами або розташування навчальних кабінетів на першому поверсі, так само як і доступність та пристосування для місць загального вжитку, – це те,

що школа може вирішити самостійно. Освітній простір у класі так само можна підлаштувати під потреби окремої дитини. Наприклад: розміщення в класі, відповідно до потреб: поруч з учителем або, навпаки, на останніх партах з асистентом; біля вікна або стіни; можна прикрити вікно поруч за допомогою жалюзі або, навпаки, відкривати його задля більшої освітленості робочого місця дитини; для дітей із гіперактивністю та синдромом дефіциту уваги дуже важливі кінетичні та рухові нюанси, тож можна оснастити меблі додатковими гумками чи підставками для ніг, балансовими півкулями, килимками тощо; варто розглянути доступність меблів та робочого місця дитини. Сьогодні є безліч можливостей зробити спеціальну парту чи оснастити її будь-яким приладдям. А можна зробити удосконалення і своїми руками. Для дітей з ООП дуже корисно тимчасово встановлювати спеціальний екран: поверхню парти з трьох боків огорожується індивідуальною кабінкою, наприклад, з картону, і дитина може працювати захищено від впливу довкілля та зовнішніх подразників. Екран можна знімати та встановлювати для виконання певних завдань.

Інклюзивна освіта передбачає навчання дітей з різними порушеннями розвитку, які потребують індивідуального підходу та спеціальної підтримки. Серед основних нозологій можна виділити:

1. Порушення слуху: такі діти можуть мати різний ступінь втрати слуху, від легких до повних порушень. Вони потребують спеціальних умов для комунікації, як-от використання жестової мови або візуальних підказок. Для підтримки навчання використовуються слухові апарати, індукційні петлі та адаптовані матеріали з великою кількістю візуальної інформації.

2. Порушення зору: діти з частковою або повною втратою зору мають труднощі з орієнтацією у просторі, доступом до текстової інформації та графічного матеріалу. Для них необхідні навчальні матеріали великим шрифтом, тактильні засоби (шрифт Брайля), а також спеціальне обладнання, як-от лупи чи спеціальні комп'ютери з голосовим супроводом.

3. Розлади аутистичного спектра (РАС): діти з аутизмом часто мають труднощі в соціальній комунікації, сприйнятті нової інформації та звикання до змін. Вони можуть потребувати структурованого розкладу та чітких вказівок. Для таких дітей важлива наявність стабільного розкладу, чітких вказівок, а також зони для емоційного відпочинку.

4. Інтелектуальні порушення: діти з інтелектуальними порушеннями можуть мати обмежені когнітивні можливості, що впливає на швидкість сприйняття і засвоєння інформації. Їм потрібні адаптовані завдання, підтримка вчителів і асистентів, а також повторення матеріалу для кращого засвоєння.

5. Порушення опорно-рухового апарату: такі діти можуть мати обмежені можливості руху, що потребує спеціально облаштованих приміщень і меблів. Важливо забезпечити доступність класних кімнат, наявність пандусів, спеціальних меблів і пристроїв, які полегшують роботу над навчальними матеріалами.

6. Мовленнєві порушення: діти з цими порушеннями мають труднощі в спілкуванні та вираженні своїх думок. Для підтримки таких дітей використовуються візуальні підказки, спеціальні картки для комунікації та індивідуальні заняття з логопедом [2].

Фахівці, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, повинні володіти знаннями з інклюзивної педагогіки, психології, корекційної педагогіки, знати методики роботи з дітьми, які мають різні порушення.

Професійна діяльність фахівця, який працює з дітьми, системно організує структуру індивідуальності, визначає вираженість якостей, потрібних у професії, завдяки чому індивідуальність корекційного педагога, відповідно до переваг і типу діяльності, має інтегративнішу організацію. Потрібен взаємозв'язок психодинамічних і особистісних якостей, таких як темп, пластичність та соціальна відповідальність, які позитивно корелюють із соціальною сміливістю, стресостійкістю в роботі з дитиною та її батьками, комунікативними й організаторськими здібностями. Корекційний педагог, виходячи із індивідуальних особливостей дітей, згідно з окремим, неповторним особистісним їхнім типажем, в процесі психолого-педагогічної діагностики розкриває когнітивні, креативні, регуляторно-вольові стилі дитини і створює особистісну індивідуально-інтегральну позицію до цієї дитини, водночас оцінюючи свої особистісні показники ефективної корекційної роботи. Найважливіше завдання системи корекційної освіти – це підготовка дитини з психофізичними порушеннями до повноцінного життя у сучасних соціально-економічних умовах [4].

Отже, організація корекційного середовища для дітей з порушенням розвитку є багатогранним процесом, що включає адаптацію навчального плану, використання сучасних технологій та створення фізичного середовища, яке забезпечує комфорт і підтримку розвитку дитини. Застосування таких методів сприяє створенню інклюзивного навчального простору, де кожна дитина може максимально реалізувати свій потенціал.

Список використаної літератури:

1. Гордійчук О. Є. Інклюзивне навчання : метод. рекомендації. Чернівці : Чернівецький нац. унт., 2012. 48 с.
2. Інклюзивний простір. Практичні кроки. Спеціалізований тренінг для працівників освітньої сфери. – К., 2017. 78 с.

3. Степанова-Камиш А. “Нова українська школа”.

URL: <https://nus.org.ua/articles/navchannya-ditej-z-ooop-adaptatsiya-ta-modyfikatsiya-navchalnyh-program/>

4. Сайко Х. Я. Особистісна готовність корекційного педагога до виховання дітей з аутизмом / Монографія, 2017. – Львів: Тріада Плюс. – 248 с.

Іванченко Катрін (студентка
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету імені
Михайла Остроградського
Наук. консультант – доц. Беспарточна О. І.

ІНТЕГРАЦІЯ ЕМПАТІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Емпатійна культура в освітньому процесі є важливим аспектом сучасної педагогічної практики, оскільки вона дає змогу підвищити ефективність навчання та створити більш сприятливе середовище для розвитку особистості студента. Інтеграція емпатійної культури може відбуватися на кількох рівнях. Насамперед, це впровадження емпатії в навчальні програми та курси. Наприклад, викладачі можуть включати до навчальних планів теми, пов'язані з емоційним інтелектом, соціальною відповідальністю та етикою взаємодії. Такі теми можуть бути частиною курсів з педагогіки, психології, комунікації або спеціальних тренінгів, спрямованих на розвиток міжособистісних навичок. Важливо, щоб студенти отримували не лише теоретичні знання, а й мали можливість практикувати емпатію в реальних або змодельованих ситуаціях.

Використання активних методів навчання, таких як рольові ігри, ситуаційні задачі, обговорення в групах і проекти, що вимагають колективної роботи, сприяє розвитку емпатійних навичок у студентів. Викладачі можуть створювати навчальні ситуації, в яких студенти мають враховувати почуття та потреби інших людей, ухвалювати рішення на основі етичних принципів і демонструвати здатність до співпереживання.

Особливо важливою є роль викладача як моделі для наслідування. Викладачі, які самі демонструють високий рівень емпатії у своїй професійній діяльності, здатні створити атмосферу довіри та підтримки, що сприяє розвитку емпатії у студентів. Це включає вміння викладача слухати студентів, розуміти їхні проблеми, давати зворотний зв'язок, що підтримує та мотивує, а також будувати відкриті та довірливі стосунки в аудиторії.

Інтеграція емпатійної культури також може бути підтримана через позанавчальні заходи. Це можуть бути тематичні семінари, тренінги з розвитку емоційного інтелекту, волонтерські програми та соціальні проєкти, в яких студенти беруть участь у допомозі іншим. Така діяльність сприяє розвитку емпатії через практичний досвід і дає змогу студентам глибше усвідомити важливість емпатії в їхній майбутній професійній діяльності.

Застосування цифрових технологій також відкриває нові можливості для інтеграції емпатійної культури в освітній процес. Використання онлайн-платформ для симуляції соціальних ситуацій, інтерактивних курсів з розвитку емоційного інтелекту або віртуальних тренінгів дає змогу студентам здобути необхідні навички навіть в умовах дистанційного навчання. Цифрові інструменти можуть забезпечити додаткові можливості для персоналізованого навчання та саморефлексії, що сприяє глибшому розумінню емоційних аспектів взаємодії.

Базовим поняттям методу моделювання є модель, яка визначає його зміст. Найбільш повним визначенням моделі вважається визначення В. Штоффа який вважає, що модель – це подумки представлена або матеріально реалізована система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження і може його замінити, так що шляхом її вивчення можна отримати нову інформацію про об'єкт [1].

Аналіз наукової літератури дає підстави для вибору моделі структурно-функціонального типу для дослідження проблеми формування емпатійної культури майбутніх педагогів. Структурний компонент моделі розкриває внутрішню організацію процесу формування культури емпатії у майбутніх педагогів і відповідає за постійну взаємодію між елементами цього процесу. Функціональний компонент, тобто спосіб організації роботи моделі, забезпечує функціонування, розвиток і вдосконалення освітнього процесу.

Найважливішим елементом у розробці моделі емпатійної акультурації майбутніх педагогів є вибір теоретико-методологічної основи дослідження. У нашому дослідженні важливими в цьому плані є системний, особистісно-діяльнісний та герменевтичний підходи. Найпоширенішою тактикою практико-орієнтованого дослідження є вибір підходу, що становить конкретну наукову методологію, метою якої є виявлення особливостей практичного використання досліджуваного явища та визначення механізмів і процедур досягнення наукової мети. У цьому дослідженні в якості практико-орієнтованих тактик було обрано культурно-теоретичний, рефлексивний та ситуаційний підходи.

Структурні компоненти моделі розкривають внутрішню організацію процесу

формування емпатійної культури майбутніх викладачів і відповідають за постійну взаємодію між елементами цього процесу.

Цільовий компонент орієнтує на головну мету формування емпатійної культури майбутніх викладачів, яка полягає у забезпеченні їхньої потенційної активності, готовності та бажання здійснювати продуктивну пізнавальну діяльність, озброєності комплексом знань, умінь, навичок, компетенцій, навичок та досвіду емпатійної поведінки. Основною функцією цільового компонента моделі є цілеутворення. Змістовий компонент моделі визначає зміст діяльності з організації процесу формування емпатійної культури майбутніх викладачів.

Завданнями моделі є: засвоєння теоретичних знань, формування вмінь і навичок, набуття досвіду емпатійного пошуку в ситуаціях професійно-педагогічного характеру, розвиток спеціальних емпатійних умінь, формулювання тематики курсових і дипломних робіт, визначення інтенцій розвитку емпатійної культури викладачів, рефлексія. розробка семінару-практикуму “Емпатична культура педагога”. Основними функціями змістового компонента моделі є інформування та проектування.

Процесуальний компонент моделі враховує той факт, що емпатична культура не формується насильно, тому необхідно забезпечити можливість особистісної орієнтації процесу, враховуючи особистісні схильності, можливості, потреби та інтереси майбутніх викладачів. У зв'язку з цим діяльність викладача має бути спрямована на створення середовища, сприятливого для прояву і розвитку активності, підготовки і прагнення до її реалізації. Таке середовище створюється через розробку стратегії і тактики педагогічного супроводу формування культури емпатії у майбутніх викладачів, а також через відповідний вибір методів, прийомів і засобів реалізації цього процесу. В рамках нашого дослідження цікаво розглянути ідентифікацію як механізм, за допомогою якого людина переносить себе в ситуацію або позицію іншого. У процесі такого проникнення відбувається засвоєння особистісних смислів, що допомагає зрозуміти внутрішні стани, наміри, мотиви та почуття інших і, в свою чергу, забезпечує ефективність процесу формування емпатійної культури майбутніх викладачів. Когнітивна інтерпретація означає пояснення того, що намагається висловити співрозмовник, адже він ще не до кінця усвідомлює свої почуття і стани. Використання цієї техніки найбільш виправдане, коли психологічний контакт добре налагоджений. Основна мета цієї техніки – допомогти співрозмовнику усвідомити зв'язки і аспекти ситуації, про які він ще не до кінця знає.

Резюмування – це техніка, схожа на усний переклад, але в цьому випадку підсумовуються основні думки та почуття співрозмовника, відверто висловлені в певному фрагменті розмови. Тут точка зору слухача присутня в розумінні учасника діалогу, а не є

простим переказом.

Як показує наш досвід, формуванню емпатійної культури у майбутніх педагогів сприяє техніка, яка називається “підміна мотивів”. Суть цього прийому полягає у свідомій заміні реального мотиву дії іншим мотивом, який з якихось причин не міг бути реалізований. Учні вчаться свідомо застосовувати техніку заміщення мотивів. Метою цієї техніки є формування самооцінки майбутніх педагогів та розвиток їхньої емпатії до людей загалом.

Прийомом, який сприяє розвитку культури емпатії у майбутніх педагогів, є позитивне підкріплення. Це найрізноманітніший вид впливу, який задовольняє учнів тим, що сталося, і тим, що було зроблено. Кінцевою метою позитивного підкріплення є формування ставлення до соціальних і культурних цінностей та закріплення психологічних новоутворень. Слід зазначити, що позитивне підкріплення завжди емоційно забарвлене. Воно має включати визнання сильних сторін майбутнього педагога як особистості, а не як людини, що виконує певну дію. Підкріплення може включати міміку, моделювання, мову, предмети та дієвість. Розвитку культури емпатії у майбутніх студентів-педагогів сприяє соціально-психологічний тренінг, спрямований на підвищення компетентності у сфері спілкування та оволодіння навичками міжособистісної комунікації. Безумовно, соціально-психологічний тренінг постає перед нами як спосіб формування емпатійної культури у майбутніх педагогів, але в його межах можуть автономно використовуватися й інші методи, зокрема ділові та рольові ігри, дискусії. Ефективність тренінгу визначається тим, що учасникам надається можливість оцінити свої особистісні та комунікативні якості та скоригувати їх безпосередньо в процесі спілкування. Соціально-психологічний тренінг передбачає засвоєння психолого-педагогічних знань у сфері спілкування, набуття навичок ефективного спілкування.

Воркшопи орієнтовані не лише на формування базових понять в аудиторії, але й на активну участь у різноманітних видах діяльності, в результаті чого майбутній педагог набуває індивідуалізованого образу свого професійного “Я”.

Основними завданнями рефлексивних практикумів є формування у майбутніх викладачів комплексних уявлень про майбутню професію; ознайомлення студентів з культурою емпатії як частиною загальної педагогічної культури; формування потреб, умінь і початкового досвіду педагогічної діяльності на основі рефлексії; сприяння формуванню культури емпатії; сприяння формуванню творчої, креативної та мобільної людини. і мобільної людини, в тому, що необхідно сприяти становленню особистості майбутнього викладача.

Основна функція процесуального компонента – формувальна. Результативно-оцінний компонент моделі формування емпатійної культури у майбутніх викладачів полягає у

визначенні критеріїв та показників, на основі яких виявляється рівень сформованості всіх компонентів емпатійної культури у майбутніх викладачів.

Таким чином, що всі компоненти структурно-функціональної моделі функціонально представлені як цілеутворювальні та змістовно-інформаційні, формувальний, аналітичний та взаємопов'язані між собою. Водночас модель формування емпатійної культури майбутніх педагогів має варіативний характер. Інтеграція емпатійної культури в освітній процес є необхідною умовою для підготовки сучасних викладачів, здатних до ефективної, етично орієнтованої та емоційно чутливої взаємодії зі студентами. Це сприяє не тільки поліпшенню якості освіти, а й формуванню більш гармонійних і гуманістично орієнтованих освітніх середовищ, які підтримують всебічний розвиток особистості кожного студента.

Список використаної літератури:

1. Давидова С. Проектна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх педагогів образотворчого мистецтва. Молодь і ринок. 2018. № 5 (160). С. 166–172.

Оленська Єлизавета (студентка факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Мачинська Н. І.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних реаліях науковці все більше досліджують поняття статі та гендеру. Багато людей вважають ці поняття синонімічними, хоча сучасні дослідники все ж розділяють ці два поняття. Науковці окреслюють поняття “стать”, як сукупність фізіологічних та біологічних чинників, разом з тим – поняття “гендер” є соціальним та культурним явищем. Не оминули ці дослідження і педагогічну науку. Нерідко педагоги стикаються з гендерними стереотипами виховання та навчання учнівської молоді. У культурі гендерні стереотипи формуються на основі суспільних уявлень про соціальні ролі чоловіків та жінок. Ці стереотипи нав'язують нам як правильно говорити, вдягатися, вчиняти в тих чи інших ситуаціях, виражати емоції та поводитися в суспільстві.

Найактивніше ми починаємо стикатися з гендерними стереотипами в молодшому шкільному віці. Саме в цей період батьки, педагоги та суспільство в цілому починає

нав'язувати дітям “правильну” поведінку. Певним парадоксом у цих стереотипах є прояв емоцій на публіці. Дівчатам “не личить” голосно сміятися, кричати, активно виражати свої емоції, на відміну від хлопців. Але в той же час для дівчаток є допустим плакати привселюдно, натомість хлопчикам це забороняється, оскільки це є проявом “дівчачих” емоцій. “Культура кожного суспільства, як і уява соціалізованого в ній індивіда, містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки й жінки та чим вони повинні займатися. Такі узагальнені усталені уявлення стосовно спільнот чоловіків і жінок загалом називають *гендерними стереотипами*.” [2].

Луценко О. А. зазначає: “ЮНЕСКО виокремлює приховані та відкриті елементи статевої дискримінації в шкільних програмах. Відкритою дискримінацією вважається наявність різних навчальних програм для хлопчиків і дівчаток. Це особливо характерно для уроків праці, на яких професійна орієнтація спрямовується на закріплення традиційних гендерних ролей. В Україні дівчаток традиційно навчають вести хатнє господарство (приготування їжі, шитво), хлопчиків – столярної та слюсарної справи. У школі існує негласний розподіл навчальних дисциплін (і навчальних предметів) на “жіночі” та “чоловічі” [1].

Саме з метою подолання цих стереотипів педагоги дотримуються принципу гендерної освіти. Щербина С. М. тлумачить гендерну освіту як: “цілеспрямований процес розвитку й саморозвитку особистості, в якому вона опановує соціально значущий досвід людства шляхом здобуття (засвоєння) історико-культурологічних, соціально-правових та психолого-педагогічних знань щодо гендерної рівності, формування вмінь і навичок гендерно толерантних дій, виховання гендерної культури, що сприяє формуванню суспільства гендерної рівності.” [3]. Педагоги розглядають гендерну освіту у двох аспектах, як складову навчання, та як створення комфортного для дітей гендерно-нейтрального середовища, в якому уникають гендерних стереотипів та поділу на чоловіче/жіноче.

Гендерні стереотипи досить тісно пов'язані з педагогікою та вихованням дітей молодшого шкільного віку. Педагогу важливо максимально знизити вплив цих стереотипів на дітей в освітньому середовищі. Вчитель потрібно уникати стереотипів та не забороняти дітям самовиражатися, як в плані вибору кольорів, не зважаючи на переконання, що рожевий – дівочий, а блакитний – хлопчатий кольори, так і в емоційному плані. Адже гендерні стереотипи матимуть великий вплив на формування особистості дитини вже в старшому віці, що може призвести до негативних наслідків.

Список використаної літератури:

1. Луценко О. А. Гендерна освіта й педагогіка // Основи теорії гендеру: Навч.

посібник / В. П. Агеєва, В. В. Близнюк, І. О. Головащенко та ін. – К.: К.І.С., 2004. – С. 476–503.

2. Оксамитна С. М. Гендерні ролі та стереотипи / С. М. Оксамитна // Основи теорії гендеру: [навчальний посібник / відп. редактор Скорик М. М.]. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С. 157–181.

3. Щербина С. М. Формування гендерної культури майбутніх учителів на заняттях зі спецкурсу “гендерна педагогіка” // 2020 <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/4676>

Ціж Мар’яна (студентка історичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – доктор пед. наук, проф. Караманов О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАНУРЕННЯ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Застосування інформаційних технологій у музеях має численні переваги, зокрема покращення доступності експозицій, залучення нової аудиторії, особливо молоді, і можливість представити культурну спадщину більш захоплюючими способами. Однак, використання технологій потребує значних інвестицій і створює нові виклики, такі як необхідність постійного оновлення обладнання, підвищення кваліфікації співробітників і захисту авторських прав на цифровий контент. Розвиток технологій AR/VR у музеях історичного профілю є невід’ємною частиною сучасної музейної справи, що надає безпрецедентні можливості для збереження, дослідження та інтерактивного представлення історичних артефактів та пам’яток. Сучасні технології доповненої реальності (AR) та віртуальної реальності (VR) значно розширили можливості музейної діяльності, додаючи новий рівень взаємодії та занурення для відвідувачів. Завдяки технологіям AR та VR, музеї можуть перетворювати статичні експонати на динамічний та інтерактивний досвід, що забезпечує глибше розуміння історії, культури та мистецтва. Ці технології стали важливим компонентом діджиталізації музейної сфери, дозволяючи зберегти культурну спадщину в цифровому вигляді та розширити доступ до неї.

Технологія занурення (іммерсія) є ключовою характеристикою AR/VR, яка дає змогу відвідувачам відчувати себе частиною іншої епохи чи простору. Занурення досягається не лише завдяки візуальному контенту, а й через багатосенсорні елементи, такі як звук, зорові ефекти, інколи навіть тактильні враження. Деякі музеї використовують спеціальні

кімнати з віртуальним середовищем, де відвідувачі можуть переглядати відео 360, відчуючи ефект присутності на місці історичних подій.

Іммерсивний досвід особливо корисний для музеїв історичного профілю, адже дозволяє відвідувачам уявити, як виглядали міста, будівлі чи інтер'єри в минулому, або навіть побачити реконструкції битв, святкувань та інших подій. Такий досвід має важливий освітній потенціал, оскільки інтерактивні, візуальні та емоційні елементи сприяють кращому запам'ятовуванню інформації.

Діджиталізація музейної сфери виходить за межі використання VR і AR для створення інтерактивних виставок. Вона охоплює також оцифрування музейних колекцій, створення цифрових баз даних, онлайн-музеїв та віртуальних турів. Діджиталізація дозволяє зберегти музейні фонди у цифровому вигляді, що не тільки полегшує дослідницьку роботу, а й робить музейну колекцію доступною для людей у різних куточках світу.

Застосування AR/VR технологій стало ефективним інструментом у навчанні та поширенні інформації про історію України та поточну ситуацію. За допомогою мобільних додатків з AR, відвідувачі можуть переглядати відтворені сцени з історії України, включаючи ключові події війни. AR також дозволяє накладати зображення руйнувань, спричинених війною, на збережені будівлі, щоб показати зміни, які зазнали українські міста та села.

Численні міжнародні культурні установи надають підтримку українським музеям, допомагаючи їм зберегти та поширювати свої колекції онлайн. Деякі закордонні музеї створили окремі розділи для демонстрації культурної спадщини України та надають технічну допомогу для створення 3D-копій артефактів. Такі ініціативи сприяють не тільки збереженню культурних цінностей, а й інформуванню світової спільноти про українську історію та актуальні події.

У майбутньому AR/VR технології можуть бути використані для відтворення та реконструкції зруйнованих архітектурних пам'яток, щоб зберегти пам'ять про культурну спадщину України. Після завершення війни такі технології стануть основою для проектів реконструкції та збереження історичних об'єктів, багато з яких було пошкоджено. VR може допомогти "оживити" минуле, демонструючи, як виглядали визначні будівлі до руйнування.

Освітній потенціал та нові підходи до навчання. Технології AR/VR відкривають нові можливості для навчання та освіти. У контексті музейної справи ці технології можуть бути корисними для створення інтерактивних освітніх програм, що дозволяють глибше зрозуміти історичні події та процеси. Віртуальні екскурсії можуть використовуватися для навчання в школах та університетах, а також для широкого кола аудиторії, якій цікавиться

історією.

Використання технологій доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR) у музеях історичного профілю є одним із найперспективніших напрямів у сучасному музейництві. Ці технології змінюють підхід до збереження та популяризації культурної спадщини, дозволяючи створювати нові форми взаємодії з відвідувачами та глибше занурювати їх в історичний контекст. Завдяки AR/VR, музеї можуть віртуально відтворювати втрачені об'єкти, створювати інтерактивні експозиції та доносити до відвідувачів емоційно насичені історичні події, які стають ближчими та зрозумілішими широкому загалу.

Застосування цих технологій також створює нові можливості для діджиталізації та збереження артефактів, особливо актуальних в умовах війни та загрози руйнувань культурної спадщини. Українські музеї активно адаптуються до цих умов, оцифровуючи свої колекції та відкриваючи доступ до них для міжнародної аудиторії. Віртуальні тури, 3D-реконструкції та інтерактивні онлайн-експозиції стали потужним інструментом збереження культурної пам'яті в умовах кризових обставин.

Отже, AR/VR технології відкривають перед музеями можливості для творчого переосмислення традиційних методів збереження та популяризації історії. У майбутньому вони можуть стати ключовим інструментом у відтворенні та збереженні культурної спадщини, забезпечуючи її доступність для майбутніх поколінь та підтримуючи культурну ідентичність. Застосування AR/VR у музейній справі є не тільки важливим кроком до модернізації, але й втіленням надії на відродження та розвиток культурної спадщини у новій, діджиталізованій реальності.

Лазарчик Василь (студент історичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка)
Наук. консультант – канд. пед. наук, доц. Калагурка Х. І.

СПОСОБИ ЕФЕКТИВНОГО САМОНАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сьогодні виклики, які стоять перед сучасною освітою, вимагають новачітності та гнучкості серед здобувачів освіти. В умовах пандемії та військового стану самонавчання є одним з ефективних способів отримати якісну освіту.

Процес самонавчання – це активна мозкова діяльність, коли мислення намагається обробити, систематизувати та засвоїти нову інформацію. Виокремлюють сфокусований та розпоршений режим мислення мозку. Сфокусований режим передбачає повну

концентрацію над задачею, яка виконується. Натомість розпорошений режим – це розсіяння уваги, коли мозок може працювати у ширшій перспективі, а не зациклюватися на чомусь конкретному. Перемикання між цими режимами є досить продуктивним явищем для самонавчання, адже спосіб мислення – ключ до успіху. Домогтися цього можна завдяки відпочинку, фізичним вправам, танцям, музиці.

Окремі завдання можуть перешкоджати вирішенню цілої роботи. Робота з такими завданнями передбачає фокусування, але якщо за декілька хвилин не виходить розв'язати – то варто поки що випустити його, а мозок у фоновому режимі буде шукати вирішення. Наприкінці доречно знову повернутися до завдання – знайти вирішення буде простіше. Це є ще одним прикладом діяльності нашого мозку у розсіяному режимі [3, с. 53]. Використати переваги розпорошеного мислення можна завдяки записничка. Наприклад, занотовувати ідеї до блокнота, які виникають перед сном і після пробудження, щоб пізніше вони не загубились у потоці справ. Щовечора складати план на невступний день, а згодом вчитися розпланувати тижні й місяці [3, с. 55, 124–125].

Навчання безпосередньо пов'язане з діяльністю пам'яті, саме завдяки їй можемо відтворювати вивчений матеріал. Розглянемо найкращі способи розвитку здібностей пам'яті. Найефективнішим способом запам'ятовування є повторення вивченої інформації. Тут допоможуть паперові картки, де з однієї сторони буде перша частина інформації, а з другої решта. Також можна застосовувати інтернет-додатки Quizlet. Щоб мозок виробив стійкі нейронні зв'язки для ефективнішого запам'ятовування потрібен час, тому здійснювати повторення опрацьованої інформації потрібно впродовж певного тривалого періоду. Завдяки карткам варто ділити інформацію на частинки, так вивчення матеріалу буде менш виснажливим. Складовою ефективного самонавчання є чергування засвоєної інформації: читання, слухання, перегляд відео тощо. Відтворення інформації при самонавчанні є значно ефективніше за перечитування [3, с. 74–82].

Навички активного слухання є складовою успішного навчання. Важливо визначити мету активного слухання, щоб уважно сприймати і розуміти інформацію. Під час слухання необхідно виявляти інтерес, ставити питання, підтримувати емоційний зв'язок, уникати перебивання, а врешті-решт, повторювати й відтворювати отриманий матеріал, для його запам'ятовування [4].

Ефективне читання є запорукою успішного самонавчання. Розглянемо етапи методу ефективного читання, запропоновані Ф. П. Робінсоном:

1. оглянути текст, передивитися заголовки;
2. прочитати вступ і висновки, спробувати сформулювати запитання до тексту;
2. вдумливо прочитати основну частину, після чого переповісти прочитане;

3. повернутись до сформованих запитань і відповісти на них.

Інший спосіб ефективного читання – це скімінг або метод “знімання вершків з тексту”. Його використовують, щоб знайти ключову інформацію та для підготовки до ґрунтовного читання. Під час цієї техніки необхідно швидко читати текст, вловлюючи головні ідеї, але випускаючи деталі [1].

Існує чимало навчальних практик, щоб підвищити результативність самонавчання здобувачів освіти. Зокрема, ефективними є такі: метод Помодоро (чи помідора), метод контрастів, матриця Ейзенгавера та палац пам'яті. Метод “помідора” використовують для боротьби з прокрастинацією, тобто з відкладанням на потім неприємних складних справ. Суть методу передбачає активну роботу протягом 25 хвилин над завданням, далі перерва, тривалість якої корелюється з терміновістю завдання [3, с. 101-104]. “Метод контрастів” є дієвим для мотивації: потрібно пошукати “мінуси” теперішнього становища, після чого уявити майбутнє з усіма “позитивами”. Така перспектива змотивує рухатися вперед [3, с. 101-104].

Ефективним методом для постановки й виконання цілей є матриця Ейзенгавера. Для застосування потрібно накреслити чотири квадрати (А, Б, В, Г), наче на системі координат, поділивши їх за важливістю та терміновістю. Уверху будуть найважливіші справи, а внизу менш важливі, справа невідкладні, а зліва не надто термінові. Квадрат А – це важливі та невідкладні справи, що потребують негайних дій, однак їх можна скоротити, якщо звертати увагу на справи з наступного квадрату. Квадрат Б – важливі, але не термінові, водночас найбільш перспективні та результативні справи, яким потрібно приділяти найбільше уваги. Квадрат В містить термінові, але не важливі завдання, їх можна делегувати. І нарешті справи з квадрату Г – це не термінові і не важливі справи, на які можна взагалі не звертати увагу, бо це “пожирачі часу” [2]. І нарешті, палац пам'яті – метод для запам'ятовування. Потрібно уявити добре знайоме місце чи будівлю, що буде “палацом пам'яті”. Тепер, запам'ятовуючи певний перелік інформації, ми поступово розміщуємо його у “палаці” з певними асоціаціями. Такий метод допомагає запам'ятати великий перелік, а потім відтворити його, уявивши схему “палацу”. [3, с. 148-150]

Насьогодні існує чимало способів та практик ефективного самонавчання здобувачів освіти, які можна застосувати як для навчального розвитку, так і для особистого та професійного. Для результативності самонавчання потрібно обрати відповідний метод і застосувати. Всі методики є результативними, однак потребують нашої самодисципліни та віри у свої можливості.

Список використаної літератури:

1. Ефективні техніки читання. Режим доступу: <https://www.houseofmath.com/uk/tutor-on->

demand/blog/efektivni-tehniki-chitannya (дата звернення: 19.11.24).

2. Матриця Ейзенхауера : що це, як користуватися, приклади. Режим доступу: <https://srk.com.ua/matricya-ejzenhauera-shho-ce-yak-koristuvatisya-prikladi/> (дата звернення: 19.11.24).

2. Оклі Б. Навчитися вчитися. Як запустити свій мозок на повну. К. : Наш Формат, 2022. 272 с.

3. Як покращити навички активного слухання – ефективні методи та поради. Режим доступу: <https://psychologist.com.ua/yak-pokrashiti-navichki-aktivnogo-sluxannya-efektivni-metodi-ta-poradi> (дата звернення: 19.11.24).

МАТЕРІАЛИ
студентських наукових конференцій
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”

Випуск 22

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 2,95
Тираж 60 прим. Зам.

Малий видавничий центр кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7